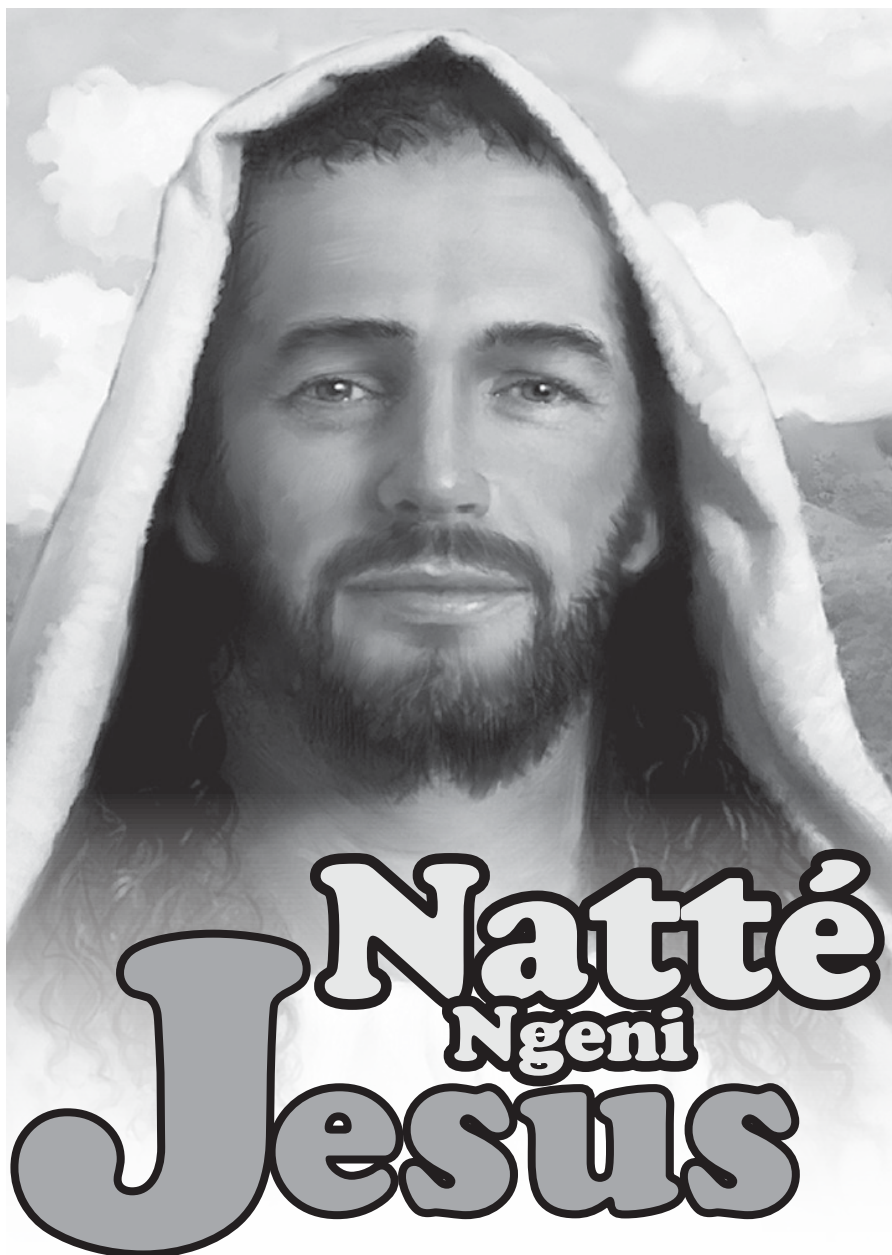

Ellen G. White

Chuukese edition of Steps to Jesus copyright © 2012 by Ellen G. White Estate, Inc.

Original English edition of Steps to Jesus copyright © 1998 by Ellen G. White Estate, Inc.

This book was

Translated into Chuukese by Esihda Manong and James Manong

Designed by Roger Krum

Cover Illustration © Lars Justinen, Licensed from GoodSalt.com

Inside illustrations by artists

© Darrel Tank, Licensed from GoodSalt.com

© Lars Justinen, Licensed from GoodSalt.com

Special thanks to the editing team:

Karemeno Ifa, Alex Rowuniong, Hachko Billuk, Ruphino Roberts,
Marseni Rechim.

Guam-Micronesia Mission of Seventh-day Adventists

290 Chalan Palasyo

Agana Heights, GUAM 96942

www.gmmsda.org

(671) 477-9745

Tettelin Masouen Ei Puk

<i>Án Kot We Tong Fániten Aramas</i>	5
<i>Án Chon Tipis Wosun Jesus</i>	17
<i>Áier</i>	27
<i>Omusomus</i>	49
<i>Ach Angangen Epini Manauach</i>	57
<i>Ach Lúkú me Ach Etiwa Jesus</i>	66
<i>Sóssótun Ach Sipwe Tapweló Múrin Jesus</i>	77
<i>Mámáritá Lon Kraist</i>	93
<i>Ewe Angang me Ewe Manau</i>	109
<i>Ach Silei Kot</i>	121
<i>Feiéchún Iótek Kot A Mwút Ngeni Kich</i>	133
<i>Met Sipwe Fér Ngeni Ach Manauen Tipemwaramwar</i>	151
<i>Pwapwa Lon Ewe Samol</i>	165

Tapweló Múrin Jesus 185

1 <i>Ewe Kapas mi Pin</i>	188
2 <i>Ewe Kot Lap</i>	191
3 <i>Ifa Usun án Tipis a Fisitá?</i>	195
4 <i>Ewe Kókóót Usun Manau Esemúch</i>	198
5 <i>Ach Asórátá Manauach Ngeni Kot</i> <i>me Ach Áleasosichi I</i>	202
6 <i>Ewe Sabbath</i>	206
7 <i>Án Kot Pwúng me Kapwúng</i>	211
8 <i>Ewe Aruuen Liwin Sefál Án</i> <i>Jesus me Ekewe Ngéréun Ier</i>	218
9 <i>Tapweló Múrin Jesus</i>	226
10 <i>Nonomún Manauen Eman Souláng</i>	232
11 <i>Ach Sipwe Manuenu Manauen Kraist</i>	238
12 <i>Án Kot We Mwichefel mi Ellet Ren Ikenai</i>	244
13 <i>Papatais me án Ewe Samol Fáttálnap</i>	251

Sopun Eu 1

**ÁN Kot we Tong
Fániten Aramas**

Férien Kot ekewe mettóch meinisin me ewe Paipel ra áiti ngeni kich usun án Kot we tong. Samach Kot lon lág a wisen ngeni kich ach manau, tipachem me ach pwapwa. Óúpwe nengeni usun amwararen me lingeéchun férien Kot ekewe mettóch. Óúpwe ekieki usun chómmóngún férien Kot kei mettóch ra awora ngeni ekkei man meinisin mine ra osupwang ren me mine repwe pwapwa ren.

Ewe saramen akkar me púngún rán ra pwárátá usun án ach we Chon Féráátá mettóch meinisin tong. Ekewe chukuchukutá, me ekewe mataw me ekewe sónósónéch ra kapas usun I. I a awora ngeni man meinisin ar osupwang iteiten rán. Lon puken Kélfel David a makkei usun Kot.

“Ménumanau meinisin ra nenneté ngonuk fán ar epilúkúlúk, pun en ka ngeniir ener mongé, lúpwen a tori otun. Ka suki poum o ngeni ekewe ménúmanau meinisin mine repwe menemenéch ren.”

(Kélfel 145:15, 16)

Kot a féri Adam me Eve lon ar unusen pin me pwapwa. Ewe fanúfan a men lingéch usun an fis me lon péún Kot, ese wor óch mettóch epwe tongeni mwáliló ika mála. Nge Adam me Eve ra áleasolap ngeni án Kot kewe allúk—ekewe allúkún tong. Iwe ar áleasolap a aworaato letipeta me mála. Nge ina mwo Kot mi chék pwáraló an tong lúpwen tipis a efisáátá án aramas ríaféú.

Ewe Paipel a apasa pwe Kot a anúmamaua ewe

pwúl fániten

ééchún aramas.

(Genesis 3:17)

A mwút ngeni ekewe fetil me iráfélúfél repwe chék márfengen.

Kot A pwal

mwútátá sóssót

me osukosuk

epwe wor lon

manauen aramas. A pwal mwútátá pwe epwe wor
ar tumwunééch me angang fengen. Ekkei osukosuk
repwe álisiir
mwán me fefin
ar repwe towu
seni ngawen
me ásááwin
sokkopaten
mettóch tipis a
efisáátá. Nge ei
fanúfan mi uren
tipis ese chék
unusen weires
me riaféú ika
metek, nge
púsín férien
Kot kewe ra

***...o ekewe irá mi tam, ra achema ngeni kich
pwe Kot a mochen féri án néún kewe aramas
repwe pwapwa.***

tongeni echipa letipach o ngeni kich epilúkúlúk
allim. Ekewe péén irá ra máár wón ekewe fetin, o
ekewe péén rows ra pwanúenó ekewe irá fénúfén.

Elletin pwe án Kot tong a pwá ren sukulon ekewe
péén irá me ekewe chéen irá. Ekewe machang
mi ling ra kékkéelu ar kewe kéélun pwapwa, mi
pwárátá ngeni kich usun án Kot tumwunéch. Ekewe
péén irá mi saramaram ika ling ra épwokusuwelo
lon ásápwál o ekewe irá mi tam leeman anúen fetin
ra áchema ngeni kich pwe Kot a mochen féri mine
néún kewe aramas repwe pwapwa ren.

Ewe Paipel a pwári ngeni kich usun lapalapen, ika
nonomún manauen Kot. Kot púsín a úreni kich usun
an tong esemúch, me an meefi weires me tongei

kich lon ach riaféú. Lúpwen Moses a iótek a apasa, “Kose mochen kopwe akúna ngeniei lingom,” ewe Samol a pénúweni, “Úpwe awora ai kirikiréch pwe epwe akom mwom” (Exodus 33:18, 19). Án Kot kirikiréch ika manau ééch, ina an ling lapalap.

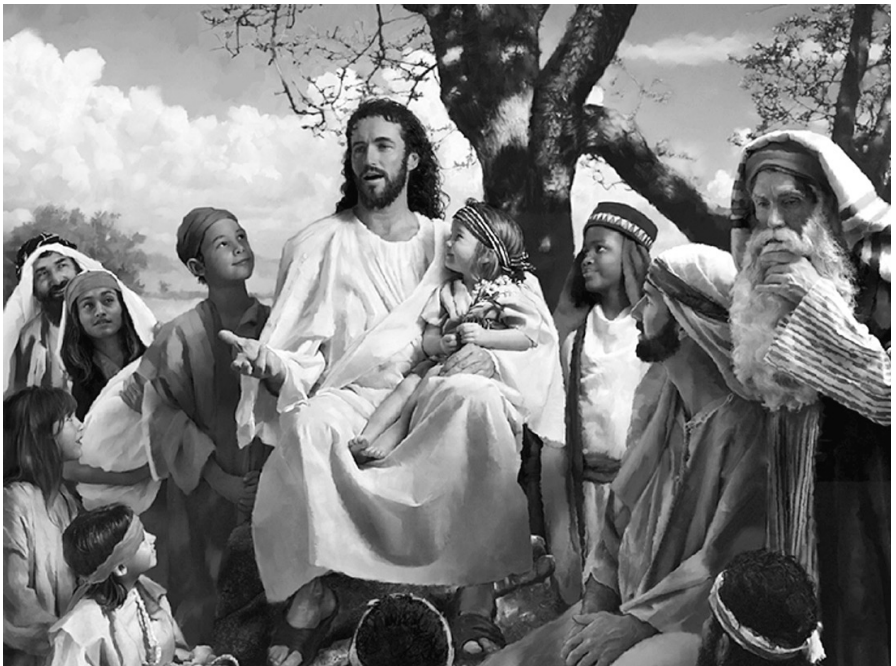
Ewe Samol a feiló me mwen Moses, o apasa, “Ngang ewe Samol mi Lapalap, ngang ewe Samol mi Lapalap, ngang eman Kot mi eáni úméúméch mi kirikiréch, úa songomang, úa pwal wéún tong me alúkúlúk. Úa eáni tong ngeni ngeréú o amusalo féféringau me pupungau me tipis” (Exodus 34:6, 7). Kot, I eman Kot mi “úméméch o lukpwetete, ka pwal songomang o tongotam,” a pwáraló ngeni kich an tong ese sissiwil ika esemúch (Jonah 4:2; Micah 7:18).

Kot a féri ach sipwe arap ngeni ren ekoch wewe. A féri ach sipwe arap ngeni ren férian kewe me pwal ren an tong mi fokun alolol me pwal fokun kinamwe, pwe aramas repwe fokun tongeni weweiti ika silei. Nge ekkei mettóch rese tongeni pwáraló unusééchun án Kot we tong.

Iei mwo án Kot a ngeni kich ekkei pisekin pwáratá, nge Setan, ewe chon koum ngeni mine mi ééch, a ochunnaló mesen letipen aramas pwe repwe nengeni Kot lon ar niuokus, o ekiiki pwe Kot eman mi péchékúl o ese mecheres an epwe amusalo tipis. Setan a sótuni le féri án aramas repwe ekiiki pwe Kot eman soukapwúng mi tichik me ngaw, ika ese wor an tongei eman lon an riaféú. Setan a pwal apasa pwe Kot a chék mammasa aramas ika ra féri mettóch mi mwál pwe epwe

ngeniir liwinin ar féfêr. Jesus a feitiw fanúfan pwe epwe pwári ngeni aramas pwe mei mwál met Setan a áitiir. A mochen aramas repwe kúna usun an ei tong ese aúkúúk, ika esemúch, ika ese wor táppin.

Ewe Néún Kot a feito seni lág pwe epwe pwári ngeni aramas usun Saman we. “Esap wor eman aramas a kúna Kot fán eu. Nge Néún Kot Aleman mi nom ren ewe Sam a fen pwári ngeni aramas usun Kot” (John 1:18). “Esap wor eman a silei ewe Nau, pwe ewe Sam chék, esap pwal wor eman a silei ewe Sam, pwe ewe nau chék me chokewe ewe nau a afiliir an epwe pwári I ngeniir” (Matthew 11:27).

Ewe Néún Kot A feito seni lág pwe epwe pwári ngeni aramas usun Saman we.

Lúpwen eman néún Jesus kewe chon káié a apasa, “Kopwe pwári ngenikem Semom,” a péluweni, “A fansoun langatam ai úa nonom remi, nge en Filip kosap mwo sileei? Ié a kúnaei, a kúna Semei. Pwota ka tongeni apasa, pwe úpwe pwári ngenikemi Semei?” (John 14:8, 9).

Jesus a kapas usun an angang wón fanúfan. A apasa, “Ngúnún ewe Samol a nonom woi, pun a afiliei pwe úpwe afalafala ewe Pworausen Manau ngeni ekewe chon mwelele. A tiniei, pwe úpwe aronga ngeni ekewe chon fétek pwe repwe ngasaló, ekewe chon chun pwe repwe kúna mwer, úpwe pwal angasaló chokewe aramas ra ariaféúúr” (Luke 4:18). Iei an angang. Jesus a feilfáttál le féri met mi ééch o echikaráátá ekewe aramas meinisin mi semwen ren Setan. A wor ekoch sóópw ese chúen wor chon kechúen metek lon, pun a tolong lon o echikaráátá meinisin mi semwen lon ekewe sópw.

Án Jesus angang a pwárátá pwe I Jesus a feito seni láng. Án Jesus tong me uméuméch, me an meefi weiresin me attongen néún aramas, a pwá lon ekiékin me mwékútúkútún manauan. A fokun kkúw lon manauan an fokun tongei ekewe aramas mi osupwang.

Néún Kot we a wiliti eman aramas, pwe epwe tongeni álisi aramas. Ekewe mi wéúngau me ekewe mi tekisón rese niuokus ar repwe feito ren. Ekewe mwo kúkkún semeriit ra pwal mochen nonom ren Jesus. Ra sani ar repwe téétá wón pecheen o nennelong lon mesan kewe mi uren tong.

Jesus ese amwéchú ewe kapas ellet seni aramas. A chék kakapas ngeniir lon tong. Jesus a men kinamwe ééch. A pwal fokun tongei o ekieki aramas. Jesus esap I eman aramasingaw, iwe ese pwal kapas péchékúl lap seni úrúrún met epwe úrá. Ese fán eu mwo epwe eriaféú eman. Ese pwal ániini ngeni aramas fániten met ra lipwákingaw ren. A fokun tongeer o apworausa met mi ellet iteitan fansoun lon tong.

Jesus a ú ngeni met mi chofona. A pwal ú ngeni lúkúlúkúmmang me tipis. Nge ese pwal pwapwa lon an méngúngú lúpwen I e kan kapas osomong ika péchékúl an kapas. Jesus a kechiweiti ewe teliniimw I mi tongei, pun ewe teliniimw esap etiwa I usun ewe Al, ewe Ellet me ewe Manau. Ekewe aramas ra ú ngeni ar we Chon Amanau, nge I a nengeniir lon an fokun tongeer. A mochen álisiir lon ar osupwangen feiéchún ngún me ewe manau esemúch.

Jesus ese manau fániten an epwe apwapwai púsín I; nge a chék fokun ekiekin túmwúnú kich aramas meinisin. Iwe

Meinisin aramas ra chék áúchea me fán mesan.

meininis aramas ra fokun áúchea me fán mesan. A fokun nengeni ekewe ménun án Kot famili lon tong me kinamwe. A kúna pwe aramas meininis ra osupwangen ar repwe kúna manau.

Ewe manau Jesus mi manaueni a pwári ngeni kich usun nonomún manauan. Iwe, manauan a pwal pwár ngeni kich usun nonomún manauen Kot Sam. Ewe tong seni láng a usun eu pupuun tong seni ngasangasen Kot ngeni kich lon Néún we. Jesus, ewe Mi Pwétete, ewe Chon Amanau ekan weiresini weiresin néún aramas, I Kot, a púsín “pwála lon fituk” (1 Timothy 3:16).

Jesus a manau o kúna riaféú me mála pwe epwe amanaua kich. A wiliti eman “Mwánin Metek” pwe sipwe tongeni eti le eáni ewe pwapwa esemúch. Kot a mút ngeni Néún we mi achengicheng pwe epwe likitaló lingan lon láng o feitiw ngeni ei fanúfan mi unusen ngawala ren tipis. Kot a mwút ngeni Jesus epwe feitiw won ei fanúfan mi kiroch fán núrún mála. A mwút ngeni Néún we mi fokun áúchea epwe feiló seni mwen mesan. A pwal mwút ngeni Jesus epwe pélúkú le súseni án ekewe chon láng pin ngeni I. A pwal mwút ngeni Jesus epwe kúna riaféúun ar ásááwa, oput, me mála. Nge “liwinin ach tipis a nonom won pwe sipwe kúna kinamwe, nge ren an kinas kana a mola ach samau” (Isaiah 53:5).

Nengeni Jesus lon ewe fénupéén, lon Gethsemane, me pwal wón ewe irápenges! Ewe Néún Kot mi unuséch ese tipis, a wáátiw chowún ach ekewe tipis meininis wón púsín inisin. Jesus

me Kot ra chék eu. Nge wón ewe irápenges a aimwu lapalap pokiten tipis, a féri sefáli lefilen Kot me aramas. Iwe a kékké lon an unusen riaféú, “Ai Kot, ai Kot, pwota ka likitieila?” (Matthew 27:46). Ewe chouchouún tipis fitifengen me án tipis we péchékúl le eimúnala ewe chon tipis seni Kot, ina met we a niela ika ripi ngeni án Jesus we féún ngasangas.

Kot A mwút ngeni Jesus epwe kúna riaféúún ar ásááwa, opút, me mála.

Nge ewe Néún Kot ese fangaló manauan fániten an epwe féri mine Kot Sam epwe tongei kich ren. Iwe, pwal I, Jesus, ese mála fániten epwe efisáátá án Saman we epwe mochen amanaua aramas. Aapw! Aapw! “Pun iei usun Kot a echeni chon fanúfan, pwe a fangaló Néún Aleman” (John 3:16).

Kot a tongei kich nge esap pokiten án Kraist mála fánitach. Lon Jesus, Kot a ninátiu an we tong esemúch wón ei fanúfan mi uren tipis. “Kot a nonom lon Kraist o achásefáli chon fanúfan ngeni púsin i” (2 Corinthians 5:19). Kot mi pwal fiti Néún we le riaféú. Kot a méeni kich fániten ach sipwe kúna manau esemúch, ren ewe riaféú ika metek lon Gethsemane me ewe mála wón ewe irápenges.

***A féri eu asór mi lapalap
me méénátiw eu liwin mi
fokun mémóng pwe
epwe méén sefálí kich.***

Jesus a apasa, “Iwe,
Semei a echeniei, pun úa
fangaló manau ei pwe úpwe
angeesefáli” (John 10:17).

Wewen, “Ewe Sam a fokun
tongekemi. A pwal kon tongei
ei ren ái fangaló manau ei pwe
úpwe mén sefáliikemi ika amanaua
sefáliikemi. Úa angei ami kewe tipis
o tolong lon leniemi pwe úpwe mála
fánitemi. Fániten ái féri ei, Úa arap
ngeni Semei we lap seni me lom.
Pwal iei Kot epwe le tongeni féri
met mi pwuung, epwe pwal chúen
amanaua ién chon tipis mi lúkú ei.”

Néún Kot we chék a tongeni
amanaua kich. I a chék eu fitifengen
me ewe Kot Saman, a pwal
tongeni pwári ngeni kich usun
ewe Saam. I chék a pwal silei
aúkúkkún án ewe Sam tongei
chon tipis.

“Pun iei usun Kot a echeni chon fanúfan, pwe a fangaló Néún Aleman” (John 3:16). A tinato Jesus pwe epwe nonom leein aramas, pwe epwe angei ar liwilimangen ar kewe tipis, o mála fániteer. Kot a fangaló Néún we ngeni ei fanúfan. Ren an wiliti eman aramas, Jesus a silei usun án aramas memeeef. A pwal silei met ar osupwang. Ir ra eu fengen me Kot nge epwe chék pwal riirii ngeni aramas, ika epwe pwal chék usun aramas. “Iei popun Jesus esap sáwásini an aita ngeniir pwiin” (Hebrews 2:11).

Jesus ina I ach we asór, I néúch Chon Álisi ika Chon Ppeni kich, I Mwóngeach ika Pwiich, a úkkúútá lon lapalapen eman aramas, me mwen án Saaman we lenien móótun king. Lon an nom lon lapalapen aramas, iwe a chék pachengeniir ekewe aramas I a amanauer. I ewe Néún Kot. Iwe a féri ekei meinisín pwe epwe ekikichetá seni ewe itengawen tipis. Pwe sipwe tongeni pwááraló án Kot we manauen tong, o sipwe fiti I lon ach pwapwa lon ewe manau mi pin.

Lon án Kot fangaló Néún we pwe epwe mála fánitach, Samach we lon lánɡ a féri eu asór mi lapalap le méénátiw eu liwin mi fokun mémmóng pwe epwe mééni sefálíi kich. Ei aúkúkkún liwin mi fokun watte epwe álisi kich ach sipwe weweiti met Kot a áneáneí ach sipwe wiliti lon Jesus.

Ewe chon káié John a kúna aúkúkkún tekian, alololun, me chééchéen án Kot tong. John a mochen apworaus usun án Kot ei tong, nge ese silei menni kapas epwe néúnéúw ren an epwe

tongeni pwárátá ika awewe fichi usun án Kot ei tong. Ina pwata a chék apasa, “Oúpwe nengeni úkúkkún watten án ewe Sam echenikich! An chen a fokun tekia pwe a aita ngeni kich néún” (1 John 3:1). A fet me tekian leniach me ren!

Ren tipis aramas ra nom fán nemenien Setan. Nge lon ar lúkúlúk lon Jesus me lon an mála, iwe aramas ra wiliti néún Kot. Ren án Jesus nom lon lapalapen aramas, Kot a anomu kich aramas tipis ewe ia, lon Kraist, pwe repwe tongeni chiechi fengen, pwe repwe ééchún túfichin iteni “néún Kot.”

Ese wor eu sókkun tong epwe usun án Kot ei tong. Kich néún ewe Kingen láng! Amwararen ei pwón! A ifa me amwararen ach eki eki usun án Kot ei tong mi fokun lapalap fániten ewe fanúfan mi oput I!

Ach eki eki án Kot ei tong a efisáátá ach sipwe fokun eáni manauen tipetekisón. Ei eki eki, usun a pwáá me ren án Jesus mála, epwe emweni ach eki eki an epwe arap ngeni Kot. Ach alapaló ach káié me manauen usun lapalapen ika manauen Kot me ach nengeni ewe irápenges, epwe pwal lapaló ach kúna án Kot úméúméch, manauéch, me an kirikiréch me manauen amusaló tipis. Sia pwal kúna usun an ese lifilifin aramas me pwal usun an eáni wenechar ika pwúng. Sia kúna an we tong esemúch me an manauen tongei kich lon an pwal eáni ach riaféú a fokun lapeseni án eman inenap tongei ika eáni riaféúún eman néún mi áleasolap.

Sopun Ruu 2

Án Chon Tipis Wosun Jesus

Adam me Eve ra férutá fiti unuséchún ar ekiem me ar repwe manau ééch me pin me tekia lon nonomuur. Ar ekiem a men ééch ika limeliméch, o met ra ekiem féri epwe chék pin. Nge lúpwen ra filáátá ar repwe áleasolap ngeni Kot, ar ekiem a ekkesiwil. Ar ekiem tongei púsin inisiir a siwili ar ekiem tongei Kot. Tipis a efisáátá ar fokun apwangapwang, ina pun rese chúen tongeni súúseni ika ú ngeni manamanen ewe mi ngaw—Setan. Ir ra fen nom pwe néún Setan sleif. Iwe itá úrúrún repwela nomwela pwe néún Setan chon

angang tori feilfeiló. Nge Kot a pwal álisiir.

Setan a mochen epwe angawala án Kot we kókóót lúpwen Kot a féréátá mwán me fefin. Setan a mochen aworalong lon ei fanúfan osukosuk ika fitikoko me mála. Iwe a úrá pwe ekei mettóch mingaw meinisin tipisin Kot, pokiten Kot e féréátá aramas.

Me mwen án Adam me Eve rese mwo áleasolap ngeni Kot, ra men pwapwa le kakapas fengen me Kot. Ra men pwapwa ar repwe nonom fengen are chiechi ngeni Kot, pun “Kraist I ewe mi tongeni pwáraló wéún án Kot tipachem me silelap meinisin mi monomonola” (Colossians 2:3). Nge múrin, lúpwen ra tipis, rese chúen kúna pwapwa le manaueni ewe manau mi pin, nge ra fen sótuni le ópaló seni Kot.

Chon tipis ikánáái ra pwal usun chék, pun rese chúen tongei ekewe mettóch Kot mi tongei. Rese pwal chúen áúcheaani ika pwapwaiiti ar repwe chiechi ngeni Kot o kakapas ngeni I lon ar iótek. Iwe, ika Kot epwe mwút ngeniir ar repwe tolong lon lánɡ, iwe eli resap pwapwa. Resap pwapwa ren ar repwe nonom ren Kot o pwal nonom ren ekewe chon lánɡ mi unusen pin.

Án Kot kewe allúkún tong mi kisáásew lon lánɡ. Meinisin mi nom lon lánɡ repwe tongei Kot pun Kot a tongeer. Nge ekewe chon tipis resap tongeni meefi án Kot ei tong me lon manauer. Án eman chon tipis ekiem me féfér, ika an lapalap, a sókaló seni ekiem me lapalapen ekewe aramas rese tipis—ekewe repwe nonom lánɡ. Iwe ewe chon tipis esap

pwál pwápwa. Nge epwe fen mochen ópaló seni Jesus, ewe saram me populapen pwápwa lon lánɡ.

Ekewe chon tipis repwe touu me lon lánɡ, nge esap pokiten óch pworaus Kot epwe apasa. Púsin ar tipis epwe eppetiiir ar repwe tongeni tolong lon lánɡ. Iei popun resap tongeni túfichin nonom lon lánɡ. Wewen pwe ewe lingen Kot me rer epwe ussun chék eu ettin, ika ekkei, mi ngetenget. Iwe ir repwe le mochen ar repwe mála pun rete kúna sapoulun Jesus, ewe a angei ar we mála pwe ir epwe eáni an we manau.

Ese túfich ngeni kich ach sipwe púsin angasakich seni ewe péchékúlen tipis. Ngasangasach ika letipach mi uren tipis, sise tongeni ekkesiwiliir. “Ié a tongeni atowu óch mettóch mi liméch seni óch mettóch mi limengau? Esap wor eman” (Job 14:4). “Iei mine eman aramas a ú ngeni Kot lúpwen a nonom fán nemenien tipis, pun esap aleasochisi án Kot allúk,

**Nge
ewe
chék
manau
mi fé seni
asan... A
tongeni
ekkesiwili
kich.**

pwúngún esap tongeni aleasochis ngeni” (Romans 8:7).

Ach káié lon sukul, ach manau ééch me ach péchékúl lon ach ekiem, ekki meinisin a wor lenien ar repwe álisi kich ach sipwe féri met mi pwúng. Nge rese tongeni ekkesiwili letipach ika manauach; rese pwal tongeni amwéchú kich. Nge ewe chék manau minafé seni asan, ewe manaman mi angang lon kich, a tongeni ekkesiwili kich seni manauen tipis ngeni ewe manau mi pin. Jesus, I ewe manaman. An we chék tong a tongeni amanaua kich seni mála o uwei kichela ren Kot me ewe manau mi pin.

Ewe Chon Amanau a apasa, “Ellet, úpwe wesewesen úrenuk: Esap wor eman a tongeni kúna Mwún Kot are esap upsefál” (John 3:3)—ika epwe angei ewe minafén letip seni Kot, fiti mochen mifé me pwal met epwe ekiem féri epwe pwal minafé. Ekoch aramas ra lúkú pwe repwe chék alapaló ewe mettóch mi ééch mi púsin nonom lon ir. Nge ei ekiem mi mwál, epwe emweni kich ngeni ewe mála fóchófóch. “Ié esap eáni Ngúnmifel esap tongeni etiwa ekewe lifang mi feito seni ewe Ngúnún Kot, pun epwe ekiem ngeniir pwe ekóch mettóchun umwes. Esap tongeni wewetiir, pun aramas ra chék tongeni mefi áúhear ren ewe Ngúnmifel” (1 Corinthians 2:14). Jesus a apasa, “Kosap weitifengeniik ren mine úa úrenuk: Oúpwe fokun upsefál” (John 3:7).

A makketiw usun Kraist, “Ewe Kapas i ewe popun manau, nge ei manau a uwato saram ngeni

aramas meinisin” (John 1:4). “Pun esap fokun wor pwal eu it won fanúfan Kot a ngeni aramas, pwe sipwe kúna manau ren” (Féfér 4:12).

Sia kúna án Kot angang ééch lon an tong; an tong usun án eman Samalap. An kewe allúk ra men ééch me pwúng; ewe allúk fániten tong, ese naaf ngeni kich ach sipwe kúna meinisin ika unusan.

Ewe wanparun Paul a silei usun ei mettóch lúpwen a apasa, “Úa tipeeu ngeni pwe ewe Allúk a pwúng” “Ewe allúk mi fokun pin, o pwúng, me ééch” (Romans 7:16, 12). Nge ina mwo ika Paul a silei usun ei kapas, nge a meefi an lipwákingaw me weires. Iwe a apasa, “Nge ngang sokun fituk, pwe úa nom fán nemenien tipis” (Romans 7:14).

Paul a mochen epwe limeliméch o pwúng lon an chiechi ngeni Kot. Nge I mi silei pwe ese wor an lipwákéch me túfich le púsín ekkesiwili manauan, iwe a pwuchéér o apasa, “Ngang eman aramas mi attong o weiresikis! Ié epwe angasaei seni ei inis

inisin mála?” (Romans 7:24). Ei pwuchéér mi pwal tongeni feito seni letipen ekewe aramas mi lóólilen me riaféú seni meininis fěnu lon fansoun meininis. A wor eu chék péluwan ngeni meininis: “Iei I ewe Lamén Kot a uweela tipis chon fanúfan” (John 1:29).

Kot a sótuni sokopaaten alen an epwe féri met ei ellet epwe fatafatéch ren ngeni ir meininis mi mochen ngasaló seni tipis. Múrin án Jacob otupu Saaman we o sóóláni ewe feiéch úrúrún feiéchún pwiin we Esau. A súúla seni lenier we ika imweer. Iwe a chék ákkáláménúla me toau, toau. Nge eu chék ekiek a fokun osukosuka lon manauan—a niuokus ika pwe an tipis epwe eppetí I ika atoauaáló I seni Kot.

Lon an lóólilen, Jacob a kókónóla lón pwúl o a aséésé lemolutun ekewe chuuk. Iwe ekewe fúú ra asarama ewe leni. Ekis chék fansoun múrin, Jacob a méúr, iwe a tan pwe a kúna eu saram a pweliela I. Nge efoch natté langatam a úútá ewe ia I mi méúr ie. A langatametá tori ewe assamen láng. Iwe chon láng ra téétiw téétá wón ewe natté. Iwe, seni ewe ling assan, Jacob a rongorong eu méngúngú a fokun echipa I o pwal apéchékúláátá letipan. Ewe pworaus seni láng a apasa ngeni Jacob met mine I a osupwang ren lon letipan ika manauen ngúnún. A pwáári ngeni pwe lon an we Chon Amanau, I Jacob, ewe chon tipis, a tongeni pwal chiechi sefál ngeni Kot. Iwe a fokun pwapwa o uren kilisou.

Lon án Jacob we tan ewe natté a esissiláátá pwe Jesus chék a túfichin ochufengenii Kot me aramas.

Kraist a apasa usun án Jacob we tan lúpwen a úreni Nathaniel, “Ámi óúpwe kúna pwe lánɡ epwe sukula o néún Kot kewe chon lánɡ repwe feitá me feitiu won Néún Aramas” (John 1:51).

Lúpwen Adam me Eve ra tipis ra kul seni án

Kot tong me

chiechiechi

ngeniir. Ra púsin

eimuurela seni

Kot. Rese chúen

tongeni kapas

ngeni Kot. Nge

lon Jesus, ewe

fanúfan a tongeni

chusefál ngeni

lánɡ. Jesus a féri

eu piris leflen

lánɡ me fanúfan

pun ekewe chon

lánɡ repwe

tongeni álisi me

echipa aramas.

Jesus a angei

ekewe aramas

mi tipis, me

apwangapwang, túfichingaw, iwe A féri ar repwe

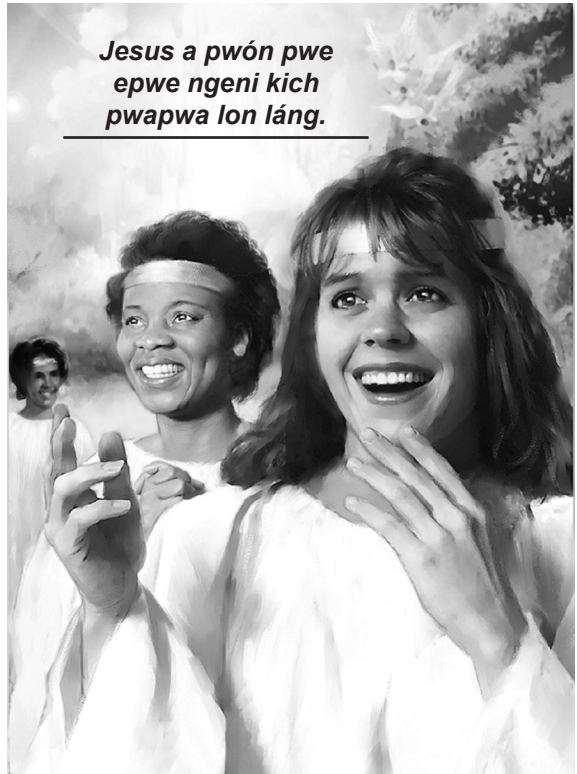
tongeni chusefál fengen me ewe popun manaman

me péchékúl.

Mei fokun lamwot án Kot epwe álisi kich lon

mettóch meinisin sia féri. Ika esap punun án lánɡ

álillis ngeni kich, iwe mettóch meinisin sia sótuni

le féri pwe aramas repwe manaueni ewe manau ééch, epwe tongeni chék lamwot mwálila, esap tongeni fisiéch. Kot chék I ach epilúkúlúk, kich chon tipis. “Lifang mi múrina meinisin me feiéch mi unuséch meinisin ra feitiu seni láng, ra feitiu seni ewe Sam mi féri ekewe Saram lon láng, ewe esap siwil, esap pwal fis ro chopwak ren an kul” (James 1:17).

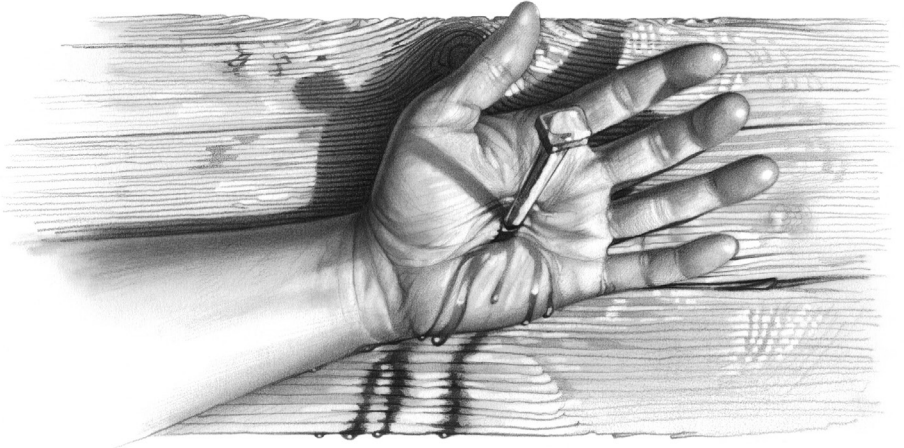
Me lúkún Kot, sise tongeni manaueni ewe manau mi múrina me ellet. Jesus chék I ewe al ngeni Kot. A apasa, “Ngang ewe al me ewe let me ewe manau. Esap wor eman epwe tongeni feiló ren Semei me lúki” (John 14:6).

A men alolol án Kot ekiem me tong ngeni Néún kewe aramas wón fanúfan. An tongei kich a fokun péchékúl seni ekewe ekoch mettóch mi péchékúl. Ren án Kot fangaló Néún we Álámén, a ninátu ekewe minen láng meinisin ngeni kich lon ewe chék lifang Jesus. I a manau, nonom won ei fanúfan, iwe múrín a mála. Iwe iei I a nom Néúch Sou-asór mi Lapalap mi fokun manaman me péchékúl. Néún Kot kewe chon láng ra akkangang fániten ar repwe amanaua kich. Ewe Sam mi uren tong, fiti fengen me ewe Ngúnmifel ra pwal akkangang fengen fániten ach sipwe kúna manau, fániten ach sipwe ngasaló seni fán nemenien tipis.

Iei popun sipwe awora ach fansoun ach sipwe ekiem usun ewe asór mi lapalap ewe Chon Amanau, Jesus, a fen féri fánitach. Sipwe awora ach elletin kilisou ren ekewe angang meinisin Kot a féri fániten an epwe amanaua kich ekewe mi

péútula. Kot a féri aúkúkkún an tongeni meinisin, pwe epwe uwei sefálíi kich ngeni lon imwan.

Ren an émwékútú kich ach sipwe féri mettóch mi pwúng, Jesus a awora an liffang mi amwarar

lei popun sipwe awora ach fansoun ach sipwe ekieki usun ewe asór mi lapalap ewe Chon Amanau, Jesus, a fen féri fánitach. Sipwe awora ach elletin kilisou...

ngeni kich. Jesus a pwón pwe epwe ngeni kich pwapwa lon lán, epwe pwal aééchuela ika apéchékúlala ach ekiek me manauen ngúnúch me inisich feilfeiló. Sipwe pwapwa ren ach chiechi ngeni ekewe chon lán o pwal aea fengen ewe tongen Kot me Néún we Álámén, Jesus. Ewer ekei liffang a naaf ach sipwe mochen fangatá letipach ngeni ewe Chon Féraátá lán me fanúfan pwal I ewe Chon Méénisefálíi kich pwe sipwe manau feilfeiló.

Nge pwal eu, án Kot kapas a esilei ngeni kich ach sisap angang ngeni Setan. A pwal úreni kich pwe tipis a ataaeló nonoméchuch me fán mesen Kot o a awora mála fochofoch ngeni kich. Lesopolan fanúfan Kot epwe ataaeló ika awesala tipis meínisin.

Sipwe chechemeni án Kot uméuméch. Met Kot epwe pwal tongeni féri? Sipwe féri an epwe pwúnguééch unusen lefiilach me Kot, ewe a fokun tongei kich. Sipwe etiwa án Kot tong me lapalapen ach sipwe tongeni ekkesiwili manauach ach sipwe usun chék I. Iwe sia tongeni chiechi ngeni ekewe chon láng lon láng o kinamwe lon ach nonom fengen me ewe Sam me Néún we Álámén, Jesus Kraist.

Sopun Únúngát 3

Áier

Ifa usun án eman aramas epwe le pwúng
 manauan ren Kot? Ifa usun án eman chon tipis
 epwe le eman mi pwúng? Lon chék Jesus sia
 tongeni kúna ngasaló me kinamwe ren ach chiechi
 ngeni Kot o sia pwal pin. Nge epwe ifa usun ach
 sipwe feito ren Jesus?

Chómmóng aramas ra pwal ekkeis ei kapaseis.

Chómmóng aramas ra pwal kúna ika meefi aúkúkkún ar tipis lon ewe ránin Pentecost. Iwe ra kapaseis ngeni Peter me ekewe ekoch wanparun, “Ámi pwiich kana, met ám aipwe féri” (Féfér 2:37).

Peter a apasa ngeniir, “Ámi mieinisin oúpwe aier seni ámi tipis kana” (wokisin 38). Múrin ekoch rán, Peter a pwal péluweni ewe chék kapaseis ren an apasa, “Oúpwe ekiexefál o kul ngeni Kot, pwe ámi tipis epwe mola” (Féfér 3:19).

Wewen ekiexefál ika áier sipwe meefi ach weires ren ach tipis o wesewesen omusomus, o pwal kul seni ach kewe tipis. Sise tongeni fangatá tipis ika sise kúna pwe sia fokun tipis. Esap wor elletin ekkesiwil lon manauach tori ach sipwe ukkutiw me tongei tipis o filáátá ach sipwe kul seni tipis.

Chómmóng aramas rese wesewesen weweiti elletin áier. Chómmóng aramas ra meefi weires ren ar tipis o omusomus pun ra tipis. Ra mwo nge ekkesiwili lapalapeer pun ra niuokus pwe ar kewe féfér mingaw epwe efisii ngeniir riaféú. Nge esap iei elletin áier; esap iei ei sókkun Paipel a kapas usun. Kei aramas ra chék omusomus pun tipis esap awora ngeniir riaféú, nge rese meefi weires ika omusomus fániten ewe tipis.

Esau a meefi weires ren an ttur seni ika péútseni án saman kewe feiéch me pwal wéún saman we fániten an tipis. Balaam a pwal niuokus ren an kúna eman chon láng a úkúútá wón ewe al fán efóch ketilaas lon péún, iwe a apasa, “Úa

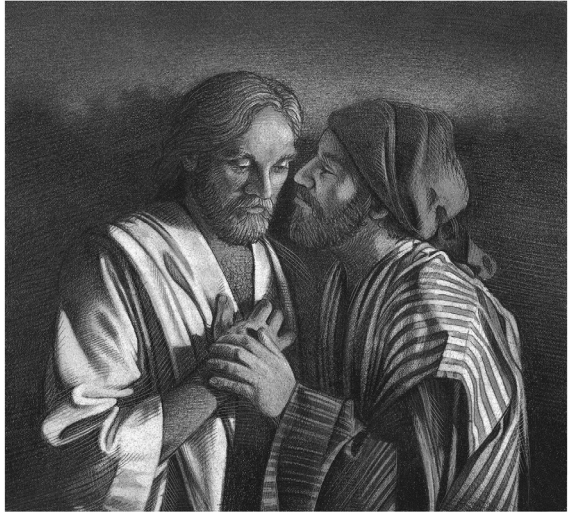

tipis.” Balaam a niuokus an epwe mála. Nge ese wesewesen meefi weires ika omusomus fániten an kewe tipis. Balaam ese ekkesiwili an ekiék, ese pwal weires ren an kewe kókóót mi ngaw .

Judas Iscariot a améméla an we Samol ngeni ekewe aramas mi mochen nnienó Jesus. Iwe a apasa, “Ngang úa tipis ren ai afangamá eman mwán esap wor an tipis ngeni mála” (Matthew 27:4). Ei angangen pwárátá tipis a chék fis lon

manauen Judas ren an fokun elletin niuokus ren met riaféú epwe fis ngeni. A niuokus ika epwe fokun kúna riaféú ren met I a féri, nge ese meefi weires ika liamaam ren an améméla Néún Kot we mi unuséch pwe epwe mála. Ese liamaam ren an kul seni Jesus, ewe re Israel mi Pin.

Lúpwen Pharaoh, ewe king en Egypt, a kúna riaféú ren Kot, a pwárátá pwe a tipis. A mochen súúseni met metek me riaféú I mi nom lon. Nge a pwal ú sefál ngeni Kot lúpwen chék ewe riaféú a

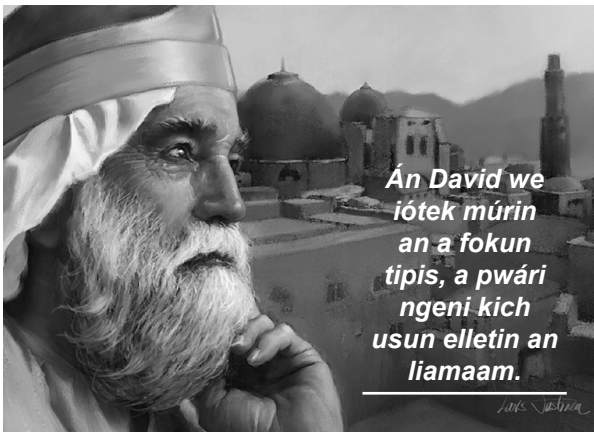
Judas Iscariot...a niuokus ika epwe fokun kúna riaféú ren met I a féri, nge ese meefi weires ika liamaam ren an améméla Néún Kot we mi unuséch.

ukkutiw.

Meinisin aramas ir mi meefi ar weires pwe tipis a awora mettóch mingaw, nge rese meefi weiresin ewe tipis púsín.

Iwe nge lúpwen sia fangatá ngeni án ewe Ngúnún Kot mwékútúkút, iwe ewe memeeffin silei mi pwúng me mi mwál a pwáátá lon manauach. Iwe sia poputá me silei ika kúna aúkúkkún watten me pinin án Kot kewe allúk, o ina longolongun án Kot we mwuu lon láng me lon fanúfan. Jesus, “iei ewe saram mi let, a feito fanúfan o asarama aramas meinisin” (John 1:9), a ttin lon ekewe leni mi mónómónóló me lon ekiekich o pwáraló ekewe ekiek mi ópoló. Sia pwal kúna usun án Kot pwúng o sia meefi ach niuokus ach sipwe feito me

mwen ewe
Chon Kúna
lon letipach
ren ach
limengauen
tipis. Iwe
sia pwal
kúna ewe
tongen Kot,
lingéchún
an pin, me
pwapwan

an unuséch ika limeliméch. Iwe sia mochen pwal limeliméch ika unuséch pwe sipwe tongeni chiechisefál ngeni Kot.

Án David we iótek múrin an a fokun tipis, a

pwári ngeni kich usun elletin an liamaam. An áier a men ellet me fokun alolol. David ese sótuni le féri met an we mwál epwe likilikin eu mettóch mi kúkkún. Ese pwal sótuni an epwe súúseni chappen liwinin met ewe a féri. David mi kúna pwe an we tipis mi fokun watte o manauan ika letipan mi fokun limengau. I a oput an we tipis. A iótek, nge esap chék fániten án Kot epwe amusaló an tipis, nge pwal fániten epwe pwal limeliméch manauan ika letipan. A mochen ewe pwapwa mi pin—ren an epwe tongeni chiechi sefál ngeni Kot. A makei, “Feiéchún átewe an pupungau a musaló, nge an tipis a méla. Feiéchún ewe aramas ewe Samol mi Lapalap esap tip ngeni óch pwúngingau” (Kélfel 32:1, 2).

“Ai Kot, kopwe kirikiréch ngeniei lon om tong ellet, kopwe amoela ai pupungau lon om úméúméch mi lapalap. Kopwe fokun talúseniei ai féféringau o limetiei seni ai tipis. Pun úa mefi ai pupungau, nge ai tipis a nonnom fochofoch fán mesei. Úa tipis ngonuk, fokun ngonuk echék, o féri mine a ngau me fán mesom. Iei mine a pwúng om kopwe apwúngúei, esap pwal wor om mwál, lúpwen ka eáni kapwúng. Ellet ngang eman chon tipis seni ai uputiu. Ngang úa uren tipis seni ewe fansoun inei a néúnieitiu. Ellet, ka pwapwaásini letip wenechar. Kopwe aiti ngeniei ewe tipachem mi monomon. Kopwe limetiei ren úlún ewe irá isop pwe úpwe liméch, kopwe talú seniei ai tipis pwe úpwe pwech seni snow. Kopwe mwút ngeniei pwe úpwe rongorong mweireiren

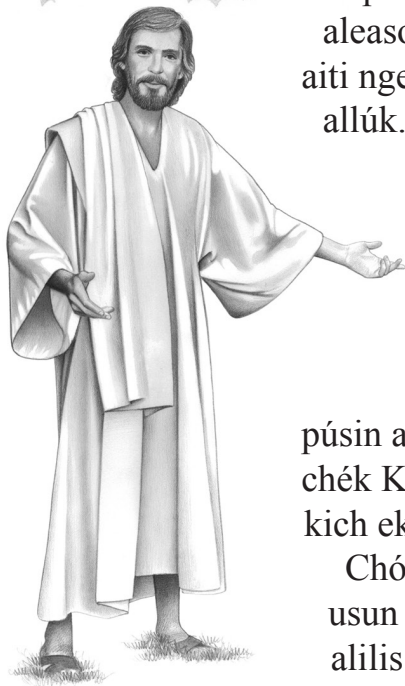
pwapwa me meseik. Kopwe pwal mwút ngeniei ai úpwe pwapwa, inamwo ika ka kupi chúi. Kosap nenengeni ai kewe tipis, nge kopwe amoela ai féféringau meinisin. Ai Kot, kopwe féri loi [lon ngang] eu leluk mi liméch o fangelong loi eu ngún mi fé o pos. Kosap asúeila seni fán mesom, kosap pwal angei seniei Ngúnum mi pin. Kopwe

aliwinisefáli ngeniei ewe pwapwa mi nom rei, lúpwen ka amanauaei, kopwe atúfichiei pwe úpwe aleasochis ngonuk. Múrin úpwe aiti ngeni ekewe chon tipis om kewe allúk. Iwe, ir repwe kulituk. Ai Kot, kopwe angasaeila seni mála, en Kot ai Chon Amanau. Úpwe pwapwa le kél usun om pwúng” (Kélfel 51:1-14).

Ei sókkun áier a luuló seni púsin ach túfich. Ei sókkun a feito seni chék Kraist, ewe a feiló lánɡ o a ngeni kich ekewe liffangen ngún.

Chómmóng aramas rese weweiti usun áier, ina mine rese angei ewe alilis Kraist a mochen ngeniir. Ra ekieki pwe rese tongeni feito ren

Kraist ika rese akom áier. Ra lúkú pwe áier a wisen amolátá ewe al ren omusomusen ar kewe tipis.

***Iteiten ach mochen mi
pwúng, ika iteiten met sia filáátá
mi pwúng, a feito seni Kraist.
Kraist chék a tongeni féri kich ach
sipwe oput tipis.***

Mei ellet pwe eman aramas epwe áier me mwen an epwe museló an kewe tipis, pun eman a chék tongeni meefi an osun ewe Chon Amanau ika pwe a elletin liamaam ren an tipis. Nge met, wewen pwe eman chon tipis epwe chék witiwit tori an epwe áier, iwe epwapw feito ren Jesus? wewen pwe mei pwúng pwe ewe angangen áier seni ach tipis a eppetí án eman chon tipis feito ren Jesus, ewe Chon Amanau?

Ewe Paipel ese áiti ngeni kich pwe eman chon tipis epwe áier akom, iwe epwapw tongeni etiwa án Jesus kékké, “Oúpwe feito rei ámi meínisin mi weiresikis o uwochou, ngang úpwe asésékemi” (Matthew 11:28). Án Kraist tong me uméuméch, an manaman ika péchékúl, a emweni eman aramas an epwe elletin áier. Peter a afatéchu ei ekiem lúpwen a kapas usun Jesus, “Nge Kot a atekiatai o anomu lepelifichin pwe epwe Samol me Chon Amanau, pwe epwe awora ekiemsefál me amusamusen tipis ngeni chon Israel” (Féfér 5:31). Ngúnún Jesus a emweni kich ach sipwe áier o amusaló ach tipis me ren Kot.

Iteiten ach mochen mi pwúng, ika iteiten met sia filáátá mi pwúng, a feito seni Kraist. Kraist chék a tongeni féri kich ach sipwe oput tipis. Iteiten fansoun ach meefi, ach mochen sipwe wenechar me limeliméch, pwal iteiten fansoun sia kúna púsín ach fokun tipis, sia tongeni silei pwe ewe Ngúnmifel a akkangang lon letipach.

Jesus a apasa, “Lúpwen ngang úpwe tekiatá seni ei fanúfan, úpwe ofato aramas meínisin rei” (John

12:32). Kraist a pwáá ngeni chon tipis usun eman Chon Amanau a mála fániten tipisin fanúfan; nge lúpwen sia kúna ewe Néún Kot wón ewe irápenges wón Calvary, sia poputá le weweiti án Kot we kókóótun amanaua kich. Iwe án Kot unuséch ika ééch a emweni kich ach sipwe áier. Lúpwen Kraist a mála fánitach chon tipis, a pwári ngeni kich eu tong mi fokun lapalap fánitach, ach sipwe weweiti. Nge lúpwen sia kúna ei tong, a attapa manauach o émwékútú ach ekiem, iwe sia liamaam ren ach tipis.

Fán ekoch chon tipis ra sááwáásini ar kewe féférungawen tipis ika ekewe lapalapan tipis, iwe ra fangatá ekoch ar kewe éruni mi ngaw. Inamwo ika ra féri iei usun, nge rese mefi ika silleni pwe ra fen arap ngeni Jesus. Nge iteiten ar ra sótuni le ekkesiwili lapalaper pun ra fokun mochen féri mine mi pwúng, án Jesus manaman a wisen émwékútú manauer. Ngúnún Jesus a wisen émwékútú ar ekiem o álisiir ar repwe manau ééch.

Lúpwen Jesus a féri án chon tipis repwe nengeni an we irápenges, o lúpwen ra kúna pwe ar tipis popun án Jesus mála, ar ekiem ika memeeef epwe le fokun osukosuk. Iwe ra tongeni kúna ukkukun ngawen ar kewe tipis. Ra poputa le weweiti mettóch mi pwúng usun Jesus. Ra apasa, “Meta tipis? Pwata Kraist epwe wisen mála? Wewen pwe unusen ei tong me riaféú a fokun fis pwe epwe amanaua kich? Met, Jesus a kúna unusen ei riaféú pwe sipwe tongeni eáni ewe manau esemúch?”

Ewe chon tipis a tongeni an esap etiwa án Kot

we tong. A pwal tongeni an esap mochen feito ren Kraist. Nge ika ewe chon tipis ese ú ngeni Kot, I epwe le feito ren. Epwe le káié usun án Kot we kókóótun manau ren an amanaua chon tipis. Iwe epwe le feito ren ewe irápenges o áier seni an we tipis mi efisáátá án ewe Néún Kot kewe riaféú.

Ewe chék pwal Kot mi nemeni láng me fanúfan a kapas ngeni letipen aramas. I a wisen ngeniir eu watten mochen mi fokun múrina ese wor rer.

Ei sókkun mochen

ese tongeni menemenéch

ren mettóchun ei fanúfan. Kot a úreni aramas ar repwe kútta ewe tongen Kraist me ewe pwapwa mi pin. Ikkeiir chék ekkei mettóch ra tongeni waato kinamwe me aséésé lon manauach.

Ach we Chon Amanau a sótuni iteiten fansoun meinisin epwe okkullu ekiekin aramas seni

*Lúpwen Jesus
a féri án chon
tipis repwe
nengeni an we
irápenges, o
lúpwen ra kúna
pwe ar tipis
popun án Jesus
mála, ar ekiek
epwe le fokun
osukosuk.*

ei pwapwan fanúfan ngeni ekewe feiéch mi amwarar Jesus a tongeni fangaló. Ngeni ekkei aramas ra sótuni le kukkuta kolik lon ekewe ito mi pwasapwas lon ei fanúfan, a apasa, “Iwe, ié mi kaka epwe etto, nge ié a mochen epwe únúmi ewe kolukun manau, nge esap méní, epwe etto” (Pwárátá 22:17).

Ika a wor reemw eu mochen fániten óch mettóch mi lapeseni ika ééch seni met fanúfan a tongeni fang, iwe Kot a wisen kapas ngonuk. Iwe, kopwe túngorei Kot epwe fang ngonuk om kopwe áier o pwár ngonuk Jesus lon an we tong mi fokun lapalap me unusen limeliméch.

Nonomún manauen ewe Chon Amanau a afataéchú pwe án Kot we allúk a alongolong wón ach tongei Kot me ach tong ngeni ekoch. Jesus a manaueni manauen kichiéch, tong me aramaséch. Iwe, lúpwen sia nengeni Jesus, ach we Chon Amanau, o saraman we a tinetiw wóch, sia kúna usun aúkúkkún ach tipis.

Ina sipwe kan usun Nicodemus, sipwe úrá pwe manauach mi ééch o sisap mochen etekisónatiw manauach me mwen Kot usun aramas tipis. Nge lúpwen ewe saram seni Jesus a tineiti lon letipach, iwe sia kúna pwe sise limeliméch. Sia pwal kúna pwe kich chon koum ngeni Kot o meinisin mwékútúkútún lon manauach a chék máicha ika ngaw. Nge lúpwen sia kúna an pwúng, sia silei pwe ach kewe “féférún pwúng meinisin ra usun chék mekipwúlún [ika fétúpwúlúpwúlún] sof mi fokun limengau” (Isaiah 64:6). An Jesus we chék

asór a tongeni uweialó ach kewe tipis o eliméchú kich. Jesus chék a tongeni ekkesiwili manauach tori ach sipwe usun chék I.

Efoch chék éútún saram seni ewe lingen Kot a pwári iteiten tikipwúlún ach tipis me ach lipwákingaw lon manauach. Lon eu chék mwochomochen fansoun lúpwen sia kúna liméchun me unuséchun Kraist, a tongeni pwári ngeni kich limengauen manauach. Unuséchun Kraist a pwári ngeni kich pwe ach kewe mochen meinisin mi ngaw. A pwal pwári pwe ese wor ach lúkúlúk lon letipach, o ach kapas a ngaw ika limengau. Sia kúna pwe sise áleasosichi án Kot kewe allúk. Lúpwen ewe Ngúnmifel a ettina lon manauach, a efisátá ach sisap tongeni pwapwa-ásini manauach. Sia nengeni

Ina sipwe kan usun Nicodemus, sipwe úrá pwe manauach mi ééch... Nge lúpwen ewe saram seni Jesus a tineiti lon letipach, iwe sia kúna pwe sise limeliméch.

usun limeliméchun manauen Jesus o sia meefi pwe ach kewe lapalap mi ngaw .

Eman chon lánɡ a feitiw seni lánɡ o chuuri ewe Soufós Daniel. Ligan we a rokopwalieló I, o Daniel a fokun rúké lúpwen a silleni púsin an apwangapwang me lipwákingaw. Iwe a makeeti, “Esap [ika ese] chún wor péchékúlei, won mesei a fokun wopwechepwechela pwe esap wor eman a silleniei, úa pwal fokun apwangapwangala” (Daniel 10:8).

Ién aramas epwe kúna ei sókkun ling seni lánɡ, epwe oput an kichingaw me an tongei púsin I. Epwe kútta an limeliméch lon manauan lon án Jesus pwúng. Epwe mochen áleasosichi án Kot kewe allúk o manaueni manauen Jesus.

**Me ren
Kot tipis
meinisín...**

Paul a pwal makei usun an púsin pwúng: “Are eman aramas a ekiem pwe a tongeni kúna pwúng ren an aleasochisi ekewe Allúk, ngang úa apwénúretá meinisins” (Philippians 3:6). Iwe lúpwen Paul a atolafichi eu me eu kapasen ewe allúk, iwe a alélléú ngeni manauan, a kúna pwe ese wor an mwál. Nge lúpwen a nenengeni alololún wewen ewe allúk, a kúna manauan usun chék án Kot kúna. Iwe a chappeti lon an iótek o omusomus ren an tipis.

Iwe Paul a makei, “Me lom úa manau lúpwen esamwo wor allúk mi aiti ngenie pwe a tipis ai féfi féfi mi ngau. Nge lúpwen úa silei ewe allúk, tipis a popuetá le nemenem” (Romans 7:9). Lúpwen

Paul a kúna aúkúkkún pinin ewe allúk, iwe tipis a óch mettóch mi fokun ngaw me ren. Iwe ese chúen eingeing, nge a tipetekisón.

Me ren Kot tipis meinisin rese chék léllée fengen ngawer. Me ren Kot, pwal me rech, ekoch tipis ra ngaw seni ekoch. Nge ika mwo ekoch féfér mi mwál ra chék mwékkun me rech, nge ese wor tipis a mwékkun me ren Kot. Án aramas kapwúng fán ekoch mi mwál, nge Kot a kúnaéchu mettóch lon wenecharan. Aramas ra kúna eman chon sakaw o apasa pwe an tipis epwe efisáátá an esap tolong lon láng. Nge ekkei chék aramas resap úkkúra óch mettóch mingaw ren eingeing, kichingaw ika máicha, me tipemmong. Nge fen ikkei kei tipis mi eriaféú ika asonga Kot, pun ra fokun sókkonó seni nonomún manauen Kot mi uren tong. Fangafangéch lon tong a wor lon manauen chon nonom lon láng.

Eman aramas mi féri ewe watteen mwál o tipis, epwe le meefi an sááw. Epwe le meefi pwe a osupwangen án Kot tong. Nge eman aramas mi eingeing esap meefi óch, iwe a essipónó letipan ngeni Kraist me ekewe feiéch mi amwarar Jesus a feito pwe epwe fangaló fánitach.

Jesus a apworaus a ei pworaus usun eman chon ioni takises, ren án pworotiw o apasa, “Ai Kot, kopwe úméúméch ngeniei, ngang eman chon tipis” (Luke 18:13). Ewe chon ioni takises a ekieki usun I pwe I eman aramas mi ngaw, o pwal ekoch aramas

**...rese
chék léllée
fengen
ngawer.**

*“Kot, kose mochen uméuméch ngeni ei,
ngang eman chon tipis”*

ra pwal ekiem usun
chék met I a kúna.
Nge a meefi an
osupwangen ewe
Chon Amanau, o a
feito ren Kot fán an
wosochowun tipis
mi ásaáw. A túngor
án Kot uméuméch.
Letipan a suk ngeni
ewe Ngúnún Kot,
Ngúnmifel, pwe
epwe tolong lon o
angasaló I seni fán
nemenien tipis.

Iwe Jesus a pwal
apworaus a usun án
ewe Pharisee iótek,
a pwári pwe letipan

a kkesip ngeni ewe Ngúnún Kot. Fániten I a fokun
toau seni Kot, ina popun ese kúna aúkúkkún an
tipis. Ese pwal aléllééu manauan ngeni manauen
Kot mi fokun pin. Ewe Pharisee a meefi pwe ese
osupwang, iwe ese angei óch mettóch.

Ika sia kúna pwe sia fokun tipis, sisap ekiem
pwe sipwe akom púsin ekkesiwili manauach an
epwe ééchúló. Sisap pwal ekiem pwe sise mwo
fich ika molotá ngeni ach sipwe feito ren Kraist.
Met, kich sia ekiem pwe sia tongeni ééchúló ika
ekkesiwili manauach ren púsin ach péchékúl? “Ifa
usun, eman chon Etiopia a tongeni siwili anúanún

únúchan, ika ewe man itan leopard a tongeni siwili tiketikan? Ika ina, pwal en mi éróni féféringau, ka tongeni féri mine a múrina” (Jeremiah 13:23).

Kot chék a tongeni álisi kich. Ina pun sisap awiti án eman epwe túngorei kich ach ekkesiwili manauach, ika sipwe awiti pwal eu fansoun mi ééch, ika sipwe awiti tori ach sipwe tongeni nemeni ach ekiek mi ngaw. Sise tongeni ika túfichin féri óch mettóch púsín wón inisich. Sipwe chék feito ren Jesus lon púsín lapalapach kewe.

Samach we Kot wón láng I eman Koten tong me uméuméch. Nge sisap ekieki pwe epwe amanaua kich ika pwe sia kul seni an we tong ika uméuméch. Ewe irápengesin Jesus a pwáraló aúkúkkún ngawen tipis. Lúpwen aramas ra apasa pwe Kot mi uméuméch, esap tongeni péútiireló, esap tongeni efeiengaweer ika eriaféúúr chon tipis, iwe repwe chék nengeni ewe irápenges. Pokiten chék ren án Jesus we asór, sia tongeni kúna manau. Nge ika esap punun an we asór, sise tongeni súúseni fán nemenien tipis. Pwal ika ese wor an we asór, sise tongeni nonom lon láng fengen me ekewe chon láng. Ika esap pwal punun an we asór, sise tongeni eáni ewe manauen ngún ika manauen souláng.

Jesus a amanaua kich ren an uwei ach kewe pupungaw ika tipis wón inisin. An kúna riaféú me mála, a pwári ngeni kich aúkúkkún me wachemuken ngawen tipis. Sia tongeni chék epilúkúlúkú ewe manau lon láng ren ach sipwe fangeló manauach ngeni ewe Chon Amanau.

Ekewe chon tipis fán ekoch ra ééchúúr ren ar kapas usun ekewe ra apasa pwe ir souláng, iwe ra apasa, “Ngang mi ééch usun chék ir. Rese féfér ééch lapseni ei. Ra sani pwapwan ei fanúfan usun chék ngang. Ra pwal sani ar repwe apwapwaai ika púsin chei mochenin inisir.”

Lon ei lapalap ekewe chon tipis ra etipisi ekoch fániten ar rese féri púsin wiser. Nge án ekoch tipis me ar apwangapwang ika lipwákingaw ese ngeni eman an mumuta an esap féri wisan le féri mine mi pwúng. Pun ewe Samol ese úreni kich pwe sipwe eáni minen apirú ekewe aramas mi fokun tipis. Ewe Néún Kot ese wor tikepwúlún, ina I chék ach we minen apirú. Ekewe ra chék nenengeni án ekoch féfér mi mwál, repwe pwáraló ar nonom ééch lon manauer. Ika ir mi silei nonnomun manauen souláng, iwe met, ese le fen lululó ar tipis? Pun ra fen silei met mi pwúng, nge rese mochen féri.

Sisap akammangaló ach sipwe kul seni tipis o feito ren Jesus. Sipwe kútta ewe letip mi limeliméch lon Jesus. Ngéréu me ngéréun aramas ra féri ei mwál ren ar witiwitoló, iwe ra péútmwálila.

Ach manau wón fanúfan esap tam me unuséch. Fán ekoch ese naaf ach ekieki usun efeiengawen ach wiwitiwitoló le fangatáni manauach ngeni méngúngún Kot ren ewe Ngúnmifel. Ach akammangaló ach sipwe áleasosichi Kot, wewen pwe sia filáátá ach sipwe manaueni manauen tipis. Iwe ekewe mwo kúkkún tipis ir mi pwal

efeingaw. Ekewe tipis sise okkufúúretiw repwe okkufáákichetiw o nnikicheló.

Adam me Eve ra púsin lúkú pwe ar ochooch ewe irán silei mi ngaw me mi ééch esap eu watten tipis. Me rer, ese tongeni efisáátá ewe wachemuken feingaw Kot a apasa epwe toriir ika ra ochooch ewe irá. Nge ei “kúkkún” mettóch ina I ewe mettóch áleasolap ngeni án Kot we allúk mi pin, ewe ese sissiwil. Áleasolap a aimwufesenii ewe familien aramas seni Kot o aworato ríaféú me mála lon ei fanúfan. Pukuen ier múrin pukuen ier, eu kechúen ríaféú ika letipechow a ettá seni wón ei fanúfan. Unusen ei fanúfan a ríaféú pun aramas ra áleasolap ngeni Kot. Láng mi púsin pwal meefi met ei mi fis. Iwe Kraist a mála wón Calvary pokiten aramas ra ataaí ewe allúk mi pin. Ina pun sisap ekieki pwe tipis óch mettóch mi kúkkún.

Iteiten tipis sia féri, pwal iteiten ach kul seni án Kot tong, a apéchékúlónó letipach lon limengawen tipis. A pwal emweni kich ach sipwe filáátá mine mi ngaw ika mi mwál. Tipis a pwal féri ach sisap weweiti án Kot we tong. Tipis a féri ach sisap mochen áleasosich, ach sisap fangatá manauach ngeni ewe Ngúnmifel.

Chómmóng aramas mi silei pwe ir mi féféri

***Adam me Eve ra púsin lúkú
pwe ochooch ewe irán silei
mi ngaw me mi ééch esap
eu watte tipis.***

mine mi mwál, nge rese mochen siwili manauer. Ra lúkú pwe ra tongeni siwili manauer inetichék ra mochen. Ra lúkú pwe ina mwo ika ra sopwela le kul seni Kot fán chómmóng, nge ir mi chúen chék túfichin rongorong an Kot we kékkéén uméuméch. Chómmóng aramas ra tapweló múrin Setan, nge ra akóóta pwe repwe mwúttir kul ngeni Kot ika óch mettóch mi fokun ngaw a fis ngeniir. Nge ese mecheres ach sipwe féri ei sókkun, pokiten tipis a ekkesiwili án aramas mochen me án érúni. Múrin án tipis a fowunó ika fisiló lon manauen eman aramas, ekoch chék aramas ra chúen mochen repwe usun chék Jesus lon manauer.

Ika mwo eu mettóch mi mwál lon manauach, ika eu mochen mi fokun tipis sisap fangatá, epwe

aúkaló án manamanen
ewe kapasen Kot epwe
ekkesiwili manauach.

Iteiten fansoun sia fangatá manauach ngeni Setan, sia alapaló ach kul seni Kot. Ewe aramas ese auseling ngeni ika ese áleasosich ngeni án Kot kapas, a púsin kini met I a púsin filáátá. Lon Paipel sia áleani án Solomon éuréur mi mirit ika an esilesil mi eniweniw usun ach sisap kanengeni mine mi ngaw. A makei, “Án ewe

**Sisap
akkamangaló ach
sipwe kul seni tipis
o feito ren Jesus.**

aramasangau féféringau ra púsín likatupu I, a oo lon púsín an tipis” (Proverbs 5:22).

Jesus a molotá an epwe angasa kich seni tipis, nge ese owumwesi ika echimwa ngeni kich ach sipwe úkúló le tipis o filáátá mine I a mochen. Ika sise mochen ngasaló, ika sise etiwa an we tong, met epwe pwal féri? Sia púsín nnikicheló ren ach kul seni an we tong. Paul a makei, “Oúpwe auseling! Iei ewe fansoun sipwe le angei án Kot uméuméch. Ikenai, iei ewe rán sipwe manau.” “Ika oúpwe rongorong méngúngún Kot ikenai, kosap nukumach ngeni” (2 Corinthians 6:2; Hebrews 3:7, 8).

Kot a apasa pwe aramas ra “nenengeni lapalapen mesen eman, nge ngang úa nenengeni leluken aramas” (1 Samuel 16:7). Ina mwo ika letipach mi uren pwapwa me riaféú, nge lapengeni mi chék wor limengau me chofona lon. Nge Kot a silei met ach mochen. A pwal silei met sia mochen féri. Sipwe feiló ren fán ach kewe tikipwúlun tipis, o suki manauach ngeni I, ewe mi kúna mettóch meinisin. Sipwe apasa usun met David a apasa, “Ai Kot kopwe atittinaei o silei letipei. Kopwe sotunieí o silei ai ekiek. Kopwe pí ika mi wor óch mi ingau lon manauai, nge kopwe emweniei won ewe al esemúch” (Kélfel 139:23, 24).

Chómmóng kich sia etiwa Kot ren chék ach ekiek, nge lon letipach ese siwil. Sipwe iótek, “Ai Kot, kopwe féri loi eu leluk mi liméch o fangelong loi eu ngún mi fé o pos” (Kélfel 51:10). Sipwe wenechar ngeni púsín kich. Sipwe pwal

fokun wenechar lon ei angangen etiwa Kraist lon letipach, usun itá nge manauach mi nom lon watten osukosuk ika feiengaw. Iei eu etipeew fengen lefilach me Kot sipwe féri seni ikenai tori feilfeiló. Lúkúlúk ese fiti féfér ese amanaua kich.

Sipwe káié ngeni kapasen Kot o iótek. An kapas a áiti ngeni kich usun án Kot we allúk. A apworausa ngeni kich usun manauen Jesus o ifa usun ach sipwe pin lon manauach. “Oúpwe pwal achocho ngeni ámi oúpwe manaueni eu manau mi pin, pun esap wor eman epwe kúna ach Samol are esap pin” (Hebrews 12:14). Án Kot kapas a féri ach sipwe meefi aúkúkkún ngawen tipis, o a pwári ngeni kich ifa usun ach sipwe manau. Sipwe auseling ngeni o épwénúetá, pun Kot ei a wisen kakapas ngeni kich.

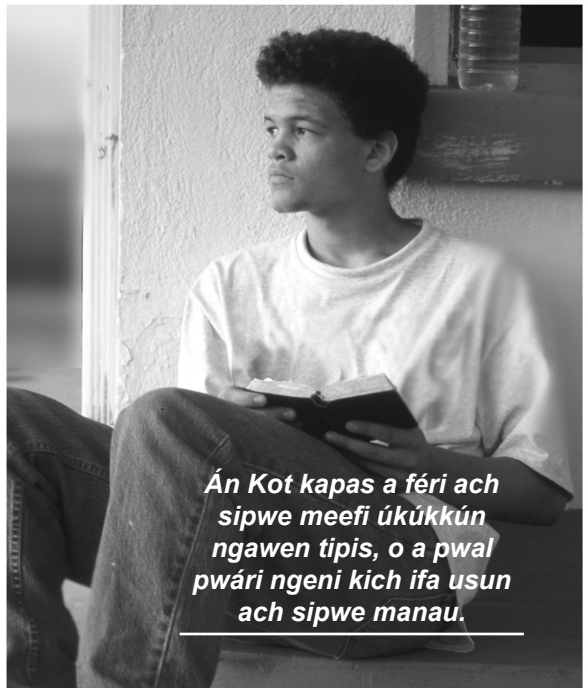
Lúpwen sia kúna ifa aúkúkkún ngawen tipis, sia pwal kúna púsin nonomún manauach. Nge sisap likitaló ach lúkúlúk o apwangapwangaló ika pattapatenó lon manauach. Jesus a feito pwe epwe amanaua chon tipis. Ese lamwot ach sipwe achocho ngeni le féri met Kot epwe chiechi ngeni kich ren. Ese pwal lamwot ach sipwe féri met epwe tongei kich ren. Kot a fen tongei kich o a “achásefáli chon fanúfan ngeni púsin i” (2 Corinthians 5:19).

Kot a ouróló letipen néún kewe aramas tipis ren púsin an tong. I, Kot, a likiitu ngeni kich ren ach kewe tipis me mwál lap seni samach kewe me inach me wón ei fanúfan. A mochen amanaua kich meinisin néún kewe. A kékkééri ekewe chon

tipis me ekewe chon péútmwálila lon pwétete me kinamwe ar repwe liwinto ren. Meinishin án Kot kewe pwón me an kewe esilesil, ra pwári ngeni kich usun an we tong esemúch.

Fán ekoch Setan a feito rech o úreni kich pwe kich chon tipis. Nge lúpwen epwe feito, sipwe chék nengeni ewe Chon Amanau o kapas usun an manaman me an angang ééch. Lon ach afota mesach won Jesus, iwe I epwe álisi kich. Sipwe úreni Setan pwe kich mi silei pwe kich chon tipis, nge “Kraist Jesus a feito lon ei fanúfan pwe epwe amanaua chon tipis” (1 Timothy 1:15). Sia manau ren an we tong mi unuséch.

Jesus a kapaseis ngeni Simon usun ekewe ruémén mwán mi wor ar liwilimang móóni. Eman a liwilimang móóni seni ewe masta nge ese kon watte. Ewe eman a liwilimang móóni, nge mi fokun watte. Ewe masta a amuseereló me ruémén. Jesus a eisini Simon, ié lein

Án Kot kapas a féri ach sipwe meefi úkúkkún ngawen tipis, o a pwal pwári ngeni kich ifa usun ach sipwe manau.

ekkei mwán epwe kon tongei an we masta. Simon a apasa, “Úa ekieki pwe ewe eman a kon watte an liwilimang a musola” (Luke 7:43).

Kich, sia chon tipis, nge Jesus a mála pwe sipwe museló seni ach tipis. An we asór ese kamé, a fokkun naaféch, a pwal luluseni an epwe mééni ach kewe tipis meinisin. Ekewe a kon watte ar tipis mi museló, repwe kon tongei Jesus. Repwe kon arap ngeni Jesus lon láng, o repwe mwareiti I ren an we tong mi fokun lapalap me an we asór ese wor aúkúkkún ach sipwe awewei.

Lúpwen sia fokun fatafatéch ren ach weweiti ewe tongen Kot, sia fokun pwal fatafatéch le kúna aúkúkkún ngawen tipis. Lúpwen sia kúna toauan an eitietiw péun o ren an epwe attapa kich o amanaua kich, letipach a kinamwe o pwéteteló. Pwal lúpwen sia weweiti usun án Jesus we asór, iwe sia elletin liamaam ren ach kewe tipis, o letipach a uren tong ngeni Jesus.

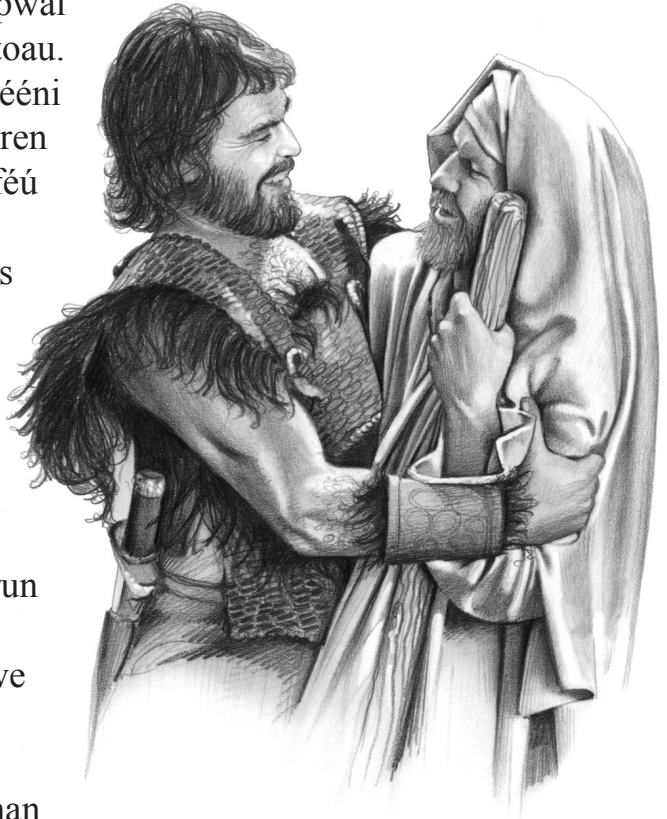
Sopun Rúánú 4

Omusomus

Eman aramas mi aopala an tipis esap fefeitá lon emanuan, nge eman mi pwárátá o likitaló, Kot epwe úméuméch ngeni” (Proverbs 28:13).

Longolongun ach sipwe angei án Kot we uméuméch mi mecheres, pwúng, me weweéch. Ewe Samol ese túngor ach sipwe féri óch mettóch mi weires o ametek pwe ach kewe tipis repwe musaló. Sisap pwal mwo nge sáái toau. Sise tongeni mééni ach kewe tipis ren ach sipwe eriaféú kich. Eman mi pwárátá an tipis o kul seniir epwe angei ika kúna uméuméch me musalón an tipis.

Ewe wanparun James a apasa, “Iei mine oúpwe pwárifengeni ámi tipis kana, eman ngeni eman

o iótekifengenikemi, pwe oúpwe péchékúletá” (James 5:16). Sipwe omusomus ika pwárátá ach tipis ngeni Kot, pun Kot chék a tongeni amuseereló. Sipwe pwal omusomus fengen leefilach. Ika sia asonga ika eriaféú eman chiechiach ika eman chon aruch, iwe sipwe fangatáni o omusomus ngeni, iwe epwe le fokun amusakicheló lon kinamwe. Iwe sipwe le túngorei Kot epwe amusaló ach tipis, pun ewe chon aruch, I pwal eman néún Kot. Lúpwen sia pwal eriaféú ewe chon aruch, sa pwal tipis ngeni ewe Chon Féráátá láng me fanúfan me ewe Chon Méénisefáli ika Chon Amanaua kich.

Sipwe uweialó ach we osukosuk ren Jesus Kraist, néúch we Souasor mi Lap. “Pun ach we Souasor mi Lap esap eman mi tongomang ngeni ach apwangapwang. Nge a nom rech eman Souasor mi Lap mi tolong lon sokopaten sosot usun chék kich, nge esap tipis” (Hebrews 4:15). I mi tongeni limetaló meinisin tikipwúlún tipis lon manauach.

Sipwe etekisónaakichetiwi mwen Kot o fangatáni ika pwárátá pwe kich mi tipis. Iei ewe eewin allúk ach sipwe ketiw me ren Kot. Ika sisap áier o etekisónaakichetiwi, o ika sise omusomus fániten ach tipis, iwe sise elletin túngor an epwe musaló ach kewe tipis. Ika sisap oput ach kewe tipis, iwe sise elletin mochen án ach kewe tipis repwe musaló, o sisap kúna ewe kinamwein Kot.

Iwe ika sise musaló seni ach kewe tipis, iwe epwe chék wor eu popun, pun kich sise mochen etekisónaatiwi manauach o sise mochen apirú

ekewe allúk
 ra affat lon
 ewe Paipel.
 Kot a fokun
 tumwunéchú le
 úreni kich met
 sipwe féri. Sipwe
 suki letipach o
 apasa pwe kich mi
 tipis. Sisap féri ei
 mettóch lon ach
 túmwúnúngaw.
 Sisap pwal féri
 pokiten eman a
 echimwa kich. Nge
 sipwe weweiti usun
 ngawen tipis o sipwe oput.

Ika sia elletin omusomus, pwal pwárátá unusen letipach ngeni Kot, iwe Kot epwe auseling ngeni kich o pwal uméuméch ngeni kich.

Ika sia elletin omusomus, pwal pwárátá unusen letipach ngeni Kot, iwe Kot epwe auseling ngeni kich o pwal uméuméch ngeni kich. Ewe chon kéél David a makei, “Ewe Samol mi Lapalap a kan ngeni chokewe mi luketatakis, a amanaua chokewe mi apilúkingau” (Kélfel 34:18).

Sipwe elletin omusomus, o féúni iten eu me eu ekewe tipis, o apworausa wesewesen met mi fis. Eman aramas epwe omusomus ngeni chék Kot fániten ekoch tipis. Ika I mi pwal tongeni feiló ren ekoch aramas o úreniir repwe amusaló tipisin ren an eweiresiir. Neman epwe pwal omusomus mwen mesen aramas meinisin. Nge iteiten án eman aramas epwe omusomus, epwe féúni iten eu me eu

ekewe tipis I a féri.

Lon ekewe rán ika fansoun Samuel mi chún manau, ekewe aramasen Israel rese apirú Kot. Ra péútaló ar lúkúlúk lon Kot o ra ekieki pwe Kot ese chún tongeni emweniir. Rese meefi án Kot manaman, rese pwal epilúkúlúkú pwe Kot epwe túmwúnúúr. Ra kul seni ewe Chon Nemenemen unusen láng me fanúfan mi unusen Lapalap, o ra túngor eman néúr king usun a wor ren ekewe ekoch mwúú.

Kot a ngeni néún kewe aramas eman king, nge a chék wor chómmóng osukosuk rer. Me mwen ar repwe tongeni kútta kinamwe ngeni Kot, ra

féri eu angangen omusomus: “Pun aia

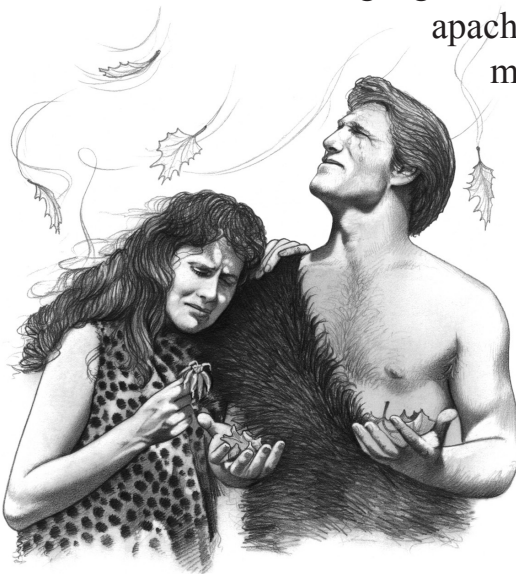
apacha ngeni ám kewe tipis
meinisín ei féfér mi

ngau, pwe ám aia
túngor eman king
fán item” (1 Samuel
12:19). Ra pwárátá

wesewesen ewe
tipis a efisáátá ar
osukosuk. Rese
kilisou ngeni Kot
ren an emweniir,

o ei mettóch a
pékúeló ika aúkaló
án Kot álillis ngeniir.

Kot ese tongeni
etiwa ach omusomus
ika sise áier o

***Múrin án Adam me Eve ra
ochooch ewe irán silei mi ééch
me mi ngaw, ra sááw me niuokus.***

fangatá ach kewe tipis. Sipwe filáátá ach sipwe ekkesiwili manauach. Lúpwen sia elletin liamaam-áásini ach kewe tipis, sipwe le fangatá meinisin mine ese apwapwaaí Kot. Ewe angang sipwe féri a fen molotá: “Oúpwe limetikemi pwe oúpwe liméch, oúpwe péútaló ámi féféringau seni fán mesei o úkútiu le féri mine a ngau. Iwe, oúpwe kaié féféréch o kútta pwúnguéch, nge oúpwe epeti angangen chon mwánewús. Oúpwe peni chokewe mi másen, oúpwe pwal alisi ekewe fefin mi má pwúlúer” (Isaiah 1:16, 17). “Are a aliwini ngeni ewe chon liwilimang asisilen an pwon, are a pwal aliwini mine a soláni o túmwúnú ekewe allúk aramas ra kúna manau ren, nge esap féri tipis, áteuwe epwe fokun manau, nge esap mála” (Ezekiel 33:15).

Paul a apasa pwe ekkesiwil a fis lúpwen eman aramas a áier lon manauan: “Oúpwe nenengeni met Kot a féri ren ámi letipeta: A afisátá ámi achocho pwal ámi mochen alletátá pwe esap wor ámi tipis. A afisátá ámi song, ámi niuokus, ámi pwos, ámi tiliken me ámi mochen apwúngú mine a ngau. Ren ekei mettóch meinisin oua pwárátá pwe esap wor óch mwál remi” (2 Corinthians 7:11).

Lúpwen tipis a atopwutopwu ika ochuuna ach ekiek ren ach silei me meefi mine mi ééch me mi mwál, ewe chon tipis esap kúna ika silei met mi mwál lon manauan. An kewe tipis usun itá nge ese chúen ngaw me ren. Epwe le chunneló mesan ngeni an kewe tipis, chilon chék ika manamanen ewe Ngúnmifel epwe suki mesan kewe. Eman

aramas ewe Ngúnmifel ese emweni, ese tongeni an epwe chuuni an omusomus o wenechar lon púsin letipan. A wor an tipingeni ren an kewe tipis. A apasa pwe ese tongeni fêri mi mwál ika esap pokiten ekewe mettóch ika mwékútúkút mi sókaló.

Murin ar Adam me Eve ochooch ewe irán silei mi ééch me mi ngaw, ra sááw me niuokus. Iwe ra akom ekiéki chék ifa usun ar repwe tiiseniir ar we tipis o súúseni mála. Lúpwen ewe Samol a kapas eis ngeniir usun ar we tipis, Adam a tipingeni Kot me Eve. A apasa, “Ewe fefin en ka ngeniei pwe pwúlúei, neminewe a ngeni ei uán ewe irá, iwe, úa mongé.” Nge ewe fefin a tipingeni ewe serepenit. Ewe fefin a apasa, “Ewe serepenit a atupuei, iei mine úa mongé” (Genesis 3:12, 13). Neminewe a úreni Kot, “Pwata ka fêri ewe serepenit? Pwata ka mwút ngeni epwe feito lon Eden?” Neminewe ese

*Epwe feito ren Kot
lon suufél me menin
usun eman nau a
feito ren eman sam
mi eáni tong.*

etiwa ika lúkú pwe a tips o a chék tipingeni Kot.

Ei mochen ika lapalap ach sipwe tipingeni eman púsin ach kewe tipis, a etto seni Setan, o aramas meinisin ra pwal eáni ei sókkun lapalap. Nge ach pwárátá ach tipis le tipingeni eman, esap ina usun án Kot lapalap. Iwe Kot esap etiwa ei sókkun omusomus.

Elletin áier a emweni eman aramas an epwe silleni an kewe tipis. A pwal emweni an esap pwomeni pwe ese wor an tipis, o esap pwal tipimwál ika kuletipingen. Epwe usun ewe chon ioni takises Jesus a pworaus usun. Epwe iótek nge mesan ese nenneté láng, “Kot kopwe uméuméch ngeni ei, ngang eman chon tipis.” Kot epwe amusalo tipisin ekewe ra pwárátá pwe ir chon tipis, pun Jesus a fangaló manauan ren an epwe amanaua chon tipis mi áier seni tipis. I ewe Sou-asór mi Lap lon láng.

Sia fen áleani lon Paipel usun ekewe aramas mi elletin áier seni ar kewe tipis. Ra tipetekisón o ra pwárátá ar kewe tipis. Rese sótuni ar repwe tipingeni eman ar kewe tipis. Resap pwal púsin ppeniir lon ar kewe féférungaw. Ewe wanparun Paul a apworaus a an tipis ren an ninnii ekewe souláng. Ese sótuni le opaló ika tukumi tichikin an kewe féférungaw. Nge a fen afataééchu ngeniir usun met I a féri. A apasa, “Iwe, iei met úa féri lon Jerusalem. Úa angei ai mwúmwútá seni ekewe souasor mi lap pwe úpwe aturalong lon imwen fétek chómmóng néún Kot kewe aramas, nge lúpwen a towu pwúngún pwe repwe ninnila, úa

pwal tipeeu ngeni. Fán chómmóng úa ariaféúúr lon ar kewe imwen felikis, úa pwal achocho le féri mine repwe fangata ar lúkúlúk ren. Lon ai lingeringeritiir úa fen mwo nge feiló ngeni ekewe telinimwen chon ekis pwe úpwe ariaféúúr” (Féfér 26:10, 11). Paul a pwapwaaiti le apasa, “Kraist Jesus a feito lon ei fanúfan pwe epwe amanaua chon tipis. Ngang eman chon tipis mi ngau seniir meinisin” (1 Timothy 1:15).

Eman aramas mi letipeta, mi etekisónaatiw manauan ren an elletin áier, epwe kúna aúkúkkún án Kot tongei I. Epwe pwal weweiti liwinin met mi fis Calvary. Eman aramas mi tipis mi elletin liamaam epwe omusomus. Epwe feito ren Kot lon suufél me menin usun eman nau a feito ren eman sam mi uren tong. John a makei, “Nge are sia pwárátá ach tipis ngeni Kot, I epwe apwénúetá an pwón o féri mine a pwúng: Epwe amusaló ach tipis o limetikich seni ach pwúngingau meinisin” (1 John 1:9).

*Sopun Limu 5***Angangen Epini Manauach**

I ei án Kot we pwón, “Ámi oúpwe kúttai o kúnaei, pun oua kúttai ren unusen lelukemi” (Jeremiah 29:13).

Sipwe fang ngeni Kot unusen letipach. Pun ika sise, iwe sisap tongeni wiliti usun chék I. Manauach mi uren tipis rese usun Kot, o sia kul seni Kot. Ewe Paipel a pwááraló usun kich nge sia “mála lon pekin ngún”; “unusen mékúremi a fen kinas, nge unusen lelukemi a apwangapwang”; “seni fân pechemi tori mékúremi esap wor péchékúl” (Ephesians 2:1; Isaiah 1:5, 6). Chon

tipis ra fokun pachengeni Setan. Ra nom lon án Setan we eseich ika ssár. “Múrin repwe miritila o sú seni ewe sárin Tefil mi liapeniir, pwe repwe féri letipan” (2 Timothy 2:26).

**Lúpwen
sia fang
ngeni
Kot
manauach,
sia pwal
fangatá
mettóch
meinishin mi
eppetich
seni I.**

Kot a mochen echikara kich. A pwal mochen angasakichenó. An epwe fis ei, Kot epwe siwili unusen manauach, pun epwe wor eu minaféén mochen me éruni lon manauach. Nge ese tongeni féri ei tori ach sipwe fang ngeni I unusen manauach.

Ewe maun lefilen fituk me ngún, ina na maun ekon watte lapseni maun meinishin. Pun a men weires ach sipwe fang ngeni Kot manauach o mwút ngeni an epwe pwal nemeni ach ekiek. Nge sipwe mwút ngeni Kot epwe nemeni ach ekiek pun ika sise, iwe ese tongeni asééféló manauach o pwal epinikichenó.

Setan a mochen pwe sipwe lúkú pwe kich sleif lon ewe mwúún Kot. A pwal mochen pwe sipwe lúkú pwe a chunn mesach ren ach fangatá ngeni án Kot kewe túngor mi seluk ika lamwot mwál. Setan a pwal úrá pwe Kot a túngorei kich ach sipwe áleasosichi I [Kot] nge ese ngeni kich wewen me popun an úrá sipwe áleasosichi I. Nge ei ese pwúng, pun sia angang ngeni Kot ren ach wewe me silei lon ach memeeef. Kot a fen apasa ngeni ekewe aramas I a fériiretá, “Ou etto, ousipwe

pwúngúpwúngfengen” (Isaiah 1:18). Kot ese
 ounwesi kich ach sipwe áleasosichi I. Ese tongeni
 an epwe etiwa ach pin ngeni ika sise akom elletin
 fangatá ngeni manauach me ach weweéech.

Setan a mochen sipwe lúkú pwe Kot a eweiresi
 kich le áleasosichi I. Ei sókkun a féri pwe sisap
 feifeitá ika mámáritá o péchékúleló lon manauen
 ach souláng me lon ach ekiek. Sipwe usun chék
 ekewe mwesiin, nge esap ina án Kot, ewe Chon
 Féraátá mettóch meinisin, mochen. A mochen pwe
 kich sipwe féri aúkúkkún ach túfich le aea fichi
 me alamwota fichi tupuen mékúrach me inisich.
 Pun kich ekewe unuséchún me aúchean lein férian
 kewe. I [Kot] a pwal áiti ngeni kich usun ekewe
 feiéech mi lapalap I a mochen ngeni kich lon an
 uméuméch.

Kot a kékkéeri kich pwe sipwe fang ngeni
 I [Kot] manauach pwe epwe emweni kich o
 épwénuetá an kewe kókóót fánitach. I a pwal
 ngeni kich ach pwúngún filáátá met sipwe féri. Sia
 tongeni filáátá ach sipwe ngasaló seni ach kewe
 tipis o sipwe eáni ewe ngasaló mi amwarar Kot
 a ngeni néún kewe. Lúpwen sia fang ngeni Kot
 manauach, sia pwal fangatá mettóch meinisin mi
 eppeti kich ika eimwuu kich seni I. Ewe Chon
 Amanau a apasa, “Ina chék usun, esap wor eman
 a tongeni nei chon kaié are esap pélúkú meinisin
 mine a eáni” (Luke 14:33). Sipwe fangatá mettóch
 meinisin mine a atoaua letipach seni Kot.

Chómmóng aramas ra pin ngeni pisekisekin ei
 fanúfan. Mochenian pisekisek me tongei móóni a

***Sise tongeni sipwe fang ngeni Kot
esópw manauach o pwal esópw ngeni ei
fanúfan. Kich néún Kot lúpwen sia fang
ngeni I unusen manauach.***

ochungeniir Setan. Ekoch
ra mochen repwe iteféúnó
lap seni mettóch
meininisin. Ra
mochen pwe
aramas repwe
nennetá
ngeniir o
mwareitiir.
Nge ekoch ra
chék ekieki
púsín ir ren
an epwe
mecheres
manauer, esap
wor osukosuk.

Nge sipwe
kul seni ekkei
meininisin. Sise
tongeni sipwe
fang ngeni
Kot esópw

manauach o pwal esópw ngeni ei fanúfan.
Kich néún Kot lúpwen sia fang ngeni I unusen
manauach.

Ekoch ra apasa pwe ra angang ngeni Kot, nge ra
sótuni le áleasosichi án Kot kewe allúk me lúkún
án Kot álillis. Ren ar púsín angang, ra sótuni le
féri ar repwe manauéch o kúna ngasaló ika manau.
Nge letiper ese mwékútúkút ren ewe tongen
Kraist. Ra sótuni le féri met mi ééch, pun ra ekieki

pwe Kot a eáni alongolong ar kewe féférech ar repwe tongeni tori láng. Ei sókkun ese lamwot.

Lúpwen Kraist a nonom lóch, manauach epwe le ur ren kinamwe me án Jesus tong. Ewe pwapwan án Jesus chiechi ngeni kich epwe le féri ach sipwe mochen arap ngeni I. Sipwe fokun ekkekiki chék usun Jesus, iwe sia túfichin malukaló ach kewe mochen ekiiki púsin kich. Ach tongei Jesus epwe emweni meinisin ach kewe mwékútúkút. Ika kich mi meefi ewe tongen Kot, sisap kapas eis ika ifa aúkúkkún mwékkunun ach sipwe tongeni áleasosichi Kot. Sipwe sótuni le féri meinisin mine ewe Chon Mééni kich ika Amanaua Sefáli kich a mochen. Ekewe aramas ra apasa pwe ir souláng, nge rese meefi alololún ar tong ngeni Jesus, ra chék néúnéú fós nge ese wor wewen. Ar repwe tapweló múrin Jesus, eu angang mi fokun weires me rer ika ngeniir.

Met, sia meefi pwe a kon watte ach sipwe fangaló meinisin ngeni Kraist? Sipwe kapas eis púsin ngeni kich. “Met Kraist a fangaló fánitei?” Ewe Néún Kot a fangaló meinisin—manau me tong me riaféú—pwe epwe amanaua kich. Iwe met, oukich kei itá úrúrún nge sisap angei ewe tong mi fokun lapalap Jesus a fangaló fánitach, sipwe tongeni amwéchú ika pineii letipach seni I?

Iteiten fansoun lon manauach, sia angei feiéchún an we uméuméch. Ren ei popun, sise tongeni wesewesen silei aúkúkkún fitikoko ika osukosuk sia ngas seni. Met, kich mi tongeni nengeni ewe Eman a mála fániten ach kewe tipis o kul seni ei

sókkun watten tong? Ach we Samol mi ling a púsín etekisónaatiw. Iwe met, sipwe tipengaw pokiten sipwe fiungeni ei manauen máicha ren ach sipwe etekisónaatiw manauach?

Chómmóng aramas mi eingeing lon manauer ra kapas eis, “Pwata úpwe etekisónaatiw o liamaam fániten áí kewe tipis me mwen áí úpwe elletin silei pwe Kot epwe etiwa ei?” Úa túngor om kopwe nengeni manauen Kraist. Kraist ese tipis. I ewe Néún ewe Kingen láng; nge a tolong lon leniach o uweialó ach kewe tipis. “Pun a fangaló manuan o mála, a pwal alealong lein chon pupungau. Iwe, a uwei tipisin chómmóng aramas o iótek fân iten chon pupungau” (Isaiah 53:12).

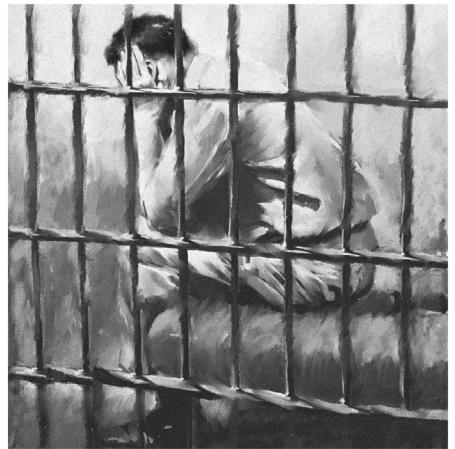
Met ewe sia fangaló lúpwen sia fang ngeni Jesus meinisin? Sipwe ngeni Jesus letipach kewe ika manauach kewe mi uren tipis pwe epwe limeti. Sipwe túngorei an epwe amanaua kich ren an we tong esemúch. Nge aramas ra ekieki pwe a weires ar repwe fangatá mettóch meinisin! Ngang úa sááw áí úpwe rongorong ekkei kapas ra apasa. Ngang úa pwal sááw áí úpwe makeereti.

Kot ese túngor ach sipwe fangatá ekewe mettóch mi ééch ra lamwot ngeni kich. A chék ekieki usun met mi ééch ngeni kich. Úa áneáneí pwe meinisin ir ekewe rese filáátá Kraist repwe weweiti o chechemeni ei ekiek. Ei ekiek a pwárátá pwe a wor ren Kraist ekewe mettóch mi fokun múrina ngeniir lap seni met ir ra túngor. Aramas ra púsín tipis ngeni inisiir lúpwen ra ú ngeni met Kot a mochen.

Sisap tongeni kúna pwapwa-ellet ika sipwe fáttál wón ewe al Kot a úreni kich sisap fáttál wón. Pun Kot a silei met a ééch fánitach o a pwal wor an kókóót mi fokun ééch fániten eman me eman aramas. Ewe alen áleasolap ngeni Kot, ina ewe al ngeni letipengaw me mála.

Ousapw ekieki pwe Kot mi mochen kúna néún aramas ar repwe riaféú. Unusen láng a mochen sipwe pwapwa. Samach we lon láng ese eppetí kich ach sipwe féri met epwe eselipato ach elletin pwapwa. Kot a túngorei kich pwe sipwe kul seni érúniach kewe mi ngaw ika mwál, me kewe ekoch mettóch mi awora riaféú. I a silei pwe ekkei mettóch repwe eppetí seni kich pwapwa me ach sipwe tori láng.

Ewe Chon Amanau ika Chon Mééni Sefáli fanúfan mi etiwa aramas lon púsín lapalaper, fiti ar kewe lipwákingaw me ar kewe chómmóngún tipis ika mwál. Nge epwe limetaló ar kewe tipis o mééni sefáli ir ren chan we. Repwe menemenéch ren ar kewe mochen ir ekewe meinisin mi uwei osan we o angang lon an we angang. I mi pwal mochen fang kinamwe me aséésé ngeni ir meinisin

Ese chún púsín wor ar lúkúlúk lon ir... Ra meefi pwe Kot ese tongeni etiwa ir. Nge resap péútaló ar epilúkúlúk.

mi feito ren. A túngorer repwe chék féri ekewe mettóch mi emweniir ngeni pwapwa. Nge ekewe rese áleasosich ngeni, rese tongeni manaueni ei pwapwa. Elletin pwapwa a feito seni ach eáni Jesus lon manauach, I ach we epilúkúlúk mi ling.

Chómmóng aramas ra kapas eis, “Ifa usun ái úpwe ngeni Kot manaueni?” Ra mochen fang ngeni Kot manauer, nge ar ekiekin féri ika filáátá met mi ééch lon manauer ese péchékúl. Ra tipemwaramwar ngeni Kot o ra nonom fán púsín nemenien érunieer kewe mi fokun tipis. A chék mecheres ar repwe atai ar kewe pwon. Rese tongeni nemeni ar kewe ekiek me ar kewe mochen. Pokiten rese tongeni épwénúeta ar kewe pwón, ese chúen púsín wor ar lúkúlúk lon ir. Ra tipemwaramwar ika ir mi wenechar. Ra meefi pwe Kot ese tongeni etiwa ir. Nge resap péútaló ar epilúkúlúk.

Mi ééch pwe kich meinisín sipwe weweiti aúchean péchékúlen ika alololún ach pwúngún filáátá. Ewe péchékúlen filáátá ika túfichín filáátá, ina ewe péchékúl a wisen nemenem lon manauach. Mettóch meinisín a alongolong wón ach aea fichi ei péchékúl ika pwúngún filáátá. Kot a ngeni eman me eman aramas ewe pwúngún filáátá, o ir púsín repwe aea ééchú ar na pwúngún filáátá. Sise tongeni siwili letipach. Sise tongeni púsín wón inisich ach sipwe ngeni Kot ach tong. Nge sia tongeni filáátá ach sipwe angang ngeni Jesus. Sia tongeni ngeni Kot nemenemen ach ekiek. Iwe I epwe le álisi kich le filáátá ewe al mi pwúng. Iwe

unusen manauach epwe le nom fán emwenien ewe Ngúnún Kraist. Sipwe le tongei Kot o ach ekiek epwe le chék usun an ekiek.

Men ééch ach sipwe mochen manaueni ewe manau múrina o manau mi pin. Nge sisap úkúló won ei ekiek ika mochen. Ekkei mochenin manaueni ewe manau múrina resap álisi kich. Chómmóng aramas repwe péútmwálila ika repwe le chék áneáneí o mochen pwe ir repwe souláng. Nge rese mochen fangatá ngeni Kot an epwe nemeni ar ekiek. wewen pwe rese filáátá ar repwe souláng.

Epwe wor
unusen ekkesiwil
lon manauach ren
ach aea fichi ach
pwúngún filáátá.
Lúpwen sia fiti Kot,
I epwe ngeni kich
an we péchékúl
wachemuk
pwe epwe
apéchékúla kich
ika amwéchúnúkú
kich. Lon ach ngeni
Kot manauach rán
me rán, sipwe le
tongeni manaueni
eu manau mi fé,
ewe manauen
lúkúlúk.

***Ren ach ngeni Kot manauach rán me rán,
sipwe tongeni manaueni eu manau mi fé,
ewe manauen lúkúlúk.***

Sopun Wonu 6

Ach Lúkú me Ach Etiwa Jesus

Lúpwen ewe
Ngúnún Kot a
waalong ewe manamanen
Ngúnmifel lon
manauom, kopwe le
poputá le kúna aúkúkkún

ngawen me péchékúlen tipis. Ka meefi o oput om
tipis me weires ren met tipis a waato. Ka meefi
pwe tipis a aimunuuk seni Kot. Án tipis péchékúl
a féri pwe kopwe eman sleif. Lúpwen a lapaló om
sótuni om kopwe súúseni tipis, iwe a pwal lapaló
om silei pwe kose tongeni álisi púsin en. Ka kúna
pwe manauom a chék uren mochenia me tipis.
Manauom ika letipom ese limeliméch o om kewe
mochen ra limengau. Ka mochen kopwe le museló
seni tipisum, ka mochen kopwe limeliméch, o
pwal ngasaló. Iwe met kopwe féri pwe en me Kot
óupwe eu chék o pwal usun chék I?

Ese wor om kinamwe. Ewe kinamwe, ewe
omusomus, me ewe tong ra feito seni Kot lon láng.

Moni ese tongeni mééni ei kinamwe. Om sukul ika káié esap pwal ngonuk ei kinamwe. Om tipachem ese tongeni kúna ei kinamwe. Om wewe ika mirit ese tongeni aworato ei kinamwe. Kosap tongeni epilúkúlúkú pwe kopwe angei ei kinamwe ren om angang me om péchékúl ika tongeni.

Kot a molotá epwe liffang ngonuk ei kinamwe. “Nge [kosap] méni!” (Isaiah 55:1). Ei kinamwe om, ika kopwe eitieuu poum kana o angei. Ewe Samol a apasa, “Oua limengau ren tipis usun eman a limengau ren cha. Nge ngang úpwe limetikemi pwe oúpwe liméch usun pwechepwechen sno” (Isaiah 1:18). “Iwe, úpwe ngeni kemi eu leluk mi fé, úpwe pwal fangelong lomi eman ngún mi fé” (Ezekiel 36:26).

Ka pwárátá om kewe tipis o filáátá pwe kopwe oturuurou me lon manauom. Ka filáátá pwe kopwe ngeni Kot manauom. Iwe kopwe le feiló ren iei o túngorei epwe limetaló om kewe tipis. Túngor epwe ngonuk eu letip me eu ekiek mi fé. Iwe kopwe lúkú pwe I, Kot, a féri ei, usun I a fen pwónei. Jesus a osukula ei lesen lúpwen a nonom wón fanúfan. Kopwe lúkú pwe ka fen angei ewe liffang Kot a pwónei, iwe epwe le om.

Jesus a echikareretá ekewe aramas mi samwau, ekewe ir mi lúkú an manaman. Án Jesus echikara ar samwau a álisiir ar repwe kúna pwe Jesus a pwal tongeni álisiir lon ekewe ekoch al. Án Jesus echikara ar samwau a pwal emweniir ar repwe lúkú lon án Jesus manaman pwe I mi tongeni amúsala ar tipis. Jesus a awewei ei mettóch lúpwen

I a echikarátá ewe eman mwán mi samwau, ewe ese tongeni pwaátá seni an kiekien méúr. Iwe a apasa, “‘Iwe, ngang úpwe alúkúlúkú ngeni kemi, pwe Néún Aramas a wor an pwúng won fanúfan an epwe amusaló tipis.’ Iei mine a úreni ewe mwál mi mwék, ‘Kopwe útá, angei kiom o feiló lon imwom’” (Matthew 9:6).

John, néún Jesus we chon káié, a afata ngeni kich popun án Jesus echikareretá ekewe chon samwau. John a makei, “Nge ekei manaman ra makketiu, pwe ámi óupwe lúkú pwe Jesus ewe Kraist, ewe Néún Kot, nge ren ámi lúkú I óupwe eáni manau” (John 20:31).

Oúpwe áleani ewe Paipel usun pworausen án Jesus echikareretá ekewe mi samwau. Seni ekkei pworaus oua tongeni káié usun ámi óupwe lúkú lon Jesus ren omusomusen tipis. Sipwe suk ngeni pworausen ewe mwán mi mwék ren ewe kolik Bethesda. Ei mwán ese tongeni féri óch mettóch. Ese fáttál lon úkúkkún inik-me-wanu ier. Ina mwo Jesus mei úreni ei mwán, “Kopwe útá, angei kiom o feiló lon imwom.”

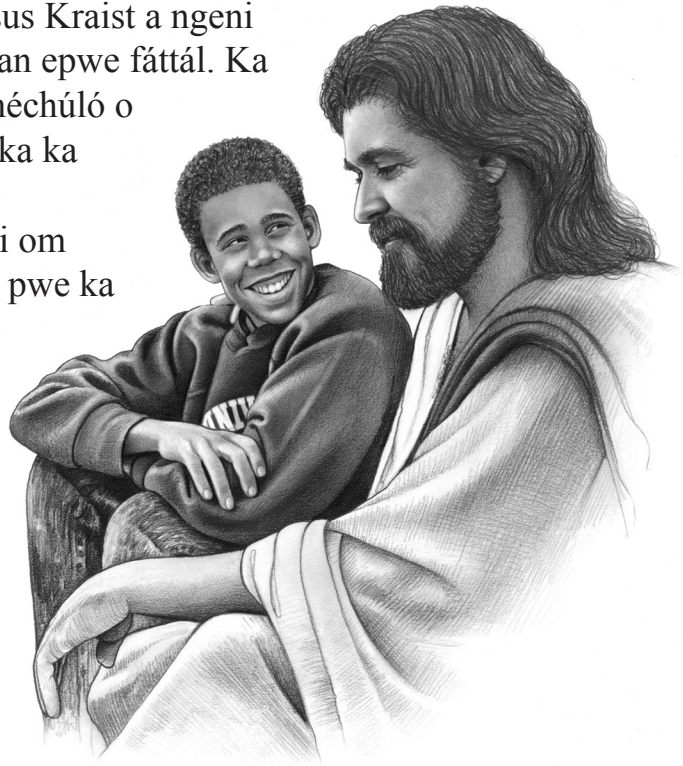
Ewe mwán mi samwau ika mi mwék ese apasa, “Samol, ika kopwe echikareietá, úpwe áleasosichi om kewe allúk.” Aapw, nge I mi lúkú án Jesus kewe kapas. A lúkú pwe a péchékúletá, o lon ewe chék atun a sótuni le fáttál. A filáátá pwe epwe fáttál. Iwe a fáttál. A épwénuetá met chék Jesus apasa, iwe Kot a ngeni ewe manaman. Ewe mwán a péchékúletá.

Iwe, iei kopwe púsin nenengeni manauom. En

eman chon tipis. Ese wor óch mettóch ka tongeni féri pwe epwe omusaló tipisum kewe minen loom. Kose pwal tongeni ekkesiwili letipom o púsin féri om kopwe pin. Pun Kot a pwón pwe epwe féri meinsin ekkei lon Kraist Jesus. Kopwe lúkú ei pwón. Kopwe pwárátá om kewe tipis o fang ngeni Kot manauom. Kopwe filáátá om kopwe angang ngeni Kot. Iwe Kot epwe féri wisan o épwénuetá an pwón ngonuk ika kopwe lúkú. Kopwe le limeliméchúló o unuséchúló, usun chék ewe mwán mi mwék. Ewe mwán a lúkú, iwe Jesus Kraist a ngeni an péchékúl an epwe fáttál. Ka pwal limeliméchúló o unuséchúló ika ka lúkú.

Kosap witi om kopwe meefi pwe ka fen unuséch. Kopwe chék apasa, “Úa lúkú epwe fis. Esap pokiten úa meefi, nge pokiten Kot a fen pwónnei.”

Jesus a apasa,

***Iteiten rán óupwe apasa, “Ngang úa án Kraist.
Úa fang ngeni Jesus manauoi.”***

“Meinisin mine oua túngor lon ámi iótek, oúpwe lúkú pwe oúpwe angei, iwe, epwe torikemi” (Mark 11:24). A wor óch mettóch mi aúchea om kopwe chechemeni lon ei pwón. Kopwe iótek fániten ekewe mettóch Kot a mochen epwe wor rem. Kot a mochen angasok seni tipis o féri pwe kopwe eman néún. A mochen ngonuk péchékúl ika manaman pwe kopwe manaueni ewe manau mi pin.

Kopwe iótek fániten ekkei feiéch o kopwe lúkú pwe kopwe angeiir. Iwe kopwe kilisou ngeni Kot pwe ka fen angeiir. Kopwe feiló ren Jesus epwe limetuk. Iwe esap wor om sááw ika letipeta lúpwen kopwe útá mwen án Kot we allúk. “Iwe, iei esap wor liwinin tipisin chokewe mi nonom lon Kraist Jesus” (Romans 8:1).

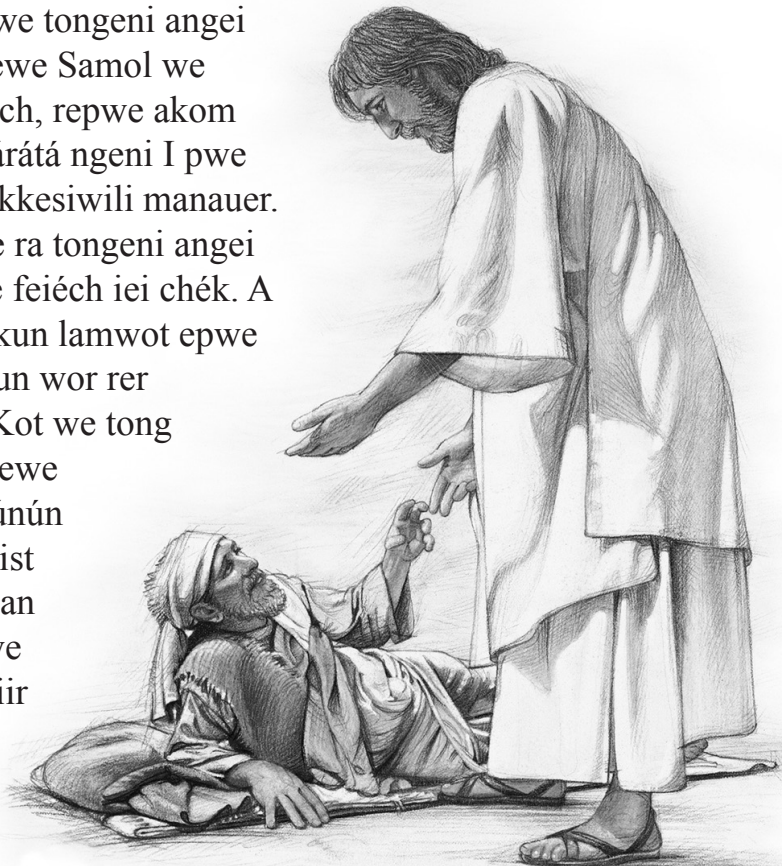
Lúpwen ka eman néún Kraist, kosap chún nom fán nemeniom, pokiten ka fen mé ren eu liwin. “Pun oua silei pwe ousap mé ren mettóch mi morokai usun silifer ika kolt pwe oúpwe ngas seni ewe manau mi lamwotangau oua angei me ren ámi kewe lewo, nge oua mé ren chaan Kraist mi aúchea, I eman lam esap wor terin are lapalapangauan” (1 Peter 1:18, 19). Pokiten oua lúkú met Kot a apasa, ewe Ngúnmifel a efisáátá lon letipemi eu manau mi fé. Oua usun eman ménúkol a uputiu lon ewe familien Kot, o a tongeek usun chék an tongei wesetan Néún we.

Iwe iei, pokiten ka fen fangaló manauom ngeni Jesus, kosap pwal chún kul sefál. Kosap chún atoauokóló seni I. Iteiten rán kopwe apasa, “Ngang úa néún Kraist. Úa fang ngeni Jesus manau ei.”

Túngorei Jesus epwe ngonuk Ngúnún we o anomuuk lon an we uméuméch. Ka wiliti néún Kot ren om fang ngeni Kot manauom o lúkú I. Iwe kopwe le manau usun chék I. Ewe wanparun Paul a makei, “Pokiten oua fen etiwa Kraist Jesus pwe ámi Samol, óupwe le sopwela lon ámi nonom lon I” (Colossians 2:6).

Ekoch aramas ra meefi pwe me mwen ar repwe tongeni angei an ewe Samol we feiéch, repwe akom pwárátá ngeni I pwe ra ekkesiwili manauer. Nge ra tongeni angei ewe feiéch iei chék. A fokkun lamwot epwe fokun wor rer án Kot we tong me ewe Ngúnún Kraist ren an epwe álisiir le

A féri met án Jesus kapas, iwe Kot a ngeni ewe manaman. Ewe mwál a péchékúletá.

okkufáátiw ar kewe lipwákingaw. Ika esap wor rer, iwe resap tongeni ú ngeni tipis.

Jesus a fokun sani ach sipwe feito ren lon púsín lapalapach mi uren tipis. Sipwe chék feito lon ach tiparoch, lipwákingaw ika apwangapwang. O sipwe chappeti arun pecheen lon ach riaféú ren ach tipis. Iei pwapwan letipan, epwe forepachei kich ren péún kewe péún tong o amóóiló kinasach kewe, o limeti kich pwe sipwe limeliméch.

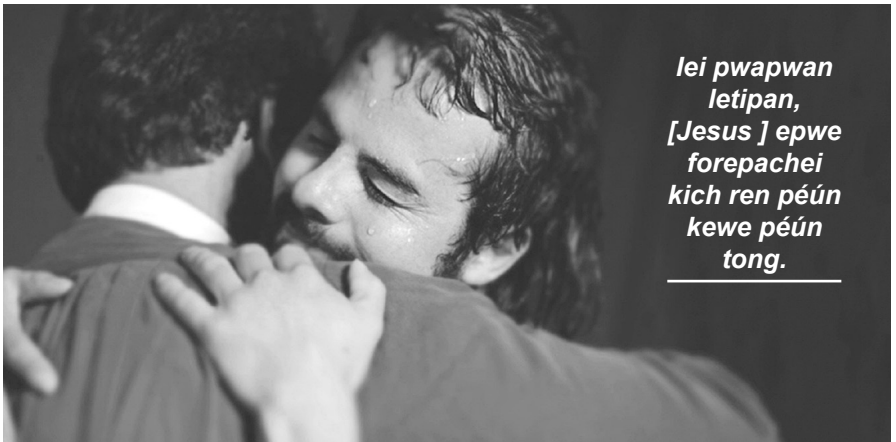
Ngéréún aramas ra lúkú pwe Jesus a amúsala tipisin ekoch nge ese amúsa tipisiir. Rese lúkú met Kot a apasa. Nge iteiten aramas mi elletin áier seni an tipis a tongeni púsín silei pwe Kot a wesewesen amúsala eu me eu an kewe tipis.

Kosap niuokus. Án Kot kewe pwón ra kawor fánitom. Ra kawor fániten eman me eman aramas a liamaam ren an tipis. Kraist a tinaato chon lág pwe repwe weiato péchékúl me tong ngeni meinisín aramas mi lúkú I. Pwal ekewe mwo mi fokun tipisilap ra tongeni péchékúl, pwúng, me limeliméch ren ar etiwa Jesus, ewe a mála fániteer. Kraist a chék witiwit ren an epwe pwiliti seni kich ufach kewe ufen tipis, o oufoufa ngeni kich éché uf mi limeliméch me pwechepwech, ewe ufen pwúng. Pun a mochen pwe sipwe manau nge sisap mála.

Kot ese féri ngeni kich usun met aramas ra féfér-fengenií leefiineer. A chék ekieki kich fiti an tong me uméuméch. A apasa, “Chon féféringau repwe likitaló ar féfér, nge chon pwúngingau kana repwe siwili ar ekiek. Repwe liwiliti ewe Samol mi Lapalap pwe epwe tongeásiniir. Repwe kuliti

ach Kot, pun a múttir le amusaló tipis” (Isaiah 55:7). “Úa amorala om tokotokongau usun eu kuchu, pwal om tipis kana usun óch étúét. Kopwe liwilitiei, pun ngang úa angasok” (Isaiah 44:22).

Ewe Samol a apasa, “Pun úsap pwapwaiti án eman epwe mála. Iei mine óúpwe ekiemsefál, pwe óúpwe manau” (Ezekiel 18:32). Setan a sótuni le

*iei pwapwan
letipan,
[Jesus] epwe
forepachei
kich ren péún
kewe péún
tong.*

eppeti ika féri om kosap lúkú án Kot kewe pwón mi feiéch. A mochen angei senuk meinishin om epilúkúlúk me om saram mi ttin lon manauom. Nge kosap mwút ngeni an epwe féri ei sókkun. Kosap aúseling ngeni Setan. Kopwe apasa ngeni I, “Jesus a mála pwe úpwe tongeni manau. Jesus a tongei ei o ese mochen úpwe mála. A wor eman Semei mi tong lon lánng. Ina mwo ika ngang mi kul seni an tong o asoolapaló an kewe feiéch, nge úpwe le feiló ren Semei we. Úpwe apasa, Úa fen tipis ngeni lánng pwal ngonuk. Úse chúen fich ngeni

ái úpwe iteni eman noum. Kopwe féri ngeni ei usun eman noum chon angang.”

Jesus a apworaus eu pworaus usun eman nau mi feiló seni lenian o ifa usun an a kketiw sefál lúpwen a filáátá pwe e naau pwe le liwin sefál. “Iwe, ewe alúal a útá o liwinsefáliti saman. Nge lúpwen a chúen toau seni lenian, seman we a kúna o a fokun tongei. A sá ngeni, a romi o mitiri” (Luke 15:20).

Ei pworaus a men amwarar, nge ese tongeni pwáraló unusen án ewe Sam lon lánɡ tong me uméuméch. Ewe Samol a apasa me lon néún we soufós, “Úa pwá ngeniir me toau o apasa: Úa echenikemi ren ewe chen esemúch, iei mine úpwe sopwela le pwári ngenikemi ai tong ellet” (Jeremiah 31:3). Ewe Sam a áneáneí án ewe chon tipis liwin sefálito, lúpwen mwo ewe chon tipis a fokun toaualó lon fénu toau o asoolapaló manauan me néún moni. Lúpwen eman aramas a meefi pwe a mochen liwin sefál ngeni Kot, iei Ngúnún Kot a wisen kékké, a sótuni le uweiaato ewe chon tipis ngeni letipen ewe Kot Sam mi tong.

Pwata kopwe tipemwaramwar nge ekewe pwón mi amwarar ra fen ffat lon ewe Paipel? Pwata ka tongeni ekiem pwe Jesus esap etiwa eman chon tipis mi mochen kul seni an tipis? Kopwe péútaló ena sókkun ekiem! Ese wor óch mettóch epwe efeiangawok lap seni om kopwe lúkú ei sókkun ekiem mei mwál usun Samach we lon Lánɡ.

Ewe Sam a oput tipis, nge I mi tongei chon tipis. Kot a fangaló manauan lúpwen I a fangaló Kraist

pwe meinisin mi lúkú I repwe kúna manau. Kot a mochen pwe repwe feiéch feilfeiló lon an we mwúú mi ling.

Mei wor óch kapas mi alolol me lukun ekkei kapas Kot a fen néúnéú, epwe tongeni affata fichi ngeni kich aúkúkkún an tongei kich? A apasa, “Ifa usun, eman fefin epwe tongeni manlúkala néún ménúkol, pwe esap tongeásini néún won inisin? Nge are epwe fen manlúkala, ngang úsap manlukuk” (Isaiah 49:15).

Afota mesom won Jesus ika a wor om tipemwaramwar me om niuokus. Jesus a manau pwe epwe túngorei Kot epwe amusa seni kemi ámi kewe tipis. Oúpwe kilisou ngeni Kot ren an we liffang, Néún we mi fokun áchengicheng. Oúpwe iótek pwe an we mála fánitemi esap luusmwál.

*Nennetá ngeni Jesus ika
a wor om tipemwaramwar
me om niuokus.*

Ngúnmifel a kékkéérúk ikenai. Feito ren Jesus fiti unusen letipom, o etiwa an we feiéch.

Kopwe áleani an kewe pwón. Chechemeni pwe an kewe pwón ra pwári usun an tong me uméuméch, lapseni met sia tongeni apasa. Letipen Kot mi unusen tong, a kul ngeni chon tipis lon an uméuméch esemúch. “Pun lon Kraist sia ngasaló ren chaan, pwe ach kewe tipis ra musaló” (Ephesians 1:7).

Kopwe lúkú pwe Kot I noum chon álillis. A mochen epwe ekkesiwili manauom pwe epwe le usun chék manauen Kraist mi unuséch. Kopwe arap ngeni I lúpwen ka pwárátá om kewe tipis o áier, iwe epwe arap ngonuk lon an uméuméch o epwe amúsala om kewe tipis.

Sopun Fisú 7

Sóssótun Ach Sipwe Tapweló Múrin Jesus

Iei mine are eman a nonom lon Kraist, I eman
lférien Kot mi fé. Ewe manauen lom a wes, nge
eu manau mi fé a fis” (2 Corinthians 5:17).

Neman eman aramas esap tongeni chechemeni
ewe fansoun ika leni lúpwen a fangetá manauan
ika letipan ngeni Kot. Neman esap pwal kúna ika
weweiti ekewe al ika met a emwenato I ngeni

Kraist. Nge an ese tongeni chechemeni ika weweiti ifa usun an a tori Kraist, esap wewen pwe esap I eman néún Kot. Kraist a apasa ngeni Nicodemus, “Ásepwál a enien ia a mochen enila ie. Ka fen rong ngúngún, nge kosap silei ia a enito me ie, ika ia a enila ie. Ina usun chék ren chokewe mi up seni Ngúnmifel” (John 3:8).

**Án ié
letipach?
Ié sia
ekkekiki
usun?
Epwe ié
na sia
fokun
sani sipwe
kapas
usun?**

Kich, sise tongeni kúna ewe ásápwál, nge sia tongeni kúna met a féri. Sise tongeni pwal kúna ewe Ngúnún Kot lúpwen a angang lon letipen aramas. Nge an manaman a ekkesiwili manauach aramas o awora ngeni kich manau mi fé. Ena manaman a ewilaló eman aramas an epwe eman aramas mi fé lon lapalapen Kot. Ina mwo ika sise tongeni kúna o rongorong án ewe Ngúnmifel angang, nge sia tongeni kúna met a fen fisitá ren an angang.

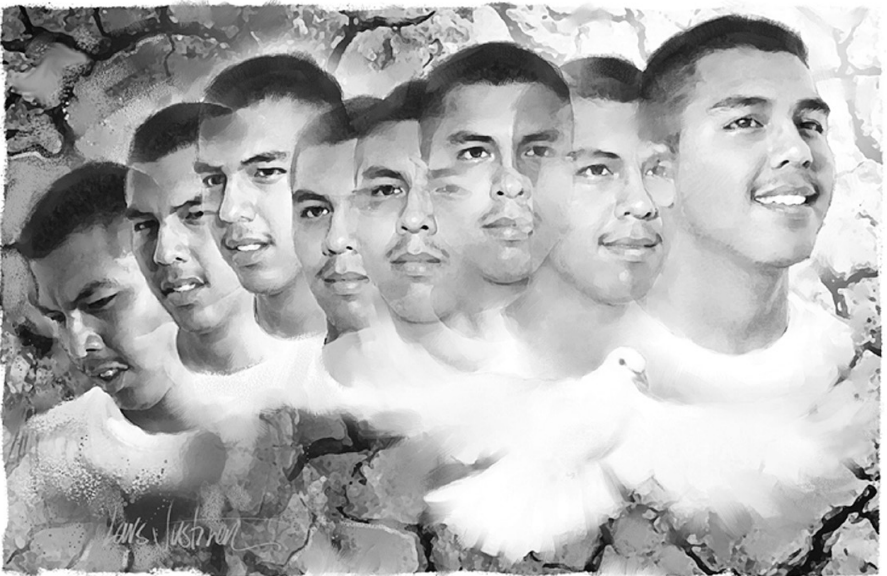
Ika letipach a ekkesiwil ren ewe Ngúnún Kot, iwe epwe le tongeni pwáló lon manauach. Kich wón inisich sise tongeni púsin ekkesiwili letipach me féri lapalapen manauach an epwe usun nonomún manauen Kot. Sisap lúkú púsin ach péchékúl. O sisap pwal lúkú pwe ach kewe féfér múrina repwe tongeni amanaua kich. Nge manauach epwe pwárátá ika kich mei eáni ewe umwéuméchún Kot lon letipach. Ewe umwéuméchún Kot epwe ekkesiwili lapalapach, érúniach, ika nonomún manauach meinisin. Iwe

ekoch aramas repwe kúna sókófefenin manauach me lom me manauach ikánáái.

Ach féri eu féféréch me ach féri eu féférúngaw, esap wesewesen pwáraló nonomún manauach ika kich ié. Wesewesen nonomún manauach epwe pwápwááló lon ach kapas me ach féfér iteiten rán me rán.

Neman epwe pwúng pwe sipwe féri met mi pwúng nge sapw ren manamanen Kot. Neman sipwe féri ekewe féfér mi múrina pun aramas repwe ekieki pwe kich aramas ééch. Eli sipwe pwal oput mingaw pun sia mochen iteéch me fán mesen chiechiach. Ekewe mwo ir mi kichingaw,

Ekewe ra tapweló múrin Jesus, ra poputa le sani ika tongei ekewe mettóch re kan okoput me lom. Iwe ra poputa le oput ekewe mettóch ra pin sani ika tongei.

nge ra tongeni fangaló ika álisi ekewe ir mi osupwang. Iwe epwe le ifa usun ach sipwe silei ika menni peekin sia nonom wóón, Kot ika Setan?

Ién a nemeni manauach ika letipach? Ié sia chék ekkekiki usun? Epwe ié ewe sia fokun sani sipwe kakkapas usun? Ié ewe sia unusen tongei me wesewesen pwapwaiti ach sipwe angang ngeni? Ika pwe kich néún Kraist, iwe sia chék ekkekiki usun I. O ach ekiek múrina meinisin a chék fánitan. Sia fen iseti wóón pechen meinisin a wor rech me unusen manauach. Sipwe pwal mochen usun chék I o isoni Ngúnún we lon manauach. Sipwe pwal mochen tapweló múrin o apwapwai I lon mettóch meinisin.

Ika sia wiliti aramas mi fé lon Kraist Jesus, iwe epwe le pwá ekewe uwan Ngúnmifel lon manauach. Iei ekewe uwan Ngúnmifel, “chen, pwapwa, kinamwe, mosonotam, kirikiréch, aramaséch, allúkúlúk, tipetekison me tipepwora” (Galatians 5:22, 23). Ekewe chon tapweló múrin Jesus resap chúen féféri met kewe ra kan féféri me mwan. Repwe le tapweló múrin Jesus lon ar lúkúlúk. Manauer epwe le pwárátá usun nonomún manauen Jesus, o repwe le pwal limeliméch usun chék Jesus, I mi limeliméch.

Ekewe ra tapweló múrin Jesus, ra poputa le sani ika tongei ekewe mettóch ra kan okoput me lom. Iwe ra poputa le oput kewe mettóch ra pin sani ika tongei. Ekewe chon eingeing repwe le wiliti chon tekisósón. Ekewe mi tiparoch repwe le tipachem me miritiló. Ekewe chon sousakaw resap chúen

sasakaw. Ekewe ir mi limengaw lon manauer, repwe le limeliméch. Ekewe ra sani mwékútúkútún ei fanúfan repwe le oput o péútiireló.

Souláng resap fouteer ren án aramas repwe nengeniir. “Nge ámi liéch epwe pwá ren mine a nom lon letipemi, iei eu liéch esap fokun tongeni siwil, a wor ren eman aramas mi tipemecheres o lukpwetete. Ei sokun liéch a fokun aúchea mwen mesen Kot” (1 Peter 3:4).

Elletin áier a ekkesiwili manauen eman aramas. Eman chon tipis epwe pwárátá an tipis o epwe eliwini sefáli met mine a sónáni. Epwe tongei Kot o pwal tongei aramas. Lúpwen eman chon tipis a féri kei mettóch, epwe le silei pwe I a towu seni mála o tolong lon manau.

Lúpwen sia feito ren Jesus o etiwa an we angangen amusaló tipisich, iwe ewe manauen tong a fisitá lon letipach. Ach angang fániten Kot usun ese chúen weires. Met Kot a túngor sipwe féri, a wiliti eu pwapwa lon manauach. Ewe al mi kiroch me lom, a sarameló ren éútún ewe Akkaren Pwúng, Jesus Kraist.

Lingen manauen Kraist epwe le pwápwáló lon manauen néún kewe ir mi tapweló múrin. Kraist a men fokun pwapwa epwe féri met Saman we ekan túngorei. An tongei Kot, ina ewe péchékúl a emweni manauen ach we Chon Amanau. Tong a

**Tong a
awesaló
koput
me lon
manauach,
o a álisi
kich ach
sipwe
wenechar
ngeniir
ekewe sia
tongeer.**

elingaló o etekiátá ekewe mettóch meinisin Jesus a féri.

Tong a feito seni Kot. Ese tongeni feito seni ekewe letip mi uren tipis. Tong a chék tongeni pwá lon letiper ekewe Jesus a nonom lon manauer. “Sia eáni chen, pun Kot a akomen echenikich” (1 John 4:19). Lon ekewe letip mi sééféló ren án Kot úméúméch, ei tong a wisen emweni manauer. Tong a wisen ekkesiwili nonomún me lapalapen manauach. A nemeni ach kewe memef, me pwal ach kewe mochen. Tong a awesaló koput me lon manauach. Tong a álisi kich ach sipwe wenechar ngeniir ekewe sia tongeer. Ewe tongen Kot lon manauach a aééchúéló manauach. Ei tong lon manauach a fis pwe eu minen apirú mi ééch ngeniir chon aruch meinisin.

A fokkun áúchea néún Kot aramas repwe mammaasa ekewe ruu sókkun ekiem mi mwál. A kon áúchea ngeniir ekewe aramas ra kkárán poputá le lúkúlúk lon Kraist, ar repwe fokun túmwúnú me mammaasa ekkei mettóch. Iei ewe eewin ekiem mi mwál sia fen pin awewei me mwan, ewe ekiem pwe Kot epwe tongeni etiwa kich ren ach féfér múrina. Ika sipwe sótuni ach sipwe epinaló manauach ren ach sipwe épwénúetá ewe allúkún Kot lon púsin ach péchékúl, iwe sipwe silleni pwe esap fokun túfich. Pun mettóch meinisin sia féri me lúkún Jesus, epwe le chék uren tipis me kichingaw. Ewe chék úméúméchún Kraist, lon ach lúkú, a tongeni epinaló manauach.

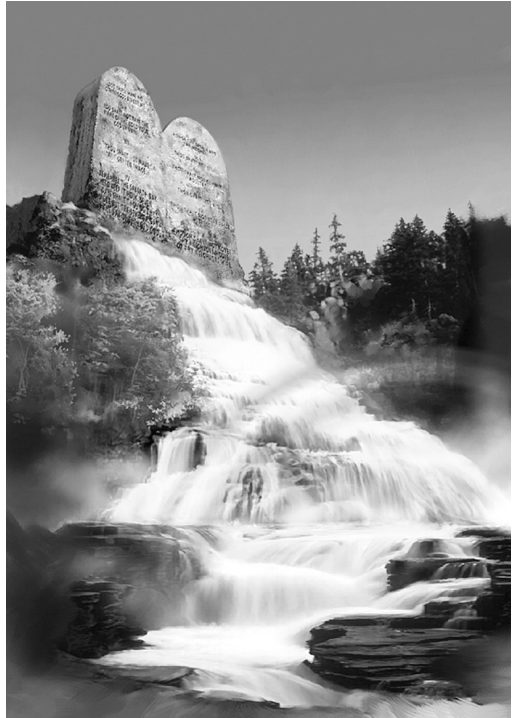
Ewe aruuen ekiem mi mwál mi chék pwal

efeingaw usun chék
ewe eewin. Iei ewe
aruuen ekiek. Ewe
ekiek pwe, lúpwen sia
lúkúlúk lon Jesus, ese
pwal chúen lamwot
ach sipwe épwénúetá
ewe allúkún Kot.
Pun sia angei án
Kot úméúméch ren
chék ach lúkú, eko
aramas ra ekieki pwe
ar kewe féfér esap
pwal eppetí ar repwe
kúna manau.

Ewe Paipel a
áiti ngeni kich pwe
wewen áleasosich
ngeni Kot esap echék
ren ach féféréch.

Áleasosich a lap seni ach épwénúeta met eman a
úreni kich. Áleasosich, ina ewe angangen tong. Án
Kot we allúk a pwári ngeni kich usun Kot. Tong
ina chulapen ewe allúk. Ewe mwúún Kot lon lán
me wón fanúfan a kéútá wón an kewe allúkún
tong.

Met, ika sia usun Kot, esap pwáló án Kot
kewe alluk lon manauach? Ewer. Lúpwen tong
a nom lon letipach, o lúpwen sia usun ewe Chon
Férikichetá, iwe Kot a épwénúetá an pwón: “Úpwe
atolonga ai kewe allúk lon leluker o makkeretiu

*Jesus a apasa, “Ngang Úa áleasosichi
án Semei we kewe allúk o Úa nonom
lon an tong”*

lon letiper” (Hebrews 10:16).

Ika ewe allúk a makkeetiw lon letipach, met, esap ekkesiwili manauach? Áleasosich ina ewe elletin esissilen tong. Pwal ina esissilen kich chon tapweló múrin Kot. Ewe Paipel a apasa, “Pun wewen ach echeni Kot pwe sia aleasochisi an kewe allúk... Iwe, are eman a apasa pwe a silei I, nge esap aleasochisi an kewe allúk, ei aramas I eman chon chofona, nge ewe let esap nom lon” (1 John 5:3; 2:4). Ach lúkúlúk esap tongeni eselipato ach sisap chúen áleasosichi án Kot kewe allúk. Lon chék ach lúkúlúk, sia tongeni eáni án Kraist we úméúméch. Iwe an we úméúméch a eselipato ach sipwe áleasosichi án Kot kewe allúk.

Sisap eáni ewe manau esemúch ren ach áleasosichi án Kot kewe allúk. Ewe manau esemúch, án Kot liffangen úméúméch, sia tongeni angei ika eáni ren ach lúkúlúk. Nge ach áleasosich I, ina uwan ach lúkúlúk. “Ámi oua silei pwe Kraist a war an epwe angeala ach tipis kana. Iwe, oua silei pwe esap wor an tipis. Iei mine eman mi nonom lon Kraist esap sopwela le féri tipis, nge eman mi sopwela le féri tipis esap fokun kúna I ika silei I” (1 John 3:5, 6). Iei ewe tes mi ellet.

Lúpwen sia nonom lon Kraist, o an we tong a nonom lon kich, meefiach me ach ekiek repwe le chék tipeew ngeni met Kot a mochen pwe sipwe féri a affat me lon ewe allúk mi pin. “Nei kana, ousap mwút ngeni eman epwe atupukemi! Eman mi féri mine a pwúng, a pwúng usun chék Kraist a pwúng” (wokisin 7). Án Kot kewe engol allúk mi

pin a ngeni kewe chon Israel wón ewe chuuk Sinai, a úreni kich usun met mi pwúng.

Ew sókkun lúkúlúk mi áiti ngeni kich ika esukula ngeni kich pwe ese pwal lamwot ach sipwe áleasosichi Kot, esap eu lúkúlúk mi ellet. A esukula eu mettóch ese pwúng. “Pun ren án Kot

Manauen Jesus... epwe le lom lon manauach, iwe a towu nonomún manauach we me lom. Iwe Kot A etiwa kich usun chék nge itá sise tipis.

we úméúméch oua kúna manau ren ámi lúkúlúk” (Ephesians 2:8). “Ina chék usun ren lúkúlúk. Are epwe wor chék ámi lúkúlúk, nge esap fiti féfér, a mála ámi lúkúlúk” (James 2:17). Jesus a apasa me mwen an epwe feitiw fanúfan, “Úa pwapwa le féri letipom, ai Kot, om allúk a nom lon lelukei” (Kélfel 40:8).

Me mwen án Jesus ese mwo liwin sefálitá láng,

fansoun a chúen nonom wón fanúfan, Jesus a apasa, “Ngang úa aleasochisi án Semei kewe allúk o nonom lon an chen” (John 15:10). Ewe Paipel a apasa, “Are sia aleasochisi án Kot kewe allúk, iwe sia lúkú pwe sia silei I... Ié a apasa pwe a nonom lon Kot epwe fokun féféri usun mine Jesus a féféri” (1 John 2:3, 6). “Pun Kraist a pwal riaféú fánásengisimi o likiti ngenikemi eu lenien apirú, pwe óúpwe tapweló múrin lon ipwan” (1 Peter 2:21).

Ewe kókóót pwe Kot epwe ngeni kich manau esemúch ese fokun sissiwil, usun we chék. Usun we chék me lon ewe atake Eden me mwen án Adam me Eve rese mwo tipis. Kot a ngeniir ekewe ra unusen áleasosichi an kewe allúk, me pwal ir ekewe mi unusen pwúng, ewe manau esemúch.

Sisap tongeni angei ewe manau esemúch me lúkún án Kot we kókóót mi afat. Pun pwapwan férian Kot kewe meinisin a chék alongolong wón ar áleasosichi an kewe allúk. Ika esap iei usun, iwe ir meinisin repwe nom lon kókóótúngaw me feiengaw. O riaféú me letipeta esap tongeni múch ika úkkútiw.

Me mwen an esamwo tipis, Adam a túfichin manaueni ewe manau mi pwúng ren an áleasosichi án Kot kewe allúk. Nge Adam a kuf. Ese féri ei. Iwe, pokiten án Adam tipis, kich meinisin, sia pwal chon tipis. Iwe sise tongeni púsín féri ach sipwe pwúng, ika manaueni ewe manau mi pwúng. Pokiten manauach mi uren tipis me limengaw, sise tongeni wesewesen épwénúetá án Kot kewe allúk.

Ese wor manau mi pwúng ren púsin kich ach sipwe féri úrúrún met án Kot kewe allúk a áiti ngeni kich.

Nge Kraist a féri efoch alen towu fánitach. I a fen nonom wón fanúfan, o a pwal kúna ekewe chék sókkun sóssót sia pwal kúna. Nge ese manaueni manauen tipis. Jesus a mála fánitach, iwe iei a mochen epwe angei ach kewe tipis o ngeni kich an we manau mi pwúng.

Sipwe fang
ngeni Jesus
manauach o
etiwa pwe I
epwe ach Chon
Amanau. Iwe,
ina mwo ika
manauach
mei uren tipis
me lom, nge
sipwe chék
apilúkúlú pwe
sia kketiw usun
kich aramas
pwúng pokiten
Jesus. Manauen
Jesus epwe
le ekkesiwili
manauach we me
lom. Iwe Kot a
etiwa kich usun
chék itá nge
sisamwo tipis.

***Ousap lúkú kisikis. Sipwe mwo nge pwal
pwórutiw órun pechen Jesus o kechiw... Kot
esap tongeni likitikicheló.***

Nge lapalón, Jesus a ekkesiwili manauach. A nonom lon manauach ren ach lúkúlúk. Sipwe le anomu Jesus lon letipach ika manauach o mwút ngeni epwe wisen emweni kich lon ach kewe filáátá. Iwe ika sipwe féri iei usun, Jesus epwe angang lon kich. Iwe sipwe féri met mi apwapwai I. Iwe sipwe le apasa, “Iei mine sap ngang úa chún manau, nge Kraist a manau loi. Ei manau úa manaueni iei úa manau ren ai lúkú ewe Néún Kot mi echeniei o fangaló manauan fán itei” (Galatians 2:20).

Jesus a úreni néún kewe chon káié, “Pun sap ámi óupwe kapas, nge ewe Ngúnún Sememi epwe ngenikemi mine óupwe apasa” (Mathew 10:20). Pokiten án Kraist akkangang lon manauach, sipwe le usun chék Kraist le féri ekewe mettóch múrina a féféri. Manauach epwe le pwáraló manauen áleasosich, ina ewe angangen pwúng.

Nengeni, ese wor met sipwe eingeing ren, o ese pwal wor popun ach sipwe púsini sikaásini kich. Ach epilúkúlúk a chék alongolong won án Kraist we manau mi pwúng. Ewe pwúng Kot a etiwa pwe ach. Iwe lon an we manau mei pwúng, Ngúnmifel a angang lon o emweni manauach.

Mi lamwot sipwe wewe échúti wewen elletin lúkúlúk. Lúpwen sia lúkú met sia fen kúna ika silei pwe mi ellet, wewen pwe ese wor ach lúkúlúk. Sia silei pwe Kot mi manau. Sia pwal lúkú an manaman me péchékúl. Sia pwal silei pwe an Kapas mi ellet. Setan me néún kewe mwo chon lág, ir mi pwal silei ekkei mettóch. Ewe Paipel a

Iwe, ren án Kraist akkangang lon kich, ach féfér a usun chék án Jesus féfér, o sia féri an kewe angang mi múrina.

apasa, pwe “ekewe anún ro chopwak ra pwal lúkú nge ra chechech ren niuokus” (James 2:19). Nge esap iei usun lúkúlúk.

Ach lúkúlúk esap chék pwá lon ach etiwa kapsen Kot, nge epwe pwal pwá lon ach mwút ngeni Kot epwe emweni kich lon ach filáátá meinisin. Sipwe pwári ach lúkúlúk ren ach fang ngeni Jesus manauach o pwal tongei I. Ei sókkun lúkúlúk a fis ren ach eáni tong o a féri ach sipwe limeliméch. A ekkekkesiwili manauach tori ach sipwe usun chék I.

Ika Kot ese mwo aséféló manauach, sipwe chék

ú ngeni án kewe allúk. Sisap tongeni áleasosichiir. Nge manauach we mi fé a pwapwaaiti ekewe allúk mi pin. Iwe sia pwal tongeni fiti David le apasa, “Úa fokun aúcheani om allúk, úa ekinlonei fansoun meinisin” (Kélfel 119:97). Iwe pwúngún ewe allúk a angang lon manauen “chokewe mi nonom lon Kraist Jesus” (Romans 8:1).

Ekoch aramas ra silei pwe Kot a amusaló ar kewe tipis o ra fokun mochen pwe repwe néún

Kot. Nge ra silei pwe

manauer ese unuséch, o

a fokun chómmóng

ar mwál lon

manauer. Pokiten

ei ekiek, a wor ar

tipemwaramwar.

Rese lúkú pwe

ewe Ngúnmifel a

aséféló letiper.

Ngeni ekkei

sókkun aramas,

úa mochen

apasa, “Ousapw

epilúkúlúkúngaw.

Iteitan fansoun

sipwe chappeti

órun pechen

Jesus o kechiw,

pun kich mi

chék féri mine

***Lúpwen a kúkkúnúló met sipwe ingeiti
me lon manauach, epwe lapaló met sipwe
ingeiti lon ewe manau mi pin, limeliméch me
amwarar lon Kraist.***

mi mwál o sise pwal unuséch. Nge ina mwo sisap fokun fangátá. Kot esap kul seni kich ika mwo sia kkuf ren ewe chon koum ngeni kich. Kot esap tongeni likitikicheló.”

Jesus a nom peliefichin Kot. Jesus a tútúngor ngeni Saman we pwe epwe amusaló ach kewe tipis. John, ewe chon káié mi chen me ren Jesus, a makkei, “Ngang úa makkei ei ngenikemi, nei kana, pwe ousap tipis. Nge are eman a féri tipis, a wor eman mi penikich, Jesus Kraist ewe chon pwúng, a nom ren ewe Sam o a tútúngor fánásengesich” (1 John 2:1).

Sisap fokun malukaló án Jesus kei kapas: “Semei a púsín echenikemi” (John 16:27). Kraist a mochen achásefáli-kich ngeni púsín I. A mochen kúna an we pin me limeliméch epwe pwápwáló lon manauach. Ika sipwe le fang ngeni Jesus manauach tori an epwe waroto, I epwe le pwal sópwela an ewe angang mi ééch a fen poputáni lon manauach.

Sipwe fokun iótek fiti elletin ach mochen me lúkúlúk lon unusen letipach. Lúpwen a kisikisiló ach epilúkúlúk lon púsín ach péchékúl, sipwe alapaló ach lúkúlúk lon án ewe Chon Amanau péchékúl me manaman. Sipwe mwareiti I, ewe saramen manauach.

Lúpwen a lapaló ach arap ngeni Jesus, epwe pwal lapaló ach kúna chómmóngún mwál lon púsín manauach. Epwe le mecheres ach sipwe le kúna ééchú ach mwál lúpwen sia aléllééfengeni manauach me manauen ach we Chon Amanau mi unuséch. Ach kúna ééchú ach kewe mwál epwe le

pwáraló pwe manamanen án Setan kewe ekiem mi mwál rese chúen nemeni kich. Epwe le pwal pwáló pwe ewe Ngúnmifel, ewe a wisen fang manau, a wisen emweni kich.

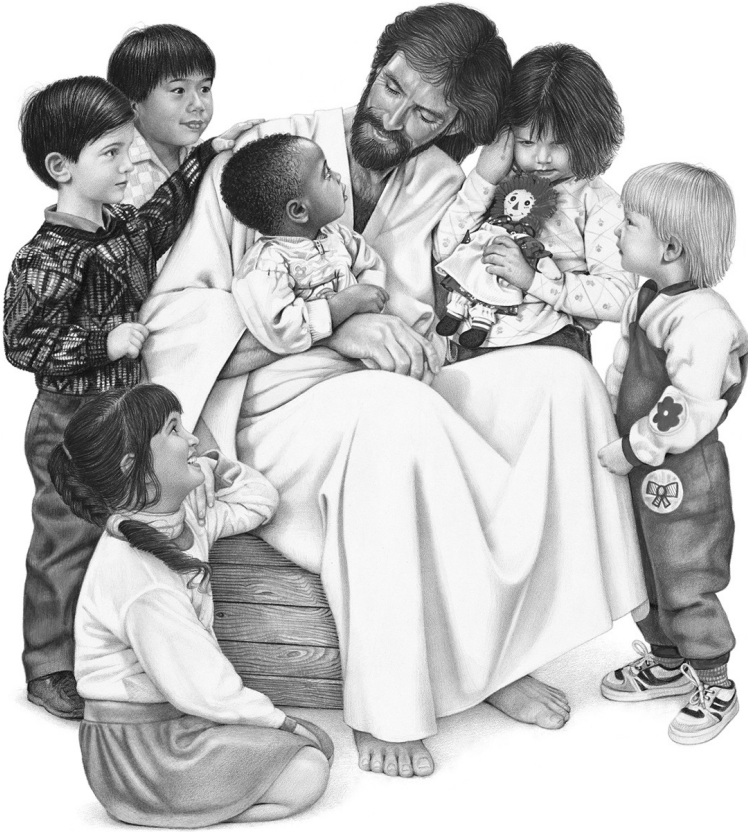
Ewe alololún tong ngeni Jesus ese tongeni nonom lon manauach ika sise silei pwe kich mi fokun tipis. Ika manauach a ekkesiwil ren ewe chenin Kraist, iwe sipwe le fokun ingeiti o aúcheani án ewe Chon Amanau kewe fêfêréch mi fokkun pin. Ika sise kúna pwe kich mi uren tipis, wewen pwe sisamwo kúna lingen me unuséchún Kraist.

Lúpwen a kúkkúnúló met sipwe ingeiti me lon manauach, epwe lapaló met sipwe ingeiti lon ewe manau mi pin, limeliméch me amwarar lon Kraist. Lúpwen sia kúna aúkúkkún ach uren tipis, sia kul ngeni Kraist, ewe a túfichin amusaló tipis. Lúpwen sia kúna pwe ese wor ach manaman me péchékúl, iwe sia feiló ren Kraist. I a feito fiti an manaman pwe epwe álisi kich.

Ach meefi ach osupwang a emweni kich ngeni ewe Chon Amanau me ewe kapasen Kot. An a lapaló ach kúna ééchú amwaraaren lingen manauen Kraist, epwe le pwal lapaló ach sipwe wiliti usun Kraist.

Sopun Wanuu 8

Mámáritá Lon Kraist

Manauach a ekkesiwil lúpwen sia wiliti néún Kot. Ewe Paipel a kapas usun ei ekkesiwil usun uputiu. A pwal apasa pwe a usun máritáán ekewe féún irá mi múrina eman chon atake a fótukáátiw. Ekewe aramas ra kkárán káié ar repwe tongei Kraist, sia úrá pwe ir usun chék “ménúkol

mi upufé” (1 Peter 2:2). Repwe márítá o repwe wiliti mwán me fefin lon Kraist Jesus. Repwe márítá o uwa usun ekewe féún irá mi múrina mi ffót lon eu masies.

Isaiah a apasa pwe néún Kot “repwe wewe ngeni irá ewe Samol mi Lapalap a púsín fotuki,

repwe féri mine a pwúng pwe Kot epwe kúna ling ren” (Isaiah 61:3). Kot a ngeni kich chómmóng lesen seni manauen ekewe mettóch I a púsín féri pwe sipwe weweiti ewe manauen Ngún mi ellet ika ewe manauen souláng.

Ina mwo ika aramas ra fokun tipachem, nge rese tongeni amanaua efoch kúkkúnún irá ika eman kúkkún maan. Kot chék a tongeni fang manau. Pwal Kot chék a tongeni fang ewe manauen ngún ngeni aramas. Mi fokun lamwot ngeni eman aramas an epwe

“upsefál” (John 3:3). Sise tongeni angei ewe manau Jesus mi fangaló tori sipwe upsefál.

Kot a féri manau o a pwal féri án mettóch ar repwe máár. Kot a féri péén irá o féri ar repwe

*Kot a féri án
ekewe péén irá
ar repwe wiliti
féún irá.*

mmasaló. A féri án ekewe péén irá ar repwe wiliti féún irá. Ren an manaman, ekewe féún pwúkil ra fisiló me lon ekewe féún irá—“akomwan a kinoputá o mámáritá, múrin a fis etin, nge lesopolan a wor uan” (Mark 4:28).

Ewe Soufós Hosea a apasa usun Israel, “Repwe sonula usun pén kiop... Repwe mámáritá usun wiich o úa usun ekewe irán wain” (Hosea 14:5-7). Jesus a pwal áiti ngeni kich, “Oúpwe nengeni ekewe kiopun lemál usun ar máritá” (Luke 12:27). Ekewe irá ra chék máár ren chék met ra angei seni Kot. Rese túmwúnú púsín inisiir. Rese éúrek ika angang. Eman semirit ese tongeni féri an epwe tametá ren púsín an túfich me an éúrek. Usun chék pwal kich, sise tongeni máár lon ach manauen souláng ren ach éúrek ika angang lon púsín ach péchékúl.

Ewe irá me ewe semirit ra mááréch ren ar angei met mi lamwot ngeni manauer—ásápwál, tinen akkar, me mongé. Usun chék ekkei liffangen Kot ra álisi máritán ekewe irá me maan, ina chék pwal usun án Kraist a pwal ngeni ir ekewe mi lúkú I met ra osupwang ren.

Kraist a wewe ngeni chómmóngún ekewe feiéch seni Kot. I ewe “saram tori feilfeilóchék” (Isaiah 60:19). [Iei usun met David a apasa ren Kraist.] I “ai saram, a apetiei seni ei feiengau” (Kélfel 84:11). I a usun “amurenipwin ngeni chon Israel” (Hosea 14:5). A pwal “usun chék mi púngútiu won fetil mi pwúkúfé, pwal usun chék út mi achéchénú fanúfan” (Kélfel 72:6). I ewe kolikin manau me

ewe “mongé Kot a ngenikemi ina I áteuwe a feitiu seni láng o a fang manau ngeni chon fanúfan” (John 6:33).

Kot a ngeni ei fanúfan eu liffang mi fokun amwarar—Néún we. Ei liffang ese wor met a lélléengeni, a rókópwálieló fanúfan ren tong, usun ewe ásápwál a nom ekis meinisin. A usun wesewesen ewe ásápwál sia ngaseri iei. Iwe ika sipwe filáátá ach sipwe angei o etiwa ei manau Jesus a fang lon an tong, iwe sipwe manau o mámáritá ach sipwe wiliiti mwán me fefin lon Kraist.

Ekewe péén irá ra kkúl ngeni ewe akkar ar repwe angei saram seni tinan we. Ewe saram a álisi ekewe péén irá ar repwe lingéch o unuséch. Iwe kich sipwe kul ngeni Kraist, ewe Akkaren pwúng. Iwe ewe saramen láng epwe tinetiw wóch, o nonomún manauach epwe le ekkesiwil ngeni nonomún manauen Kraist.

Jesus a áiti ngeni kich ei lesen lúpwen I a apasa, “Óúpwe nonom loi, nge ngang úpwe nonom lomi. Usun efoch palen irán wain esap tongeni púsin ua, are esap nonom lon ewe irán wain... pun lúki ousap tongeni féri och” (John 15:4, 5). Sipwe wáátá ach epilúkúlúk wón Jesus pwe sipwe tongeni manaueni ewe manau mi pin. Sipwe usun chék ekewe palan ra wáátá ar epilúkúlúk wón ewe popun irá pwe epwe tongeni máár. Ach imwuuseni Jesus, sisap manau. Lúpwen sia toau seni Jesus, esap tongeni wor ach péchékúl ach sipwe fiu ngeni tipis. Lúpwen sia toau seni Jesus, sisap pwal

*Ei liffang ese
wor met a
léllééngeni, a
rókópwálieó
fanúfan ren
tong, usun
ewe ásápwál
a nom ekis
meinisín.*

tongeni mámáritá lon uméuméchún Kot me manau mi pin. Nge lúpwen sia nonom lon Jesus, sia máár o uwa. Sipwe usun chék efóch irá mi ffót únúkún eu chénúpupu.

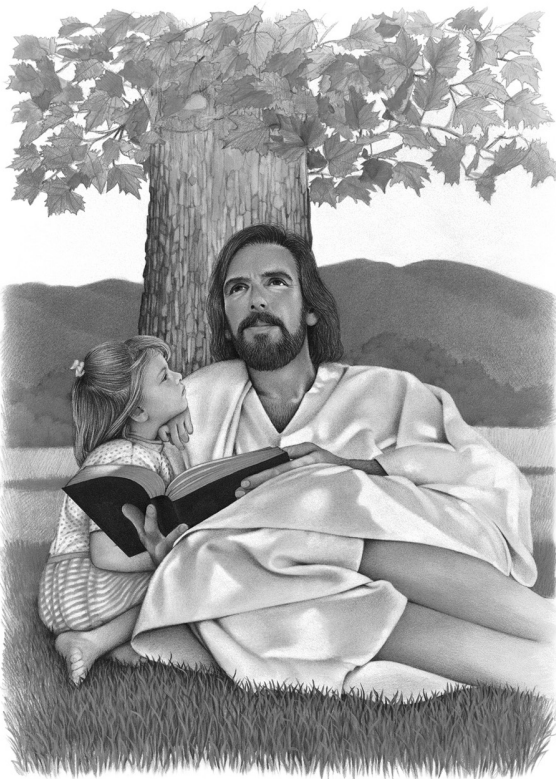
Chómmóng aramas ra ekieki pwe ir echék lon púsin ar túfich repwe manaueni ewe manauen souláng. Ra lúkú pwe Kraist epwe le amúsala ar kewe tipis. Múrin ra sótuni ar repwe manaueni ewe manauen souláng ren púsin ar péchékúl. Nge rese tongeni. Pun Jesus a apasa, “Lúki ousap tongeni féri och.”

Ach mámáritá lon uméuméchún Kot, ach pwapwa, pwal ach alamwota ach kewe túfich ren ach álilliséch—ekkei meinisin ra alongolong wón ach pachengeni Kraist lon eu chék pinuk. Sipwe le máár lon ewe lingen Kot ren ach awora ach fansoun ngeni Kot iteiten rán o iteiten kunók. Jesus

a poputani o a pwal aunusécheló ach lúkúlúk.

A fokkun aúchea án Kraist epwe nonom lepopután mettóch meinisin, lesopolan, o pwal iteiten fansoun. I epwe chék nom rech fansoun meinisin. Esap chék lepopután me lesopolan nge epwe pwal fiti kich iteiten kinikinin ach filáátá lon manauach meinisin. David a apasa, “Iteiten fansoun úa mefi pwe ewe Samol mi Lapalap a nom rei. Pokiten I a arap ngeniei, úsap tongeni mwékútúkút” (Kélfel 16:8).

En ka eis,
 “Ifa usun ái
 úpwe nonom
 lon Kraist?”
 Kopwe nonom
 lon I usun chék
 om kkárán etiwa
 I. “Pokiten oua
 fen etiwa Kraist
 Jesus pwe ámi
 Samol, óupwe
 le sopwela lon
 ámi nonom lon
 I” (Colossians
 2:6). “Ekewe
 chon pwúng
 repwe manau
 ren ar lúkú
 Kot” (Hebrews
 10:38). Ka fen

***Sipwe le máár lon ewe lingen Kot ren
 ach awora ach fansoun ngeni Kot
 iteiten rán o iteiten kunók.***

fang ngeni Kot unusen manauom pwe epwe áni, ren om angang ngeni me áleasosichi I. Ka fen angei Kraist pwe om Chon Amanau. Kose tongeni púsín péútaló tipisum kewe o ekkesiwili manauom ika letipom. Iwe pokiten ka fen fang ngeni Kot letipom, ka lúkú pwe Kot a féri ngonuk ekkei mettóch meinisin punun Kraist.

Ka fen wiliti néún Kraist ren om lúkúlúk. Iwe pwal chék ren om lúkúlúk kopwe le mámáritá lon Kraist. Lúkúlúk a pwápwáló lon ruu mettóch, fangaló me angei. Eewin, kopwe fang ngeni I meinisin – letipom, om ekiek, om angang. Ka fangaló manauom ngeni Kraist ren om áleasosichi meinisin mine a úrenuk pwe kopwe féri. Iwe kopwe pwal angei meinisin. Angei Kraist, ewe mi uren feiéch, pwe epwe nonom lon letipom. Kopwe angei I pwe om Péchékúl, om Pwúng, o pwal om Chon Alilis feilfeiló. Kraist epwe ngonuk om túfichin áleasosich I.

Kopwe fang ngeni Kot unusen manauom iteiten lesosor. Epwe iei eewin met kopwe féri. Kopwe eáni ei iótek, “O ái Samol, kose mochen kopwe angei unusen manauoi, pwe úpwe noum. Úa waato arun pecheem ái kewe kókóót meinisin. Kose mochen kopwe néúnéú ngang lon om angang. Kopwe nonom rei, álisiei pwe ái angang meinisin repwe fisiéch o elingaló itom.”

Iteiten lesosor kopwe fang ngeni Kot manauom. Waato o isetiw om kewe kókóót meinisin me mwen I. Iwe kopwe le féri ekkei kókóót ika fangátá ngeni Kot usun a emwenuk. Iwe, lon ei

*Iteiten Iesosor
kopwe fang ngeni
Kot manauom.
Waato o iseti
om kewe kókóót
meinisin me
mwen I.*

lapalap, ka tongeni fangelong manauom lon péún
Kot iteiten rán. Iwe epwe le lapaló ekkesiwilin lon
manauom epwe le chék usun manauen Kraist.

Ei manau lon Kraist Jesus, eu manau mi fokun
wor aséésé lon. Ina mwo ika esap wor memeeffin
watten pwapwa, nge epwe fokun wor kinamwe me
epilúkúlúk lon. Om epilúkúlúk ese nom lon púsin
en. Nge om epilúkúlúk a nonom lon Kraist. Om
kewe apwangapwang a chú ngeni an péchékúl.
om wewengaw a pwal chú ngeni an silei. Ina
mine kosap nengeni púsin om ika ekieki púsin
om kewe memeeff. Kopwe nengeni Kraist. Kopwe

ekieki usun an tong me usun amwararen nonomún manauan.

Kopwe ekieki usun Kraist me ifa usun an etekisónátiw púsin manauan, o a manau fániten ekoch. Kopwe ekieki usun an limeliméch, usun an pin, me usun an ei tong mi fokun amwarar. Iwe lúpwen ka tongei Jesus o wáátá om epilúkúlúk won I, o apirú manauan, kopwe le ekkesiwil pwe kopwe le usun chék I.

Jesus a apasa, “Oúpwe nonom loi” (John 15:4). Kei kapas ra awora ngeni kich ach sipwe meefi ach aséésé, ach epilúkúlúk, me ach sipwe alongolong manauach won Jesus. I a pwal kékkééri kich, “Oúpwe feito rei... o úpwe asésékemi” (Mathew 11:28). David mi pwal eáni ei ekiek: “Kopwe fanafanala me fán mesen ewe Samol mi Lapalap o likiitú le witiwiti” (Kélfel 37:7). Ewe soufos Isaiah a apasa usun án Kot kékkééri kich, “Oúpwe kúna manau ren ámi liwinsefál ngeniei me ámi asésé rei, oúpwe pwal kúna péchékúl ren ámi mosonotam me ámi lúkúlúk” (Isaiah 30:15).

Lúpwen Kot a kapas usun aséésé, esap wewen pwe sipwe aséésé seni meínisin angang. Án ewe Chon Amanau pwón epwe aséésé kich a fiti ewe kékkéén angang. “Oúpwe ámwáralong womi ai we waas... o oúpwe kúna séén ngúnúmi” (Matthew 11:29). Ewe aramas mi unusen aséésé lon Kraist epwe chék likiitu le akkangang fánitan.

Lúpwen sia chék ekkekíeki púsin kich, sia kkúl seni Kraist, ewe a wisen ngeni kich ach péchékúl me ach manau. Setan mi silei ei mettóch. Iwe

iteitan a chék sótuni an epwe okkúlúw ach ekiek seni ach we Chon Amanau. A mochen epwe eppeti ach nonnom lon Kraist o fiti I le angang.

Setan a aea pwapwan ei fanúfan an epwe sótuni le okkúlúw ach ekiek seni Kot. A aea manawen éúrek me riáfou. A aea tipisin ekoch me pwal púsín ach tipis me lipwákingaw an epwe okkúlúw ach ekiek seni Kot. Sisap mwúút ngeni Setan epwe otupu kich ren an kewe kókóót.

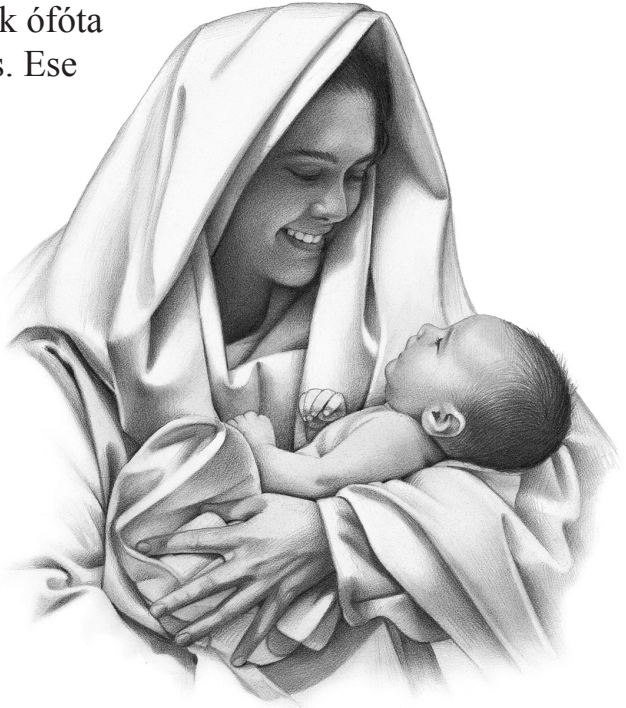
Chómmóng aramas ra mochen manau fániten Kot nge ra alusmwálieló watten fansoun le púsín chék ekkekiki usun ar kewe mwál. Lon ei lapalap Setan a sótuni le áimwúniir seni Kraist lon an epilúkúlúkú pwe epwe wiin. Sisap kon ekkekiki kich chék. Sisap pwal éúreki ika sipwe kúna manau. Ach ekieki púsín kich a okkúlúúw kich seni Kot, ewe a wisen ngeni kich ach péchékúl. Sipwe fang ngeni Kot manauach o epilúkúlúkú I. Sipwe chék kakkapas usun me ekieki Jesus. Iwe sipwe ménúúkaló usun púsín kich .

Sipwe péútaló ach kewe niuokus, o sipwe lúkú lon Kot. Iwe sipwe le pwal fiti ewe wanparun Paul le apasa, “sap ngang úa chúen manau, nge Kraist a manau loi. Ei manau úa manaueni iei úa manau ren ai lúkú ewe Néún Kot mi echeniei o fangala manauan fán itei” (Galatians 2:20).

Kot a úreni kich pwe sipwe aséésé lon I. I a tongeni amwéchú mine sia ngeni. Ika sia walong manauach lon péún Kot, iwe I epwe ngeni kich ach túfich lon Jesus pwe sipwe tongeni wiin lon ewe maun ngeni Setan.

Lúpwen Kraist a wiliti aramas, a rii aramasen ei fanúfan ngeni púsin I ren ewe riiriin tong. Ei riiri ese tongeni tala, chilón chék ren púsin ach filáátá. Iteiten fansoun meinisin Setan a sótuni an epwe féri ach sipwe filáátá ach sipwe mwuti ei riiri ngeni Kraist. Sipwe mamasa o iótek pwe esap wor óch mettóch epwe emweni kich ach sipwe filáátá pwal eman Samol. Iteiten fansoun mei chék wor ach púngún filáátá ach sipwe féri ei.

Sipwe chék ófóta mesach wón Kraist, iwe epwe le amwéchú kich. Sipwe manau lúpwen sipwe chék ófóta mesach wón Jesus. Ese wor óch mettóch epwe etti kich me lon péun Jesus. Sipwe chék ófóta mesach wón Jesus iteiten fansoun meinisin, “sia nenengeni lingen ach Samol o lingela ren. A awilikich ngeni eu ling tori pwal eu ling, tori sipwe fokun wewe ngeni I lon ususun” (2 Corinthians 3:18).

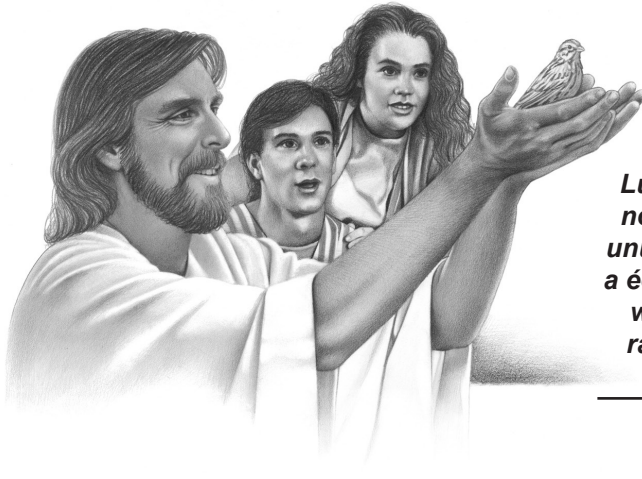
Lúpwen Kraist a wiliti aramas, A rii aramasen ei fanúfan ngeni púsin I ren ewe riiriin tong. Ei riiri ese tongeni tala, chilón chék ren púsin ach filáátá.

Ekewe wanparun akom ra wiliti usun chék Kraist lúpwen ra ófóta meseer wón Jesus. Lúpwen ra rongorong an kapas, ra meefi pwe manauer a toau seni Kraist. Ra kútta Jesus, iwe ra kúna I o ra tapwela múrin. Ir mi fiti I lon ewe imw o ra pwal fiti I le móót arun ewe cheepen. Ra fiti I lon imw me pwal núkún. Ir néún Jesus chon káié, iwe iteiten ráán ra akaúseling ngeni an kewe afalafal usun ewe kapas mi ellet o mi pin. Ekewe chon káié ra nenengeni Jesus pwe repwe káié usun met wiser.

Néún Jesus kewe chon káié ir wesewesen “aramas usun chék kich” (James 5:17). Ra pwal fiu lon ekewe chék sókkun maun ngeni tipis. Ra mefi pwe mi lamwot ar repwe eáni ewe chék sókkun uméuméch pwe repwe tongeni manaueni ewe manauen pin.

John, ewe chon káié Jesus a kon tongei, I a usun ewe Chon Amanau lon likilikin. Nge me lom ese manaueni ewe manauen tong. I mi kichingaw, ese wor an niuokus, a pwal mochen epwe kúna suufén ika menin. Fán ekoch a mwúttir le mwékútúkút, nge ese akom ekieki ééchú met epwe féri. A pwal songokái ika ese ééch án aramas féfér ngeni. Nge lúpwen a kúna nonomún manauen Ewe mi Pin ika Tekia, a kúna púsin an kewe mwál o meefi an tipetekisón.

John a kúna án Jesus péchékúl me an aramaséch. A pwal kúna an manaman me an tong. John a kúna pwe ina mwo án Jesus I eman king, nge a men tipetekisón. John a uren tongei ewe Chon Amanau lúpwen a kan kúna met Jesus a féféri. Iteiten ráán a

***Lúpwen Kraist a
nonom lon kich,
unusen manauach
a ééchúló. Ngúnún
we me an tong
ra etekisónátiw
letipach***

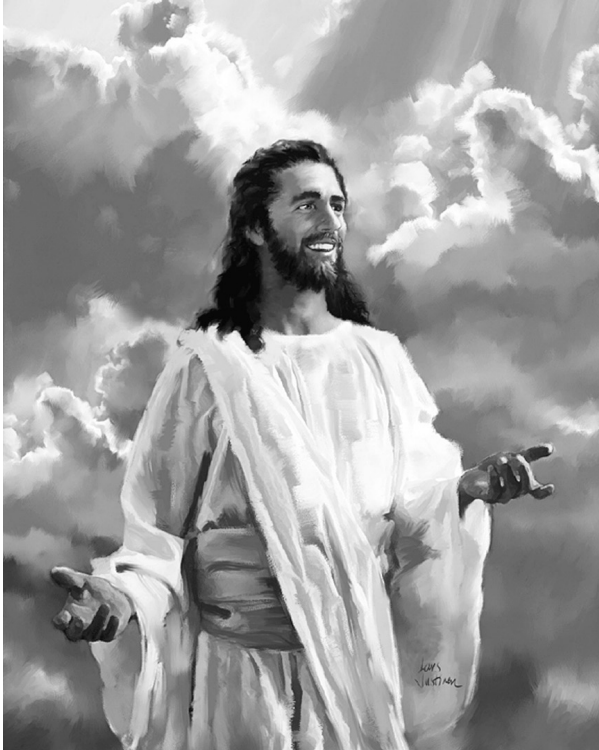
kkúl ngeni Jesus, tori an esap chún púsin ekieki
I ren an tongei néún we Masta. Ren án Kraist
manaman a awesaló an kichingaw, an nisosong me
songekái. Iwe ewe Ngúnmifel a aséféló letipan.
Manamanen án Kraist we tong a ekkesiwili
nonomún manauen John.

Sipwe pwal fokun ekkesiwil lón manauach
lúpwen sia pwal ochuu manauach ngeni Kraist.
Lúpwen Kraist a nonom lon kich, unusen
manauach a ééchúló. Ngúnún we me an tong ra
etekisónátiw letipach, iwe a okkuluw ach ekiék me
ach mochen ngeni Kot me Láng.

Ina mwo ika Jesus a fen liwin sefalitá láng, nge
néún kewe chon káié ra chún meefi an nonom rer.
Ra meefi an tong me an saram. Jesus, ewe Chon
Amanau, mi fitiir lon ar fáfáttál, ir mi kakapas
fengen me ikiótek fengen. Jesus mi pwal kapasen
alúkúlúk ngeniir me echipa ir. Iwe lúpwen a chún
apworaús ngeniir ren pworausen kinamwe, a

kekiitá seniir ngeni láng. Lúpwen ewe kuchu en chon láng a etiwa ika angei Jesus, ekewe chon káié ra rongorong an apasa, “Nge ngang úpwe etikemi fansoun meinisin tori lesopolan fanúfan” (Mathew 28:20).

Jesus a kekiitá láng lon lapalapen aramas... A pwári ngeni Kot péún kewe me pecheen kewe mi kinas.

Jesus a kekiitá láng lon lapalapen aramas. Ekewe chon káié mi silei pwe Chieneer we, ewe Chon Amanau, a úkúútá mwen mesen Kot. I mi chún tongeer pwal I eman me leir a pwal usur. I a pwáári ngeni Kot péún kewe me pecheen kewe mi kinas. A

achema ngeni Saman we ewe liwin I a méénáátiw fániten ir ekewe a méén-sefáliir. Ekewe chon káié mi silei pwe Jesus a feiló láng pwe epwe amólátá lenier. ir mi pwal silei pwe epwe pwal liwin sefál o uweiireló ngeni ewe ia I a nonom ie.

Ekewe chon káié ra chufengen múrin án Jesus

feiló sefál ngeni láng. Ra fokun achocho le iótek ngeni ewe Sam lon iten Jesus. Lon ar lúkúlúk, ra pwórutiw lon ar iótek o apasa sefáli án Jesus kewe pwón: “Semei epwe ngenikemi meinisin mine oua túngor fán itei. Tori iei ousap túngor mwo óch fán itei. Oúpwe tútúngor, iwe oúpwe angei pwe ámi pwapwa epwe unuséch” (John 16:23, 24).

Ar lúkúlúk a papéchékúlaló lúpwen ra iótek. Ra kakapas pwe, “Kraist... a pwal fokun manausefálitá, I a nonom lepelifichin Kot, a iótek fánásengesich o penikich” (Romans 8:34).

Lón ewe ráánin Pentikos, ewe Chon Echipaló a feitiw rer. Kraist mei pwón pwe ewe Ngúnmifel epwe nonom rer. A apasa, “Oúpwe feiéch ren ai úpwe feila. Pun are ngang úsap feila, ewe Souálillis esap feito remi. Nge are úpwe feila, úpwe tinato remi ewe Souálillis” (John 16:7).

Lón ewe Ngúnmifel, Kraist epwe chék nonom lon letipen néún kewe fànsoun meinisin. Jesus epwe arap ngeniir lap seni lúpwen fànsoun I a nom won fanúfan, lúpwen ra tongeni kúna I. Ren án Kraist nonom lon ir, saraman epwe tineew seniir lon tong me manaman. Iwe ién aramas mi kúna ekewe chon káié “ra máiru... Iwe ra mefi pwe ir fen chiechien Jesus” (Féfér 4:13).

Meinisin met Jesus a féri fán iten néún kewe chon káié a pwal mochen féri fán iten néún aramas ikánaái. Lón amwúchúlón an we iótek, Néún kewe chon káié ra chufengen o nonom únúkún. Iwe, a apasa “Úsap chék iótek fán iter, pwe úa pwal iótek fán iten chokewe mi lúkúei ren ar afalafal” (John

17:20).

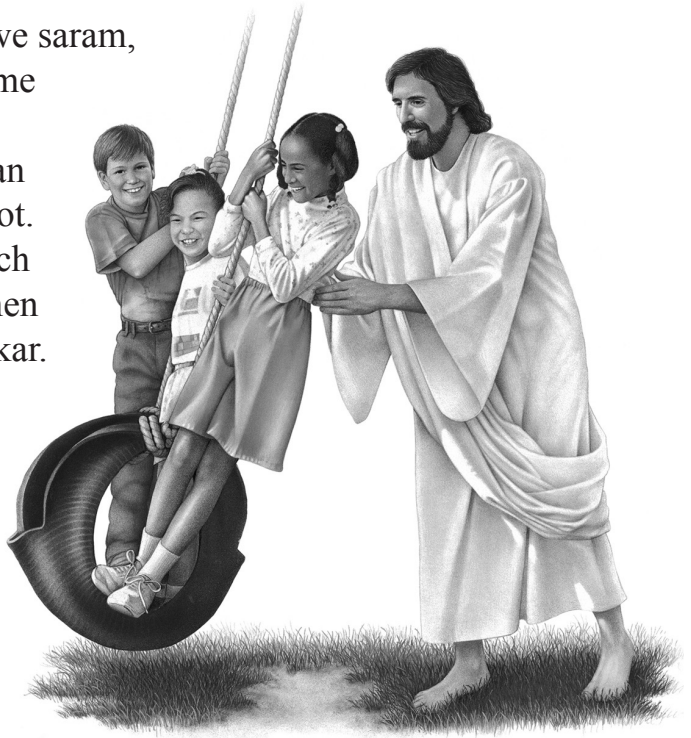
Jesus a iótek fán itach o túngor pwe sipwe chufengen me I, usun chék ir ra pwal chufengen me Saman we. A fet me amwararan ei! Ewe Chon Amanau a kapas usun I, “Ewe Nau esap tongeni féri óch ren púsín I, a chék féri met a kúna pwe Saman a féri” (John 5:19). “Semei mi nonom loi a féri an angang” (John 14:10).

Ika Kraist epwe nonom lon letipach, iwe epwe angang lon manauach o “epwe afisátá [ach] mochen me [ach] túfichin apwénúetá letipan” (Philippians 2:13). Sipwe angang usun I a angang o pwáári Ngúnún we. Iwe lúpwen sia tongei Jesus o nonom lon I, iwe sipwe “mámáritá lon mettóch meinisin ngeni Kraist, I ewe mékúren mwichefel” (Ephesians 4:15).

Sopun Tiwuu 9

Ewe Angang me Ewe Manau

Unusen ewe saram,
manau, me
pwapwa lon
unusen fanúfan
a feito seni Kot.
An kewe feiéch
ra usun saramen
éútún ewe akkar.
Ra pupu seni
Kot ngeni
meininis
férían
kewe,
usun kónik
mi pupu
seni ewe
kónik mi
pwuachátá. Iwe

lúpwen chék aramas ra manaueni manauen Kot
ika manauen souláng, epwe le pwal pupuwu ngeni
ekoch lon tong me feiéch.

Án ach we Chon Amanau pwapwa a ekietá ika
a efefetái me amanaua ekewe mwán me feefin
mi tipis. I, Jesus, ese sótuni le amanaua púsín I
seni riaféú me mála, nge a tipeew ngeni an epwe

mála wón ewe irápenges. Ekewe chon láng ra pwal angang fániten pwapwan ekoch aramas. Iei ar pwapwa. Ekewe aramas mi kichingaw ika ekieki púsin ir, rese ekiekin átekisónatiw púsin manauer ren ar repwe álisi ekewe mi wéúngaw, ekewe mi samwau me ekewe chon tipis. Nge fen iei án ekewe chon láng ese wor tipisiir angang. Án Kraist manauen kisásew me an tong a ouróóló lon letipeer ekewe mi nonom láng. Ina popun meinisin mi nom láng ra men pwapwa. Ekewe chon tapwela múrin Jesus me won fanúfan, epwe pwal wor rer ei tong, iwe pwal ei chék tong epwe emweniir lon ar angang.

Lúpwen a wor ewe tongen Kot lon manauach, usun óch mettóch mi pwokus, ese tongeni ópaló. Meinisin aramas sia chuuri, repwe meefi ei manaman mi pin. Ewe Ngúnún Kraist lon manauach a usun eu kónik mi puáchátá me lon fanúapé. Epwe pwal pupuwu o efeiéchúúw meinisin. Epwe féri án ekewe mi mála lon tipis repwe mochen ún o kúna manau.

Ach tong ngeni Jesus epwe emweni kich le angang lúpwen I a angang fániten feiéchún me fefeitáán meinisin aramas. An we tong epwe emweni kich ach sipwe manaueni manauen tong me pwal manauen aramaséch. Sipwe úméúméch ngeni meinisin férien Samach we Kot lon láng.

Manauen ewe Chon Amanau wón fanúfan, esap eu manau mi mecheres. Nge ese fokun chipwang ika malúlú le angang fániten an epwe amanaua ekewe aramas mi péútúló. A manaueni eu

manauen kisásew seni chék an uputiu tori an mála. Ese sótuni an epwe angasa I seni kewe angang mi weires me ekewe sáái mi echipwang. Jesus a apasa pwe ewe Néún Aramas “esap feito pwe aramas repwe angang ngeni, nge a feito an epwe angang ngeniir o fangala manauan fánásengesin

Lúpwen a wor ewe tongen Kot lon manauach, usun óch mettóch mi pwokus, ese tongeni ópaló. Meinishin aramas sia chuuri, repwe meefi ei manaman mi pin.

chómmóng aramas pwe méén manauer” (Matthew 20:28). Iei ei eu mettóch mi fokun lapalap Jesus a ekiekin epwe fis lon manauan. Mettóch meinishin rese kon aúchea usun ei. An epwe féri letipen Kot me an epwe awesóló an angang, a aúchea usun

anan mwéngé me únúman kónik. Ese wor ekiekin I púsín lon an angang.

Ika sia etiwa ewe úméúméchún Kraist, sipwe pwal mochen álisi pwal ekoch. Sipwe le mochen fangaló mettóch meinisin pun ekewe Kraist a mála fániteer, repwe túfichin aea fengen ei liffangen úméúméch. Sipwe féri úkúkkún ach tongeni pun ei fanúfan epwe eu leni mi ééch. Iéen mi elletin tongei Kot, epwe chék pwal iei usun an mochen.

Lúpwen chék ach feito ren Kraist, sia mochen apworausá ngeni meinisin usun ei chiechi ééch sia kúna lon Jesus. Ei ellet usun Jesus mi amanaua kich o ekkesiwilií manauach, ese tongeni epwe kkesipeló me lon letipach. Ika sia etiwa úfen Kraist we úfen pwúng, sisap tongeni úkkúló le apworausá ngeni ekoch usun ei úf. Lúpwen sia uróló ren pwapwan Ngúnún we, esap chúen túfich ach sipwe ópóló. Sipwe le chék apworausá o ngeni pwal ekoch. A wor mettóch mi amwarar sipwe apworausá pun sia silei pwe ewe Samol I mi ééch.

Lúpwen Jesus a kééri Phillip pwe epwe eman néún chon káié, Phillip a sááló o kééri eman chienan pwe epwe feito kúna Jesus. Sipwe pwal usun Phillip lúpwen sia kúna ewe Chon Amanau. Sipwe pwal kééri ekoch ar repwe chuuri Jesus o kúna ewe lingen Kraist. Sipwe apworausá ngeniir usun ewe pwapwa lon lánɡ. Sipwe pwal mochen manaueni ewe sókkun manau Jesus a manaueni. Sipwe pwal mochen ekewe aramasen óruuch repwe kúna “ewe Lamén Kot ewe a uweela tipisin chon fanúfan” (John 1:29).

Eu watten feiéch
 epwe tori kich
 lúpwen sipwe
 sótuni pwe sipwe
 eu feiéch ngeni
 ekoch aramas.
 Fániten epwe
 wor eu feiéch
 ngeni kich,
 Kot a mochen
 epwe wor
 wisach lon an
 we angangen
 angasaló
 aramas. I a
 ngeni kich
 letip mi

***Lúpwen sia urónó ren pwapwaan Ngúnún we,
 sipwe apworousa ngeni pwal ekoch. A wor
 mettóch mi amwaaraar sipwe apworousa...***

ekkesiwil ren Ngúnún we pwe sipwe tongeni néún
 chon álillis. Kich sipwe pwal atoura ngeni ekoch
 kewe feiéch sia fen angei. Ach angang ngeni Kot
 ina eu wis mi fokun tekia. Pwal ina eu watten
 pwapwa Kot a tongeni ngeni kich. Ekewe ir mi
 féri ei sókkun angang, ra arap ngeni ewe Chon
 Fééráátá mettóch meinisin.

Kot mi tongeni ngeni ekewe chon láng ei
 angangen uwei fáttálei an kewe kapasen tong me
 epilúkúlúk. I mi pwal tongeni aea ekoch al me
 lukun an néúnéú ekewe chon láng. Nge lon an
 tong mi lapalap, a fili kich pwe sipwe néún chon
 álillis. Sia tongeni angang fengen me Kraist me
 ekewe chon láng. Sia pwal tongeni ááni ar feiéch

me pwapwa. Sia tongeni fefeitá lon manauen ach souláng ren ei angangen kisásew.

Lúpwen sia fiti Kraist le riafféu sia tongeni ririfengen me I lon alololun manauan. Lúpwen sia álisi ekoch, epwe le lapaló ach tong. Iwe, sipwe le pwal arap ngeni ach we Chon Amanau. “Inamwo ika a pisekisekila, nge a wéúngauela fán itemi, pwe ámi óupwe pisekisekila ren an wéúngau” (2 Corinthians 8:9). Manau mi tongeni epwe eu elletin feiéch ngeni kich lúpwen sia féri

Esap meinisin kewe angang sia féri fániten Jesus a nom lon kewe fanú mi toau. Ach angang itá epwe fen nom lon púsín imwach ika leniach.

ewe angang
sia fisitá
fánitan.

Lúpwen
sia angang
ngeni Kraist
o emwenato
aramas
ren, sipwe
le meefi
osupwangen
ach sise
silei fichi
I, Kraist.

Sipwe le echik me kaka ngeni mine mi pwúng,
o sipwe le túngor ngeni Kot epwe álisi kich.
Ach lúkúlúk epwe péchékúlaló lúpwen a lapaló
ach káié usun ach sipwe kúna manau esemúch.
Osukosuk ika fitikoko me éúrek epwe efisáátá ach
sipwe alapaló ach káié seni Paipel me iótek. Sipwe
le péchékúlaló lon ach mámáritá lon manauen

ngúnúch, sipwe pwal alapaló ach silei Kraist, o epwe le pwal wor rech ewe manau mi pwapwa me unuséch.

Ach angangen kisásew a álisi manauach pwe epwe usun manauen Jesus. A aworato kinamwe me pwapwa. A pwal awora ngeni kich ach sipwe fokun mochen álisi ekoch. Iwe esap wor lenien chipwang me kichingaw lon manauach. Ika sia anganga ach we lúkúlúk le pwáári uwán Ngúnmifel lon manauach, iwe sipwe le péchékúlaló lon ach angang ngeni Kot. Iwe sipwe le kúna fichi ewe ellet. Ach lúkúlúk epwe le chék mámáritá. Iwe, ach íótek epwe le manaman o pwénúetá. Ngúnún Kot we epwe le émwékútú lon manauach. Epwe le álisi kich le efisátá lon manauach ekewe féfér mi asamolu I. Ika sipwe fang manauach lon ach angang fániten ekoch, iwe sia wesewesen anganga púsin ach manau esemúch. Eu chék alen ach sipwe mámáritá lon manauen uméuméch, sipwe féri ewe angang Kraist a fen tungorei kich. Sipwe féri aúkúkkún ach tongeni le álisi ekoch. Ach álisi ekoch, ina eu angangen apéchékúlátá manauen ngúnúch. Ach taisoni inisich a eselipato án inisich epwe péchékúl. Iwe, ika sia mochen pwe manauen ach souláng epwe péchékúl, iwe sipwe angang. Ika sia angei án Kot kewe feiéch nge sise féri óch mettóch, manauen ach souláng esap mámárééch me péchékúl.

Ach akkangei án Kot kewe feiéch nge sise pwal fangaló, a usun chék ach sótuni le manau ren ach sipwe chék momongé, nge sise akkangang.

*Jesus mi
chék fokun
likiiitú le féri
án Saman
we angang
lúpwen I A
akangang lon
ewe imwen
taiku usun
chék an
pwal likiiitú le
apéchékúlátá
ekewe mi
samwau.*

Eman aramas ese anganga péún me pecheen epwe mwúttir wesiló an túfich le émwékútúúr. Usun chék pwal souláng. Souláng ese anganga ekewe túfich Kot a fang ngeni, esap chüen máár lon Kraist. Epwe pwal mwo nge péútseni ekewe túfich Kot a fel ngeni akom.

Kraist a ngeni an we mwiichefen ewe angang ar repwe wisen uwei ngeni ei fanúfan pworausen Jesus me an tong. Wisen souláng meinisin, repwe apworausá fáttálei ei pworaus. Meinisin kich sipwe féri ei angang lon aúkúkkún ach tongeni. Fániten Kot a fen pwáári ngeni kich an we tong, iwe iei

wisach. Sipwe sópweeiló le pwááraló an we tong ngeni ekewe rese silei I. Kot a ngeni kich saram, esap fán itach chék púsín, nge pwal fániten ekoch.

Mei lamwot pun chon tapwela múrin Kot repwe chék fokun weweiti ar angang. Itá úrúrún pwe ikánáái epwe fen ngéréw chon wisen apworausa pworausen Jesus lon ekewe fanú toau, nge esap eman chék. Ina pun ika sise tongeni feiló púsín, sia tongeni iótek fániten ei angang o pwááraló ach tong ren ach fangaló néúch moni. Mei tongeni epwe chúen chék watte án Kot angang lon mwo ekewe fanúwen souláng.

Esap meinisín ekewe angang sipwe féri fániten Jesus a nom lon ekewe fanú mi toau. Ach angang mei tongeni epwe chék fen nom lon púsín imwach. Sia tongeni féri wisach lon imwach, lon ach mwiichefen, me pwal leniach ngeni aramasen únúkúch. Sia tongeni angang lein chiechiach ika pwal ngeni iéen sia pwal chiechiengeni lon ach angang.

Lapengeni manauen ach we Chon Amanau lúpwen an we nom wón fanúfan a chék nonom lon ewe imwen taikú lon Nasaret. Chon láng ra fiti Jesus lúpwen a angang. Ra pwal fiti lúpwen a etiir ekewe chon únúkún le fáttál feil, ekewe rese silei pwe I ewe Néún Kot. Jesus mi chék fokun likiitú le féri án Saman we angang lúpwen I a akkangang lon ewe imwen taiku usun chék an pwal likiitú le apéchékúlátá ekewe mi samwau. An akkangang usun eman taiku a pwal usun chék an élúwaló ekewe nóó me ásápwál lon Galilee. Iwe, kich

sipwe pwal angang ngeni Jesus lúpwen sia féri wisach kewe mi tekisósón. Sipwe tongeni fifti I ekis meinisin sia nom ie.

Ewe wanparun Paul a makei, “Ámi pwii kana, eman me eman leimi epwe chék chiechi ngeni Kot o nonom lon nonomún lon manauan lúpwen Kot a kéri” (1 Corinthians 7:24). Sipwe chék fokun

Sisap awitiwit ngeni fansoun mi áúchea ach sipwe angang ngeni Kot... Ika aramas ra kúna pwe kich mi mochen álisiir, ach angang epwe fáttál ééch.

likiitú le
sopwela ach
angang ráán
me ráán lon
eu lapalap
epwe elingaló
Kot. Ika kich
wesewesen
elletin chon
tapwela
múrin
Kot, sipwe
waalong
manauen
souláng lon
mettóch
meinisin
sia féri, o
pwáári ngeni
ekoch usun
manauen
Kraist.

Eman
aramas a

tongeni pwáári ngeni chiechian mwán me feefin usun Kraist lon an lenien angang. Epwe pwáári pwe I eman chon tapwela múrin Jesus, ewe mi fáfáttál lein ekewe chukun Galilee. Meininis souláng repwe angang ééch le elingaló iten Jesus fán mesen aramas. Pun ekewe aramas ra kúna ekewe angang ééch, repwe le mochen apirú le elingaló ar we Chon Féérááta mettóch meininis me ar Chon Amanau.

Chómmóng aramas ra apasa pwe rese tongeni féri ewe angang pun ekoch echék ra tongeni lap seni ir. Ekoch aramas ra kunetip pwe rese túfichin féri án Kraist kewe angang. Ra mefi pwe esap ir, nge fen ekoch ekkei repwe le túfichin eáni ekewe angang. Ekoch ra mefi pwe ekewe chék mei wor ar túfich wachemuk, repwe le tongeni féri án Kot kewe angang. Ra ekieki pwe ekoch chék mei keflitá repwe le eáni ekewe angang me ekewe liffang. Nge esap iei met Jesus a esukula lon ewe pworaus I a apworaus. Jesus a apasa pwe ewe mastan imw a kékkéeri fengeni néún kewe chon angang o ewisa ngeniir meininis en me an angang.

Sipwe féri ach angang mi tekisósón ráán me ráán fiti letip mi uren tong, “usun itá nge oua angang ngeni ach Samol, nge sap ngeni aramas” (Colossians 3:23). Ewe tongen Kot epwe le pwáá lon manauach ika pwe a fen nonom lon letipach. Pwokusun án Kraist we tong epwe le nom únúkúch, epwe le ekikichetá me pwal efeiéchúúw ekoch.

Sisap awitiwiti ngeni fansoun mi aúchea ach

sipwe angang ngeni Kot. Sisap pwal awiti ewe fansoun sipwe tongeni féri ekewe angang mi aúchea. Sisap osukosuk ika éúrekii met aramas repwe ekiem usuch. Manauach ika féférúch iteiten ráán epwe pwááraló ach lúkúlúk mi limeliméch me ellet. Ika aramas ra kúna pwe kich mi mochen álisiir, ach angang epwe fáttál ééch.

Néún Jesus kewe chon káié mi tipetekisón me wéúngaw, repwe le tongeni eu minen efeiéch ngeni ekoch aramas. Mi tongeni resap silei, nge ra fen álisi aramas. Ren chék nonomún manauer ra fen tongeni poputáni ewe nóter-in feiéch epwe chék wakatteeló. Mei túfich resap tongeni silei úkúkkún ewe angang ééch ra fen féri tori ar tolong lon láng.

Kot ese mochen aramas repwe éúrek usun ar lipwákingau lon ar angang, pun ina púsin wisan. Ese lamwot ar repwe meefi me silei pwe ir ra féri ekoch angang mi aúchea. Nge ika ra chék mosonoson lon ar likiitú le féri ewe angang Kot a ngeniir, manauer esap lamwot mwál.

Ekis me ekis, manauen ekewe aramas mi angang ngeni Kot repwe le usun manauen Kraist, pun ra angang fengen me Kraist. Ra pwal akkamón fániten ekewe angang ra kon aúchea me ewe pwapwa mi unuséch lon ewe manau epwe feito.

*Sopun Engol 10***Ach Silei Kot**

Kot a aea sokkopaten al le esilei kich usun
 I. Kot a pwal a aea sokkopaten al le
 arapakicheto ngeni púsin I. Kot a pwal aea púsin
 férian kewe, ekewe ra kan pwáári ngeni kich usun
 I fansoun meinisin. Ika sipwe suki ach ekiek, ina
 sipwe kúna án Kot tong mi ling lon ekewe mettóch
 I a féri. Ika sipwe pwal aúseling, sipwe pwal
 rongorong me weweiti ewe lesen Kot a áiti ngeni
 kich non férian kewe.

Ekewe maasies mi anúen fetal me ekewe irá mi
 tekia me ekewe irá ling ra eselipato ach sipwe silei
 Kot. Ekewe kuchu me ekewe mettóch mi ling lon
 lánɡ ra pwárátá usun I. Púngúng ráán me ekewe

chanpúpú ra okkuluuw ach ekiem ngeni I, ewe a wisen fériirátá meinisin. Ra eselipato ach sipwe silei Kot.

Ach we Chon Amanau a áiti ngeni kich kewe lesen mi amwarar ren an néúnéú férien Kot kewe. Ekewe irá, ekewe machang, me ekewe péénirá ra achema ngeni aramas usun kei lesen. Ekewe chukuchukutá, ekewe kónik, me fán lánɡ ra ániisiir ar repwe chechemeni ewe ellet Jesus a áiti ngeniir. Lon mwo nge lenien ar angang, ra chék pwal ekekiki an kewe lesen.

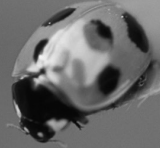
Kot a mochen sipwe pwapwa ren met I a féri. A pwal mochen sipwe pwal pwapwa lon ei fanúfan mi mecheres, mosonoson me lingéch. A fokun saani mettóch mi ling. Nge lapalón, Kot a fokun tongei eu manau mi lingéch me limeliméch. A mochen sipwe máámáritá lon manau mi limeliméch me mecheres—ikeei ekkei ruu mettóch a féérátá lingéchun kewe péénirá.

Ika sipwe aúselingéch, sipwe tongeni káié seni férien Kot kewe usun epilúkúlúk me áleasosich. Iteiten ier, ekewe fúú ra áleasosichi án Kot kewe ouróúr lon úrúrún kewe al Kot a mochen repwe sá lon. Ewe kúkkúnúnón me lein férien Kot kewe mi pwal áleasosichi án Kot kewe allúk.

Kot a fokun ekiem me túmwúnú meinisin férien kewe o a awora ngeniir met ra osupwang ren. Kot a amwéchú ekewe fanúfan lon lenier, inamwo ika ra fen chommong lapseni ach sipwe tongeni áleaniir. A chék pwal iei ussun an túmwúnú ewe kúkkúnúnón me lein kewe machang mi kékkéen

Ewe
kúkkúnúnón
me lein férien
Kot kewe
mi pwal
áleasosichi
án Kot kewe
allúk.

---

lon an tipetekisón nge ese wor an niuokus.

Samach we lon láng a fokun tútúmwúnú kich meinisín. I a kúna kich lúpwen ach feiló angang, a pwal aúseling ngeni kich lúpwen sia iótek. I mi kúna kich lúpwen sia eiwennó lepwín le annut, a pwal kúna kich lúpwen sia pwáátá lesosor. I mi silei inet eman mwán mi pisekisek a féri an paari lon telinimw. I mi pwal silei án eman mwán mi wéúngaw a ochufengeni néún kewe ren an we chepen ren ekisichék mongé wón. Kot a kúna meinisín chénún maas me pwal meinisín án aramas emelimel.

Ika kich mi lúkú pwe Kot a tútúmwúnú kich me ekieki kich, esap wor ach éúreki ach osupwang. Manauach esap ur ren lolinen usun manauach iei. Mettóch meinisín mi lapalap ika mi kisikis, sipwe chék walong le péún Kot. Kot a silei ifa usun an

epwe atawei ach kewe osukosuk mi chómmóng. I mi pwal fokun péchékúl an epwe álisi kich lon ach kewe osukosuk meininis. Sipwe le kkárán kúna ika meefi ewe pwapwa me kinamwe lon ach ekiem.

Sipwe le fokun pwapwa ren lingéchún ei fanúfan. Oúpwé ekiem usun ewe fanúfan epwe feito, ewe esap fokun wor riáfféún tipis me mála lon. Esap wor eman epwe tongeni chilapónó ika pwal mála lón. Oúpwé ekiem usun amwararen lenien ekewe ir mi kúna manau, ewe leni a fokun ling lapeseni usun met sia ekiem. Lon chómmóngún án Kot kewe liffang, sia kúna ekisichék usun an we ling. Ewe Paipel a apasa, “Met aramas resap mwo kúna ika rongorong, met

aramas resap mwo ekiem lon letiper pwe epwe fis, iei ewe mettóch Kot a amolátá fán iten chokewe mi echeni” (1 Corinthians 2:9).

Ekewe chon makei kúkkún kéén, ika ekewe aramas mi káié usun

Ewe Paipen a pwal apworousa ngeni kich usun kewe aramas... “ra usun chék kich” (James 5:17)... Ra kúna riaféú usun chék pwal kich, sia pwal kúna riaféú.

férien Kot kewe ra apasa chómmóng mettóch mi amwarar usun lingen férien Kot kewe. Nge eman souláng a kon pwapwa ren an nenengeni férien Kot kewe. A kúna án Saman we angang me an tong lon iteiten péénirá ika iteiten irá. A nennénó wón ekewe chukuchukutá me wón kewe chanupupu, pwal wón ekewe mataw o a kúna usun lapalapen án Kot pwááranó an tongei aramas.

Kot a kapas ngeni kich lon lapalapen an emweni manauach me pwal lon mwékútúkútún án Ngúnmifel angang. Ina sipwe kúna lesen mi amwarar lon mine mi fis lon manauach iteiten ráán ika ach ekiem mi suk an epwe weweitiir. Lúpwen David a ekiem usun ekewe mettóchun láng ika férien Kot kewe, a makei “fanúfan a ur ren an tong ellet” (Kélfel 33:5). “Ién mi tipachem epwe iseis ekei mettóch lon lelukan o ekiem usun án ewe Samol mi Lapalap tong ellet” (Kélfel 107:43).

Kot a kapas ngeni kich lon an kapas, ewe Paipel. Me lon een Paipel Kot a kon fatafatéch an kapas ngeni kich lap seni an kapas ngeni kich lon férien kewe. Kot a úreni kich usun nonomún púsin manauan me ifa usun an mwékútúkút ngeni aramas. A pwal awewei ngeni kich pwe I a méén sefáli kich. Ewe Paipel a pwal apworausa ngeni kich usun kewe aramas mi fokun péchékúl me aramaséch mi manau me lom lom. Eman me eman ir, pwal “aramas usun chék kich” (James 5:17). Sia kúna usun ar riafféú lon kewe fansoun. Ra kúna riafféú usun chék pwal kich sia pwal kúna riafféú. Ra pwal tipis usun chék pwal kich sia pwal

tipis, nge ir resap fangátá. Lon án Kot úméúméch ra tongeni túfichin tapwela múrin Jesus. Lúpwen sia ekieki manauen kei aramas, a epéchékúla manauach ach sipwe achocho ngeni ach sipwe manaueni manauen ach we Chon Amanau. Sia áleani usun amwararen án Kot emweniir, pwal usun ewe saram, me ewe tong, me ekewe feiéch me pwapwa ra eáni. Ra túfichin féri mettóch mi lapalap ren án Kot úméúméch. Sia mochen sipwe usun chék ir lon ar fiti Kot lon ar fáttál.

Jesus a kapas usun kewe wokisin lon Testamen Lom, “Ekei Taropwe mi Pin ra pwárátá usi” (John 5:39). Ewe Testamen Séfé a kon elletin pwááraló usun Jesus. Ewe pukepin a úreni kich usun ewe Chon Mééni Sefáni kich, I ewe populapen ach lúkúlúk usun ewe manau esemúch. Unusen ewe Paipel a apworausá ngeni kich usun Jesus. Ewe eewin pwuk lon ewe Paipel a áiti ngeni kich pwe Jesus, I ewe Chon Fééráátá mettóch meinisin. “Esap wor óch lein férián kewe a fér lúkún i” (John 1:3). Lon ewe améchúlan pwuk lon Paipel, Jesus a pwón, “Ewer, ngang úpwe warekai” (Pwárátá 22:20) Lúpwen sia áleani ewe Paipel, sia káié usun an angang o aúseling ngeni an méngúngú. Ika sia fokun mochen silei ewe Chon Amanau, sipwe káié ewe Paipel.

Sipwe walong ika iseis lon letipach án Kot kewe kapas. Ra usun chék ekewe kónik mi puáchátá ngeniir ekewe mi kaka. Ra usun pinawa seni láng. Jesus a apasa, “Ewer, ika óusapw mongé futuken ewe Néún Aramas o pwal únúmi chan ewe, esap

A mak ewe Paipen fániten aramas meinisin, esap chék fániten kewe aramas mi watte ar sukul.

wor manau reemi.” Iwe a awewe ngeniir wewen ekkei kapas. “Ekkei kapas úa úreni kemi a pwárátá ewe Ngúnún Kot a awora manau” (John 6:53, 63). Inisich a watteló ren met sia mongé me met sia únúmi. A pwal usun chék ren manauen ach souláng ika manauen ngúnúch. Ika sia awora ach fansoun me ekkekiki usun án Kraist kapas, sipwe péchékúlaló lon manauen ngúnúch ika manauen ach souláng.

Ekewe chon lánɡ lon lánɡ ra mochen alapaló ar weweiti ika pwata Jesus Kraist a fangaló manauan fániten epwe amanaua chon tipis. Ekewe ir mi kúna manau lon lánɡ repwe káié usun án Kot liffang Néún we. Repwe kéénúw ewe kéénún

amanau, kéénún mwareiti Kot lon ekewe fansoun meinisin repwe etto tori feilfeila. Met, sisap fokun ekiem ééchú o káíé usun kei mettóch iei? Ewe úméúméch me ewe tong ese wor aúkúkkún me ewe asór án Jesus, ikei ekei mettóch epwe tolong lon alololun ach ekiem. Sipwe ekiem usun nonomún manauen ach we Chon Amanau me pwal usun an angang fánitach usun néúch Sou Asór mi Lap lon lág. Sipwe fokun ekiem an angang, I ewe a feito pwe epwe amanaua néún kewe aramas seni tipis.

Ach lúkúlúk me ach tong epwe péchékúlaló lúpwen sia ekiem usun ekewe mettóchun lág. Ach kewe iótek epwe fokun apwapwaaí Kot pokiten a wor chufengenin lúkúlúk me tong lon. Sipwe le iótek ren ach wewe, o epwe lapaló ach epilúkúlúk lon Jesus. Iteiten ráán sipwe le meefi an manaman, ewe a túfichin amanaua meinisin ir ekewe ra feito ren Kot pokiten Jesus.

Lúpwen sia awora ach fansoun le ekkekiem usun unuséchún ach ewe Chon Amanau, sipwe le mochen ekkesiwili manauach. Sipwe le echik me kaka ren ach sipwe limeliméch usun chék I. Ika epwe lapaló ach ekiem usun I, epwe pwal lapaló ach apworausá ngeni ekoch usun I. Epwe pwal ééchúló ika lapaló ach pwááraló ngeni ei fanúfan usun lapalapen Jesus.

Ewe Paipel a mak fániten aramas meinisin. Esap chék fániten ekewe aramas mi watte ar sukul. Ekewe ellet mi lapalap ra apworausá ngeni kich ifa usun ach sipwe kúna manau, ra fokun fatafatéch usun saramen leoloas. Esap wor eman

epwe péútuló seni ewe al, chiiLon chék ekewe ra púsín chei púsín ar ekiem, nge rese chei ewe al Kot a pwár ngeniir.

Sisap fokun etiwa met aramas ra apasa usun ewe Paipel. Nge sipwe púsín káié ewe kapasen Kot.

Ika sipwe mwúút ngeni aramas repwe wisen ekiem fánitach, iwe ach ekiem epwe le apwangapwang o sisap túfichin káié mine mi weires. Ika púsín kich sipwe káié ewe Paipel, iwe ach ekiem epwe péchékúlaló. Iwe sipwe le weweiti alololun wewen án Kot kapas.

Ese wor óch mettóch epwe apéchékúla ach ekiem lap seni ach sipwe káié ewe kapasen Kot, ewe Paipel. Ese wor eu pwuk epwe aééchúeló án aramas ekiem epwe usun ewe Paipel. Ika aramas ra káié ewe kapasen Kot lon úrúrún, repwe watte ar ekiem o lapaló nonom ééchún manauer. Káié Paipel a álisi án eman aramas epwe weweiti ééchú wewen manauan.

Ika sia túmwúnúngaw le áleani Paipel, esap watte ach feiéch ach sipwe angei seni ach áleani. Ina mwo ika sipwe áleani unusen ewe Paipel, nge sisap kúna lingéchun ika amwararan. Sisap pwal weweiti alololun wewen. Mi ééch sipwe áleani ika káié eu wokisin me lon ei kapasen Kot tori ach sipwe weweiti met wewen me pwal silei met ewe

**Sisap
fokun
etiwa
aramas
ren met ra
apasa usun
Paipen.
Nge sipwe
púsín káié
ewe kapasen
Kot púsín.**

Eman chon kúttá kolt a achocho le tuuwetiw o alololátiw neutún ei fanúfan pwe epwe kúna kolt. Epwe ina chék pwal usun eman mi kúttá ewe kapasen Kot, usun nge a kúkúttá óch pisek mi fokun áúchea mi ópaló.

wokisin a úreni kich usun ewe kókóótun amanau ika ngasaló án Kot. Ei sókkun káié epwe álisi kich lapseni ach sipwe áleani chómmóng chéén taropwe nge ese wenewenen wor wewen ngeni kich.

Sipwe chék fokun anomu ewe Paipel rech. Pun inet ichék a wor ach fansoun iwe sia áleani. Sipwe kan áleani eu wokisin o ekieki usun lúpwen sia fáttál, ekkekiki wewen kewe kapas lon mékúrach.

Sisap tongeni weweiti ewe Paipel ika sise túmwúnú ééchú ach káié me iótek fániten ach sipwe tipachem me mirit. Ekoch kinikinin ewe

Paipel a men mecheres án eman epwe chék tongeni weweiti. Nge ekoch kinikinin ewe Paipel sipwe alololátiw ach káié fániten ekoch ekewe wokisin repwe alélléé ngeni pwal ekewe ekoch wokisin.

Ach tumwunéchú ach káié Paipel me iótek epwe fokun watte liffangan. Eman chon kúttá kolt a achocho le tuuwetiw o alololátiw neútún ei fanúfan pwe epwe kúna kolt. Epwe ina chék pwal usun eman mi kúttá ewe kapasen Kot, usun nge a kúkúttá óch pisek mi fokun áúchea mi ópaló. I epwe pwal kúna pisekisek ren ewe mettóch mi fokun áúchea mi ópaló seni ekewe rese túmwúnú ééchú ar áleani ewe Paipel. Kewe kapasen ewe Paipel mi isóis lon letipach a usun pupuun kónik mi pupu seni Kraist, ewe chúnún ika ewe kónikin manau.

Sipwe fokun iótek lúpwen sia káié ewe Paipel. Me mwen ach sipwe suki ewe Paipan, sipwe fokun túngor ewe Ngúnmifel epwe emweni ach ekiek, iwe ei iótek epwe pélú. Lúpwen ewe chon káié Nathaniel a feito ren Jesus, ewe Chon Amanau a apasa “Iei I eman wesewesen re Israel, esap wor óch mine a mwál won.”

Nathaniel a aisini, “Pwota ka tongeni sileei?”

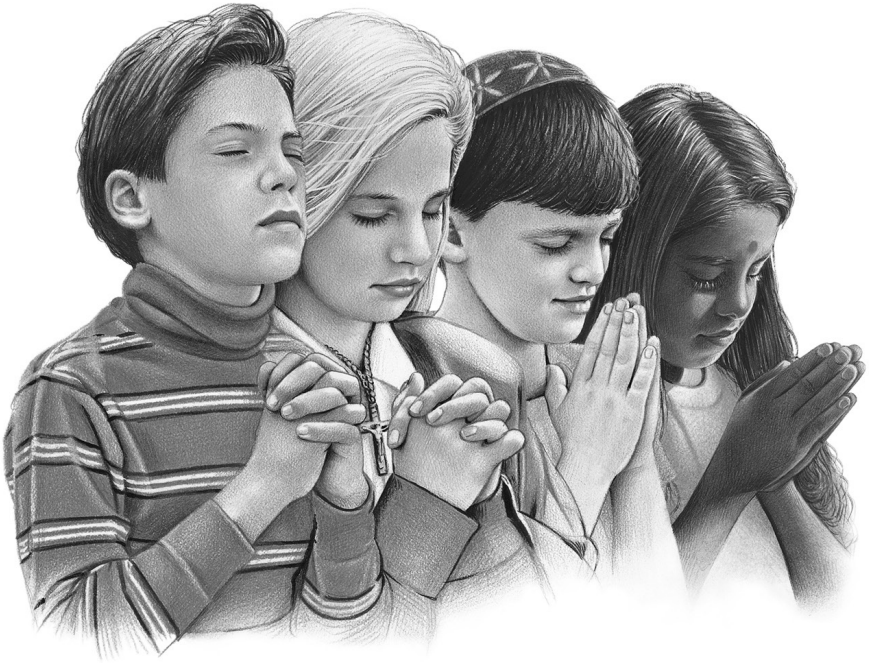
Jesus a pélúeni, “Ngang úa kúnok lúpwen ka nom fán ewe irá fiik, me mwen án Filip kéruk” (John 1:47, 48). Jesus a pwal kúna kich lon ach kewe lenien iótek mi monomonaló. Jesus epwe álisi kich ach sipwe silei met mine mi ellet ika sia túngorei. Ika sia túngor lon ach tipetekisón ren an epwe álisi kich, iwe ekewe chon láng seni láng

repwe fiti kich o emweni ach ekiem.

Ewe Ngúnmifel a elingaló ewe Chon Amanau. Án ewe Ngúnmifel angang epwe wisen pwáári ngeni kich ifa usun án Jesus epwe amanaua kich. Jesus a apasa, “Epwe alingaei, pun epwe angei seni mine ai o aronga ngeni kemi” (John 16:14). Ewe Ngúnmifel I chék ewe elletin Sensen ewe ellet mi pin. Ekiem usun án Kot tongei kich! A tinato Néún we pwe epwe mála fánitach, iwe múrin a pwal tinato ewe Ngúnmifel pwe epwe Néúch Sense me Chon Emwen.

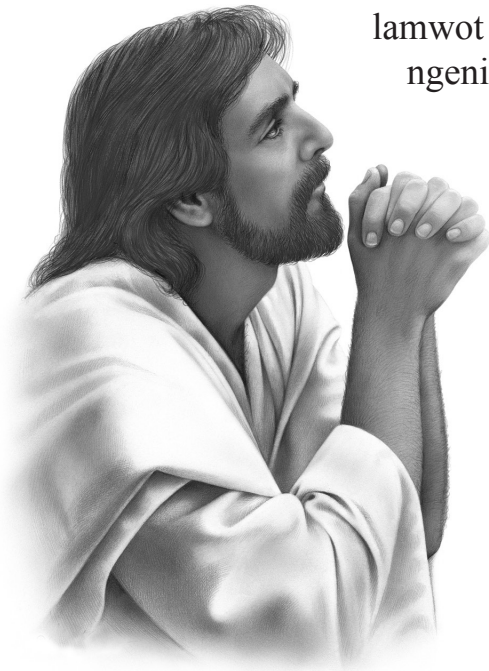
Sopun Engol-me-Eu 11

Feiéchún Iótek Kot A Mwút Ngeni Kich

Kot a kapas ngeni kich lon férían kewe, lon Kewe Paipel, me pwal lon án Ngúnmifel mwékútúkút. Kot a pwal kapas ngeni kich lon lapalapen an emweni kich. Ese unus ach chiechi fengen me Kot ika I chék a kapas ngeni kich, nge sise pwal kapas ngeni I lon iótek. Ika sia mochen epwe péchékúl manauen ach souláng, iwe kich sipwe pwááraló ach mochen me ach tongei Kot.

Mei mecheres sipwe afota ach ekiem wón Kot.
 A pwal mecheres ach sipwe ekiem an angang,
 usun an úméúméch me an kewe feiéch. Nge esap
 iei wesewesen wewen ach sipwe pwaári ach ekiem
 me ach memeeef ngeni Jesus. Nge epwe wor ach
 kakapas ngeni wón mettóch meinisin mei fis lon
 manauach iteiten ráán, usun ach pwapwa me ach
 riafféú.

Iótek, ewe a wisen suuki asamen manauach
 ngeni Kot usun ngeni eman
 chienach. Ewer, ese pwal
 lamwot ach sipwe apworausu
 ngeni Kot usun manauach,
 pun a fen silei
 mettóch meinisin.
 Nge ach iótek
 a álisi kich ach
 sipwe silei usun
 I, o sipwe pwal
 tongeni etiwa I lon
 manauach. Ach
 iótek ese uweiatiw
 Kot rech, nge a
 ekki kichetá ren
 Kot.

Lúpwen Jesus a
 nom wón fanúfan, I
 a áiti ngeni Néún
 kewe chon káíé
 ifa usun ar repwe

***Lúpwen Jesus a nom wón fanúfan, I
 a áiti ngeni Néún kewe chon káíé ifa
 usun ar repwe iótek.***

iótek. A úreniir pwe repwe waato ren Kot meinisin ar kewe osupwang me pwal ar kewe éúrek me lólinen. Iwe a pwón ngeniir pwe epwe rongorong ngeni ar kewe iótek. Ei pwón a pwal ngeni kich.

Jesus a iótek fán chómmóng. Jesus a féri pwe I a usun chék kich lúpwen I a nonom wón fanúfan. An osupwang a pwal usun chék ach osupwang, iwe a iótek ngeni Saman we epwe fang ngeni an péchékúl pwe epwe túfichin féri úrúrún met epwe féri iteiten ráán. I mei silei pwe epwe angei an álillis me ren Kot pwe epwe tongeni túfichin féri an angang. I ach lenien apirú lon mettóch meinisin. “A nom rech eman Souasor mi Lap mi tolong lon sokopaten sosot usun chék kich, nge esap tipis” (Hebrews 4:15). Nge Jesus ese tipis. A kkúl seni mingaw. A fokun likiitú lon an metek ika riafféúun sóssót. Inamwo ika I Kot o a feito seni Kot, nge pwal I aramas o a pwal osupwangen an epwe iótek usun chék kich. A pwal wor an pwúng an epwe túngorei Saman we met I a osupwang ren. A kan wor chip me pwapwa lon manauan lúpwen a úreni Saman we met a wor lon an ekiek. Ewe Chon Amanau, I ewe Néún Kot a meefi lamwoten iótek. Nge epwe fen ifa usun ngeni kich, kich ekewe mi apwangapwang, lipwákingaw, me tipis? Sipwe fokun meefi ach osupwang o kul ngeni Kot lon ach iótek.

Samach we lon láng a chék witiwit an epwe ngeni kich unusen an feiéch. Sia tongeni meefi an we tong esemúch lon ach iótek. A fet me amwararan ach sise kon ikkiótek! Kot a fen molotá

lon an wesewesen mochen aúseling ngeni án eman mwo nge kúkkún semirit iótek seni elletin lon letipan. Nge inamwo kich mi chúen chék niuokus ach sipwe úreni Kot ach kewe osupwang.

Iwe met ekewe chon lánɡ lon lánɡ repwe ekieki usun ekewe mi osupwang, ekewe aramas rese tongeni púsín álisiir, ir ra tupw ren tipis nge rese mwo nge túngor

álillis? Án Kot we tong ese aúkúúk, a fen molotá an epwe ngeniir lapesení met

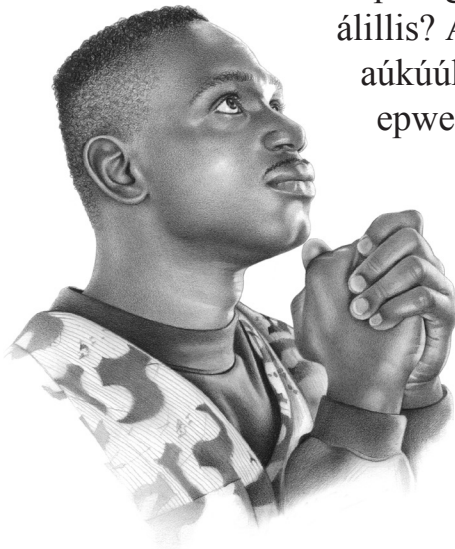
ra tongeni túngor ika ekieki. Nge ina mwo,

nge rese alapaló ar iótek, iwe ese pwal lapaló ar lúkúlúk.

Ekewe chon lánɡ ra fokun saani ar repwe túútiw me mwen mesen Kot.

Ra saani repwe arap ngeni Kot. Met re kon pwapwaaiti, ra pwapwaaiti ewe fansoun chiechi fengen me Kot me

pwopworaus fengen usun ar ekiek. Aramasen ei fanúfan ra osupwangen ewe álillis Kot echék a tongeni fang. Nge ra menemenéch lon ar resap meefi pwe Kot a arap ngeniir o ese wor rer saramen Ngúnún we.

A wor án Kot kewe lenien iseisin an kewe feiéch. Nge iótek ina ewe kii lon ewe péún lúkúlúk a suki asamen ewe lenien iseisin feiéch lon lánɡ.

Ewe ro chopwakún Setan, ewe mi ngaw, a pwelienó ir ekewe rese iótek. Ewe chon koum a emweniirelong lon tipis pun rese chuuri Kot lon iótek. Pwata néún Kot kewe áát me nengin repwe mmang ngeni iótek? A wor án Kot kewe lenien iseisin an kewe feiéch. Nge iótek ina ewe kii lon ewe péún lúkúlúk a suki asamen ewe lenien iseisin feiéch lon láng.

Ika sise kon ikiótek, sipwe nom lon feiengawen ach túmwúnúngaw lon iótek. Ach túmwúnúngaw le iótek epwe eriki kich seni ewe al mi pwúng. Setan a kan sou sótuni le eppetí ewe al ngeni Kot. Setan ese mochen sipwe angei úméúméch me manaman lon iótek pwe site túfichin sú seni mingaw .

Sipwe tongeni ekieki ika witiwiti pélúwen ach iótek me ren Kot, nge a alongolong won ekkei mettóch. Eewin mettóch sipwe fokun meefi, ach osupwang ren an epwe álisi kich. Pun Kot a fen pwón, “Úpwe ninátiu koluk won fanúen chon kaka, úpwe pwal apupu chanpupu lon leni mi pwasapwas” (Isaiah 44:3). Ekewe ra echik me kaka ren án Kot pwúng ika manau mi pwúng, repwe urónó. A lamwot eu letip epwe suuk ngeni án ewe Ngúnmifel mwékútúkút. Pun ika esap suuk ngeni, iwe esap tongeni angei feiéchún ewe Ngúnmifel.

Sia fokun osun án Kot álillis. Kot mei silei, o I a pwal mochen álisi kich, nge sipwe túngorei an epwe álisi kich. Jesus a apasa, “Oúpwe tútúngor o epwe wor lifangemi” (Matthew 7:7). Paul a makei pwe “[Kot esap echika wesewesen Néún we], pwe

a fangala fánásengesich meinisin. Ifa usun, esap pwal fang ngenikich mettóch meinisin me Néún we?” (Romans 8:32).

Kot esap rongorong ngeni ach iótek ika sia chék kémwéch won ach kewe tipis. Nge

I a aúseling ngeni kewe

iótek án eman aramas mi liamaam ren an tipis.

Lúpwen sia apwúngú sáfááli ach kewe féfér mi mwál, ekewe kich mi silei, iwe sia fokun lúkú pwe Kot epwe pélúweni ach kewe iótek. Ach tupwén ika féféréch esap tongeni efisáátá án Kot epwe tongei kich. Nge án Jesus ééch ika manauéch, ina met epwe amanaua kich. Chan Jesus ina met epwe eliméchú kich. Nge iei mwo mi chék wor

Epwe wor fán ekoch sipwe túngor nge sisap mwúttir angei met kewe sia túngor. Nge sipwe chék chúen lúkú ewe Samol.

eu angang sipwe féri pwe sipwe tongeni kettiw.

Epwe pwal wor ach lúkúlúk lúpwen sipwe iótek. “Esap wor eman a tongeni apwapwai Kot are esap wor an lúkú. Pun ié a feito ren Kot epwe fokun lúkú pwe mi wor Kot, nge epwe ngeni chokewe mi kútta I liwiniir” (Hebrews 11:6). Jesus a apasa

ngeni néún kewe chon káié, “Meinisin mine oua túngor lon ámi iótek, óúpwe lúkú pwe óúpwe angei, iwe, epwe torikemi” (Mark 11:24). Iwe met, sia lúkú an kapas?

Kot a fokun likiitú le épwénúetá an kewe pwón mi chómmóng. Epwe wor fán ekoch sipwe túngor nge sisap mwúttir angei met kewe sia túngor. Nge sipwe chék chúen lúkú pwe ewe Samol epwe rongorong ach kewe iótek o epwe pwal pélúweniir.

Sise tongeni kúna met epwe fis mwach kaan, ina pun fán ekoch sia túngor mettóch ese lamwot ngeni manauach. Samach we lon láng, lon an tong, a pélúweni ach kewe iótek le ngeni kich met mi fokun ééch. Kot a ngeni kich met úrúrún sipwe fen túngorei ika mei túfich ach sipwe silei mettóch usun I a fen silei.

Sipwe fokun kamwéchúnúk won án Kot kewe pwón, ina mwo ika itá usun nge ach kewe iótek rese pélú. Nge lon púsin an fansoun, Kot epwe ngeni kich ewe feiéch sia osupwang ren. Nge sisap tongeni túngorei Kot an epwe pélúweni ach kewe iótek lon lapalapen met chék sia túngor are mochen. Kot ese tongeni epwe mwál. Kot a men ééch, ese tongeni amwéchú seni kich óch mettóch mi álisi kich. Ousapw niuokus le epilúkúlúkú Kot, ina mwo ika ousapw mwúttir kúna pélúwen ámi kewe iótek. Óúpwe lúkú án Kot kewe pwón, “Óúpwe tútúngor o epwe wor lifangemi” (Matthew 7:7).

Ika sipwe chék ekieki ach kewe tipemwaramwar me ach niuokus, iwe repwe fen watteló. Sipwe

feito ren Kot lon ach lúkúlúk. Sipwe meefi ach fokun lipwákingaw ika túfichingaw, pun ina usun kich. Iwe lon ach tipetekisón me lúkúlúk, sipwe úreni met sia mochen, ina mwo ika I a fen silei mettóch meinisin. I a kúna férian kewe mettóch meinisin. Iwe, I chék epwe féri pwe repwe sopwosopwola. I a tongeni rongorong me pwal auseling ngeni ach kewe iótek, o Kot epwe asarama lon letipach.

Lon ach elletin iótek lon lúkúlúk, sia fokun arapeto lon án Kot ekiek. Neman sisap kúna óch mettóch epwe pwárátá pwe I mi arap ngeni kich. Nge ach we Chon Amanau a nenetiw wóch lon an tong me úméúméch. Ina sisap meefi an attapa kich, nge péún we a fen nonom wóch lon an tong me an úméúméch.

Mei lamwot epwe wor tong me omusomus lon letipach púsin, lúpwen sipwe feito ren Kot o túngor an úméúméch me an feiéch. Sia iótek o apasa, “Kopwe amusala ám tipis usun pwal am aia amusala chokana mi tips ngenikem” (Matthew 6:12). Epwe ifa usun sipwe eáni ei iótek ika sise manaueni ei manauen amúsala tipisin ekoch? Sipwe fokun amúsala tipisin ekoch ika sia mochen ach kewe iótek repwe pélú. Epwe músala ach tipis ika sia pwal amúsala tipisin ekoch.

Ach likiitu lon ach iótek ina longulongun án ach kewe iótek repwe pélú. Sipwe achocho le iótek ika sia mochen sipwe mámáritá lon ach lúkúlúk. “Oúpwe iótek fansoun meinisin” (Romans 12:12). “Oúpwe likiitú o mamasa lon ámi iótek, oúpwe

pwal iótekin kilisou ngeni Kot” (Colossians 4:2).

Peter a úreni ekewe souláng “óúpwe púsín nemeni letipemi o mamasakemi, pwe epwe tongeni fis ámi iótek” (1 Peter 4:7). Paul a úreniir, “Ousap lolilenásini óch mettóch, nge lon ámi osupwang meinisin óúpwe iótek o túngor ngeni Kot pwe epwe alisikemi. Óúpwe túngor fansoun meinsin fán kilisou” (Philippians 4:6). Jude a apasa, “Nge ámi chiechiei kana mi achengicheng, óúpwe chék sopwela le apéchékúla ámi lúkúlúk mi unusen pin. Óúpwe iótek ren manamanen Ngúnmifel” (Jude 20, 21).

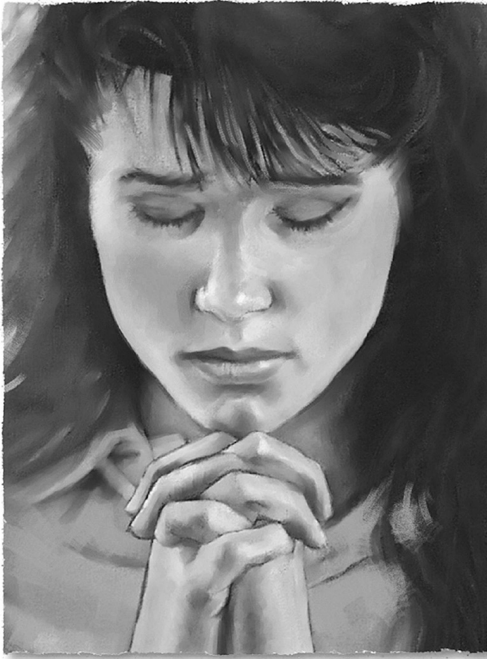
Ach ikiótek iteiten ráán epwe awora ngeni kich ach kémwéchénúk won Kot, pwe ewe manau seni I epwe túfichin pupulong lóch. Iwe múrin án Kot limeliméch me pin lon manauach, repwe pupu sefál ngeni Kot.

A men áúchea pwe esap wor óch mettóch epwe eppetí kich ach sipwe iótek. Sipwe sopwela le suuki ewe al lefinach me Jesus. Sipwe achocho ngeni ach sipwe chék nonom ikewe ie aramas ra kan ikiótek ia. Ika sia fokun mochen arap ngeni Kot lon manauen ach souláng, sipwe feiló fiti mwiichen iótek.

Epwe ifa usun sipwe eáni ei iótek ika sise manauen ei manauen amúsala tipisin ekoch? Sipwe fokun amúsala tipisin ekoch ika sia mochen ach kewe iótek repwe pélú.

***Iótek lon famili me iótek lon
mwiicheich ese naaf. Eman aramas
epwe suuki manauan o iótek ngeni
Kot chék lon an áleman.***

Sipwe fokun
mochen angei ekewe
feiéchún ngún. Sipwe
kútta o nonom lon
ekewe leni ikkewe ie
sipwe tongeni angei
ewe saram seni láng.

Ekewe famili
repwe iótek fengen.
Nge a pwal aúchea
eman me eman
epwe pwal púsín
álemanúló le iótek.
Ach iótek áleman a
apéchékúla manauen
ach souláng. Ese
túfich manauen
eman souláng epwe
péchékúl ika ese
iótek. Iótek lon

famili me iótek lon mwiicheich ese naaf. Eman
aramas epwe suuki manauan o iótek ngeni Kot
chék lon an áleman. Iwe Kot chék epwe rongorong
an iótek. Esap pwal wor selingen eman epwe
rongorong ekkei iótek ika mochen mi monomon.

Sia ngasaló seni ekewe ekoch mwékútúkút
lúpwen sia álemanúló ngeni Kot. Sia tongeni tori
Kot lon mosonostonún manauach. Iwe eu feiéch mi
manaman epwe puuto seni Kot, ewe a kúna met mi
monomonaló. Selingan a suuk an epwe rongorong
ach kewe iótek. Lon ach mosonoston me lúkúlúk,

sia apworausa ngeni met sia ekiem. Iwe sia angei ewe saram mi pin epwe álisi kich lon ach maun ngeni Setan. Kot I ach we eppet mi péchékúl.

Letipach epwe fokun sachetá ngeni Kot lon imwach kewe o pwal lúpwen sia nó fáttál le féri ach angang iteiten ráán. Iei usun Enoch lon an angang ngeni Kot. Ekewe iótek mi fis lon mosononon ra feitá ren Kot usun ekewe asóren keek mi pwokus. Setan ese tongeni okkufáátiw eman aramas mi sopwela le amwéchú Kot lon an iótek.

A ééch ach sipwe iótek ngeni Kot lon monomon esap pwal lifilifil fansoun me leni. Ese wor óch mettóch epwe tongeni eppet kich ach sipwe sachetá lon letipach o iótek ngeni Kot. Sia tongeni iótek lein chómmóngún aramas won ewe al, ika pwal fansoun ach féri ach angang.

Sipwe iótek usun ewe soufós Nehemiah. Lúpwen Nehemiah a útá me mwen ewe king, a iótek pwe Kot epwe álisi ika emweni I. Esap pwal lifilifil menni leni sia nom ie, a tongeni chék pwal eu lenien iótek. Sia tongeni suuki asamen letipach iteiten fansoun meinisin, ach sipwe etiwalong Jesus usun eman waséla a kékkéeto seni láng.

Neman epwe watte rohopwak epwe rokopwelikich, itá usun nge ásápwálin únúkúch a pwoison. Nge lon iótek, sipwe chúen tongeni

**Setan ese
tongeni
okkufáátiw
eman aramas
mi sópwela le
amwéchú Kot
lon iótek.**

ngaseri ewe ásápwál mi limeliméch seni láng. Ren ach sachetá letipach ngeni Kot lon iótek, sia apúngaló letipach seni ekewe ekiem mi limengaw o uren tipis. Lúpwen letipach a suuk pwe epwe angei ekewe feiéchún Kot, iwe ach ekiem epwe le chék ekiem usun ekewe mettóchun láng. Iwe, sipwe pwal meefi ach arap ngeni Kot iteiten fansoun meinisin.

Mei lamwot sipwe wewe ééchúti popun án Jesus a wiliti eman aramas. Mei pwal lamwot sipwe wewe ééchúti áúchean ewe manau esemúch. Lingeéchún ewe manau mi pin epwe óuraló letipen souláng meinisin. Sipwe túngor ngeni Kot epwe suuki mesach pwe sipwe túfichin kúna an ling.

Ach ekiem epwe kul ngeni Kot pwe sipwe tongeni ngaseri ewe asápwáálin láng. Sipwe chék sopwela ach arap ngeni Kot pun ina mwo ika epwe wor óch mettóch epwe fis, ach ekiem epwe chék kul ngeni Kot. Ach ekiem epwe chék mecheresin kul ngeni Kot usun án epé péén irá kul ngeni ewe akkar.

Sipwe waato ach kewe mochen, ach pwapwa, ach kewe éúrek mwen mesen Kot. Sipwe apworaus a ngeni Kot ach kewe ekiem me niuokus. Ekkei mettóch resap tongeni féri án Kot epwe malúlú. I a tongeni páni ika áleani únen mékúrach, o a ekiem usun osupwangen néún aramas. “Ach Samol a uren kirékiréch me tong” (James 5:11).

Letipen Kot we mi uren tong a mwékútúkút ren ach kewe riafféú, me pwal mwo ach apworaus a ngeni I usun ach kewe riafféú. Sipwe ngeni Kot

mettóch meinisin mi osukosuka kich. Ese wor óch mettóch a kon watte ngeni Kot an esap tongeni mwárei ika amwéchúeátá, pwe I a sepáátá ewe fanúfan o a nemeni mettóch meinisin. Ese wor óch mettóch epwe fis ngeni kich a kon kúkkún ren an esap kúna. Ese wor óch mettóch lon manauach a kon uren tipis an esap silei usun. Ese pwal wor osukosuk a kon watte ngeni an epwe attawei. I a fitti kich lon ach pwapwa me lon ach éúrek ika riafféú. Kot a rongorong ngeni ir meinisin ekewe mi iótek seni elletin letiper lon ar lúkúlúk. A fen molotá an epwe pélúweni ar iótek. “A apéchékúla ir mi tatakis leluker o filiti kinaser” (Kélfel 147:3). Kot a fokun silei ééchú néún kewe aramas. Iwe a angang ngeni eman me eman, usun itá nge ese wor eman me núkún a fangaló Néún we mi fokun achengicheng fán itan.

Jesus a apasa,

Sipwe ngeni Kot mettóch meinisin mi osukosuka kich. Ese wor óch mettóch a kon watte ngeni Kot an esap tongeni mwárei ika amwéchúeátá, pwe I a sepáátá ewe fanúfan

“Lúpwen epwe tori ena rán, ámi oúpwe túngor ngeni Semei fán itei. Úsap apasa, pwe ngang úpwe túngor óch fán itemi, pun Semei a púsin echenikemi. A echenikemi, pun ámi oua echeniei o lúkú pwe úa feito seni Kot” (John 16:26, 27).

“Ngang úa afilikemi o awisakemi... Semei epwe ngenikemi meinisin mine oua túngor fán itei”

(John 15:16).

Jesus a úreni kich pwe sipwe iótek lon itan. Nge ren ach sipwe iótek lon itan, esap chék wewen pwe sipwe apasa itan lepopútán ach iótek me lesopolan. wewen sipwe iótek lon ekiekin me manauen Jesus. wewen ach sipwe iótek lon itan pwe sia alóngólón ga

Sipwe kakapas fengen lefilach usun ewe tongen Kot... Kraist epwe le nonom rech lúpwen sa ekieki o kapas usun l...

manauach won an uméuméch, sia lúkú an kewe pwón, o sia féri an angang.

Kot ese úreni kich ach sipwe chék alusaló unusen ach fansoun le ikiótek chék, nge sise akkangang. Nge sipwe manaueni manauen Kraist. Sipwe angang, sipwe pwal iótek. Eman aramas

ese akkangang nge echék ikiótek, epwe mwúttir úkkútiw le iótek. An angangen iótek esap chúen wor lamwotan, epwe le chék eu érúnian ese wor wewen.

Ekewe ra úkúló le álisi ekoch o rese chúen féri wiser lon ar souláng, a kúkkún met ra iótek fán itan. Lúpwen rese angang ngeni ewe Masta, ewe a angang fán iter, ese wor met repwe iótek fán itan. Ar kewe iótek ra chék púsin fán ásengesir. Rese chúen iótek fán iten ekoch aramas, ika pwal fán iten ar péchékúl le féri án Kot angang.

Epwe péútúló seni kich ekewe feiéch lúpwen sise chúen chufengen le apéchékúla fengeni lefinach. Sia pwopwutá le malúkaló ewe ellet usun án Kot kapas, o rese chúen kon aúchea me lon ach ekiek. Ach ekiek ese chúen meefi ewe Ngúnún Kot, o a kúkkúnúló manauen ach souláng. Ese chúen wor ach sipwe tong fengen lefinach lúpwen sia esipa manauach seni ekoch. Sise chúen féféri met Kot a ókkóóta pwe sipwe féri. Ach chiechi ééch ngeni ekoch a aworato ach sipwe úméúméch ngeni ekoch. A féri ach sipwe máár o péchékúleló lon án Kot angang.

Sipwe kakapas fengen lefinach usun ewe tongen Kot me pwal an we kókóótun amanaua ika angasaló aramas. Ei epwe aworato manau mi fé lon letipach pwal ngeni eman me eman. Iteiten ráán epwe lapaló ach káié ika silei usun Samach we lon lág o epwe pwal wateeló an we tong sipwe angei. Sipwe mochen kapas usun an we tong o letipach epwe pwichikar o péchékúl. Kraist epwe le nonom

rech lúpwen sa ekieki o kapas usun I, nge sise kon ekiek me kapas usun púsin kich.

Sipwe fokun pwapwa le kapas usun Kot me mwaareiti I. Ika sipwe ekieki I usun chék ach sia feiéch, Kot epwe chék nonom lon ach ekiek. Sia kapas usun ach kewe angang pun ei mettóch a apwapwai kich. Sia kapas usun chienach pun sia tongeer. Ir pwal fitifitich lon ach pwapwa me ach lólilen. Ewer, a wor watten popun ach sipwe tongei Kot lapseni ach sipwe tongei chiechiach kewe won ei fanúfan. Ika sipwe akomwa Kot lon ach ekiek, iwe epwe le mecheres ngeni ach sipwe kapas usun an wesewesen ééch me pwal kapas usun an péchékúl me manaman.

Sisap chék ekieki an kewe liffang a fang ngeni kich o sia malúkaló I. Ekkei liffang repwe achema ngeni kich usun I o álisi kich an epwe lapónó ach tongei I. Sipwe sachetá láng, ian lingen Kot a sarameló seni won mesen Kraist. “Iei mine a tongeni amanaua chokewe meinisin mi arap ngeni Kot ren I fansoun meinisin, pun a manau tori feilfeilachék pwe epwe túngor ngeni Kot fánásengesiir” (Hebrews 7:25).

“Ir repwe kilisou ngeni ewe Samol mi Lapalap pokiten an tong ellet, pwal pokiten an kewe féfér mi amwarar ngeni chon fanúfan” (Kélfel 107:8). Ach iótek esap chék fán iten ach túngor me angei met sia iótek fán itan. Sisap chék ekkekieki ach mochen iteiten fansoun, nge sise fen ekkekieki ekewe túfich a wor rech. Ese naaf ach kilisou. Fansoun meinisin sia angei án Kot kewe feiéch,

nge ifan me kúkkúnún ach kilisou ngeni I! Ifan me kúkkúnún ach mwareiti Kot ren met I a féri fán itach!

Me lom lom ewe Samol a kapas ngeni ekewe aramasen Israel pwe repwe chufengen lon ekoch fansoun mi affat. Ewe Samol a apasa, “Iwe, ikenan oúpwe mongé me fán mesen ewe Samol mi Lapalap ámi we Kot, oúpwe pwal pwapwa me chon leimwemi ren meinisin mine oúpwe féri, pun ewe Samol mi Lapalap ámi we Kot a afeiéchúkemi” (Deuteronomy 12:7). Lúpwen sia féri óch mettóch epwe elingaló iten ewe Samol, sipwe féri lon pwapwa fiti kéélún mwaareiti.

Ach we Kot I eman Sam mi fokun múrina me úméúméch. Ach angang ngeni I epwe eu mettóch mi fokun apwapwa. Epwe fokun eu mettóch mi apwapwa ach sipwe fel ngeni ewe Samol. Epwe pwal

wor ach
pwapwaiti
an epwe wor
wisach lon
an angang.
Kot a angasa
kich ika
amanaua
kich, iwe ese
mochen ach
sipwe ekieki
pwe I eman
Meilap mi

*Ach we Kot I eman Sam mi fokun múrina
me úméúméch. Ach angang ngeni I epwe
eu mettóch mi fokun apwapwa.*

nemenemengaw. Kot I chiechiach mi wesewesen múrina. Iwe lúpwen sia fel ngeni I, Kot a pwal nonom rech o a pwal efeiéchúúw kich. Kot a pwal mochen waalong lon manauach pwapwa me tong.

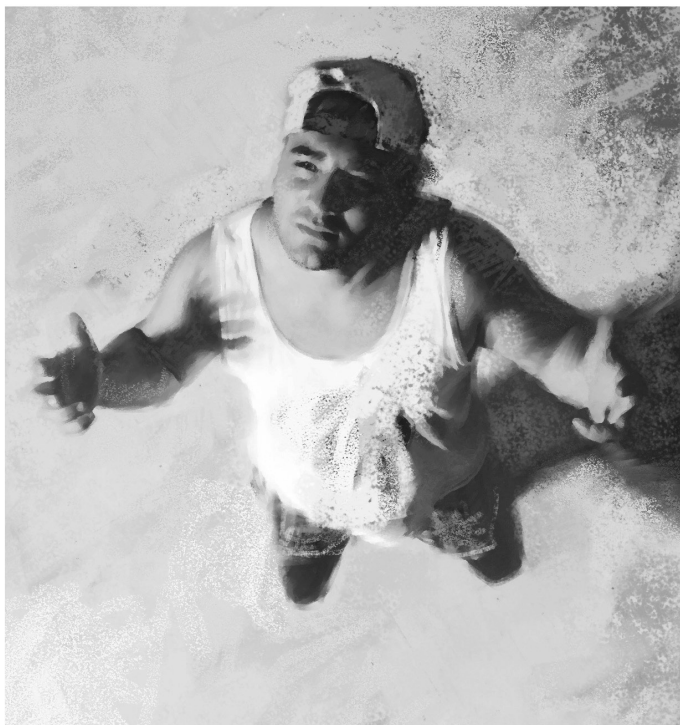
Ewe Samol a mochen pwe kich sipwe kinamwe lon an angang. Kot a mochen sipwe kúna pwapwa lap seni ach sipwe kúna weires lon ach angang ngeni I. A mochen sipwe iseis ekewe ekiek mi apwapwa usun an we tong o túmwúnéch fansoun sia fel ngeni I. Ekkei ekiek repwe aworato pwapwa lon ach angang iteiten ráán. Epwe pwal ngeni kich ach sipwe manaueni manauen wenechar me likiitú iteiten ráán.

Sipwe fokun féri pwe ewe irápengesin Kraist populapen manauach. Sipwe fokun ekieki me kakapas usun met I a féri fán itach. Ekkei ekiek repwe awora ngeni kich pwapwa. Sipwe fokun anomu lon ach ekiek ekewe feiéch me ewe tong sia angei seni Kot. Sipwe fokun lúkú Jesus lon mettóch meinisin, pun péún kewe ra cháfélútá won ewe irápenges fán itach.

Ach angangen mwareiti Kot a ekietá letipach an epwe arap ngeni lánɡ. Lúpwen sia mwaareiti Kot, sia fel ngeni I usun chék met ekewe chón lánɡ mi pin ra pwal féféri. Kot a apasa, “Eman mi kilisou ngeniei ina an asor ngeniei” (Kélfel 50:23). Oú sipwe feito mwen ewe Chón Féraátá mettóch meinisin lon pwapwa mi pin. Sipwe fel ngeni I fiti “kilisou me kélún” mwareiti Kot (Isaiah 51:3).

Sopun Engol-me-Ruu 12

Met Sipwe Fér Ngeni Ach Manauen Tipemwaramwar

Chómmóng aramas ra tupwunó ren ar tipemwaramwar ngeni ewe Paipel. Ra tipemwaramwar ika epwe pwúŋ pwe ewe Paipel wesewesen án Kot kapas. Pun a wor ekoch kinikinin masowen lon ewe Paipel rese weweiti o rese tongeni awewei. Ei mettóch a fis ngeniir ekewe souláng ra kkárán chék soulángeló. Setan a

sótuni le aosukosuka ar ekiem pwe resap lúkú pwe ewe Paipel ina elletin án Kot kapas ngeni kich. Ekkei aramas ra kapas eis, “Ifa usun ái úpwe silei ewe al mi pwúng? Ika ewe Paipel wesewesen án Kot kapas, epwe ifa usun ái úpwe ngasaló seni ei manauen tipemwaramwar?”

Iteitan, me mwen án Kot epwe túngorei kich ach sipwe lúkú, iwe a ngeni kich popun me wewen. Kich mei silei pwe Kot mi manau pun I ewe Chon Fééráátá mettóch meinisin. Kot a pwáári ngeni kich nonomún me lapalapan ren met I a féfééri fánitach. Sia silei pwe an kapas mi ellet pun a fen pwénuetá unusen mettoch meinisin usun chék met I a fen apasa.

Kot a ngeni kich ach púngún filáátá ach sipwe fili ach sipwe tipemwaramwar ika elletin lúkú. Nge ach lúkúlúk epwe alongolong won ekewe popun ika wewe mi múrina, nge esap ren met sia kúna ika attapa. Iéen a mochen filáátá epwe tipemwaramwar, a tipemwaramwar. Nge ekewe ra fokun mochen silei ewe ellet, repwe kúna ekewe wewe ika popun mi múrina ar repwe lúkú. Iwe ra tongeni anomú ar lúkúlúk won ewe kapasen Kot.

Ese túfich ach sipwe unusen weweiti nonomún ika lapalapan Kot me an kewe angang. Ekewe mwo ra wesewesen kon tipachem, a watte ar sukul, nge rese tongeni unusen weweiti usun ewe Kot mi pin. Ach unusen weweiti Kot epwe eu monomon iteiten fansoun meinisin. Job a apasa, “If usun, ka tongeni silei usun alololun án Kot monomon? Ifa usun, ka tongeni weweiti aúkúkún tekian Ewe mi

Unusen Manaman? A tekia seni láng, met kopwe tongeni féri? A alolol seni ewe lenien sotup, met kopwe tongeni silei?” (Job 11:7, 8).

Ewe wanparun Paul a makei, “A ifan me watten wéún Kot! A ifan me alololun an tipachem me

silelap! Ié a tongeni awewei an apwúng?

Ié a tongeni weweiti an kewe féfér?

Usun a mak lon ekewe

taropwe me Pin,

‘Ié a silei

ekiekin ewe

Samol? Ié a tongeni éúréúra?” (Romans 11:33, 34). Ina mwo ika “kuchu me rochokich ra pweli únúkún Kot, pwúng me apwúng longolongun an nemenem” (Kélfel 97:2).

Lúpwen sia kúna usun án Kot angang ngeni kich, o sia pwal sótuni ach sipwe weweiti pwata a emweni kich lon ekewe al a filáátá, iwe sia tongeni kúna ika silei pwe I ewe Kot mi tong, mi uméuméch, me manaman. Iwe sia pwal tongeni weweiti pwata I a fééri ekewe chék mettóch mi

***Kot a pwáári ngeni kich nonomún me lapalapan ren
met I a féfééri fánitach.***

*Lon férien Kot ei fanúfan a wor chómmóng
mettóch sise tongeni awewei... Ekis meinísín awor
mettóch mi amwarar ie, sise tongeni weweiti.*

múrina fánitach ach sipwe silei. Sipwe fokun lúkú an kewe angangen tong epwe emweni kich lon unusen manauach. Letipan we mi tong epwe fééri met mi múrina fánitach.

Ese túfich ach sipwe unusen weweiti ewe kapasen Kot. Ese pwal túfich ach sipwe unusen weweiti Kot, ewe a ngeni kich an we kapas. Sise tongeni unusen awewei usun ewe pworaus mi alolilen usun án tipis a tori ei fanúfan. Sise pwal tongeni weweiti ifa usun án ewe Néún Kot a wiliti eman aramas. Usun chék ach sise pwal weweiti ifa usun ach sipwe pin lon manauach, o usun ach sipwe manauetá seni mála. Nge sisapw tipemwaramwar ren án Kot kapas pun sise tongeni weweiti ekoch mettóch a kapas usun.

Lon féerien Kot ei fanúfan a wor chómmóng mettóch sise tongeni awewei. Ekewe aramas mi

kon tipachem nge rese tongeni unusen weweiti ekewe kúkkún kinikinin mettóch mi manau. Ekis meínisin a wor mettóch mi amwarar, sise tongeni weweiti. Iwe met, sipwe máirú ren ach sia kúna ekewe mettóch sise tongeni awewei lon ei manauen ngún? Ach ekiek me ach tipachem ra men apwangapwang. Ra chék kéúk ach sipwe weweiti ekkei ekiek mi tekia. A fokun naaf awewe Kot a ngeni kich ach sipwe lúkú pwe ewe pukepin ika an kewe kapas mi unuséch, pwúng me ellet.

Ewe wanparun Peter a kapas usun ekewe taropwe Paul a makkei. Peter a apasa, “A wor ekoch mettoch lon an kewe taropwe ra weires pwe aramas repwe weweiti, pwe aramas mi tiparoch me tipewilikis ra awewemwáli.... Ren ei ra púsin atoto wor feiengau ” (2 Peter 3:16). Ekoch kinikinin ewe pukepin a weires ach sipwe weweiti. Pokiten ekkei kinikin, ekoch aramas ra apasa pwe rese lúkú ewe Paipel. Nge ekewe kinikin mi weires ra fen áiti ngeni kich, ika pwáári ngeni kich, pwe ewe Paipel a feito seni Kot. Sisapw tongeni weweiti mettóch usun Kot lon ewe Paipel pun ach ekiek ese péchékúl usun án Kot ekiek. Aramas resap tongeni unusen weweiti tekian Kot me amwararan. Ekewe mettóch mi monomon lon Paipel sise tongeni weweiti, repwe le álisi kich an epwe wor ach lúkúlúk lon ewe Paipel pwe elletin án Kot kapas.

Ewe Paipel a ngeni kich ewe ellet mi awora ngeni kich ach sipwe menemenéch ren ach osupwang me ach mochen. A ngeni kich ei ellet lon lapalap mi mecheres me amwarar, ekewe mwo

mi tipachem repwe pwapwa me nenneiruk ren. Ei ellet a pwal afataéchu ngeniir ekewe mi tekisósón me ekewe ese wor ar sukul usun ar repwe tongeni kúna manau. Ekkei ellet mi mecheres mei pwal afata ekewe pworaus ika itelap mi kon weires ach sipwe weweiti. Nge sia etiweer pun Kot a wisen apasa.

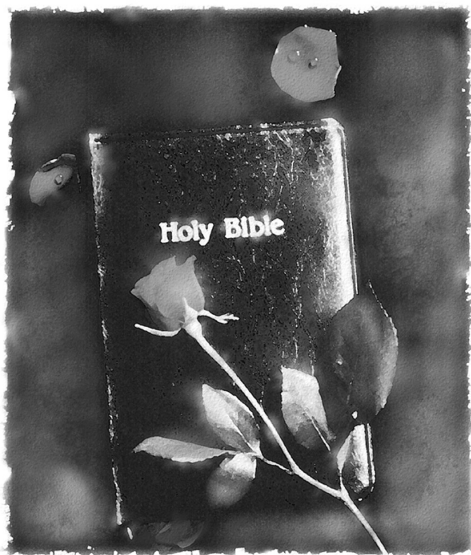
Án Kot ókóót fániten ach sipwe kúna manau—ewe ókóótun amanaua kich—a suk ngeni kich lon Paipel. Kich meinisin sipwe kúna ekewe kinikinin al sipwe fiti lon ach sipwe áier me mwen mesen Kot. A pwáári ngeni kich ewe lúkúlúk sipwe eáni lon ach Samol Jesus Kraist ika sia mochen pwe sipwe kúna manau.

Nge me peekilon ekkei ellet mi mecheres ach sipwe weweiti, a wor ekoch monomon mi fokun aúchea ach sipwe fokun achocho le káié ngeni. Sipwe fokun achocho le kútta lon Paipel wewen ekkei monomon. Lúpwen sia elletin kútta ewe ellet, sipwe angei feiéchún ach lúkúlúk me tong fániten Kot. Lon ach alapaló ach áleani ewe Paipel, epwe le pwal lapaló ach silei me lúkú pwe ewe Paipel ina án ewe Kot mi manau kapas. Iwe sipwe pwórutiw me mwen Ewe a pwáári ngeni kich ekkei ellet.

Kich mei silei pwe sise unusen weweiti meinisin ewe ellet usun ewe Paipel. Ach tipachem ese tongeni unusen weweiti án Kot ekiek me tipachem. Tupuen mékuren aramas mi naafangaw, ese tongeni weweiti usun án Kot angang iteitan fansoun meinisin.

Fán chómmóng ekoch aramas ra tipemwaramwar ren án Kot kapas pokiten ese kon fatafatéch ngeniir wewen. Ei lapalap a men efeiengaw ngeniir ekewe mwo ra apasa pwe ir mi lúkú ewe Paipel. Ewe wanparun a apasa, “Ámi pwii kana mi lúkú Jesus, oúpwe afálikemi pwe esap wor eman leimi epwe eáni eu leluk mi ngau o lúkúmang, pwe epwe tokola seni ewe Kot mi manau” (Hebrews 3:12). Mi pwúng pwe sipwe achocho le káié ééchú met Paipel a áiti ngeni kich. Mi pwal ééch sipwe pwal kútta “ekewe ekiekin Kot mi monomonoló” (1 Corinthians 2:10) usun a fen mak lon ewe Paipel. “Iwe, ekewe mettoch mi monomon án ewe Samol mi Lapalap ach we Kot. Nge ekewe mettoch mi pwápwála kapsen ei allúk meinisin ach me án néúch kana tori feilfeilachék, pwe sipwe aleasochisiir” (Deuteronomy 29:29).

Setan a sótuni le otupu kich ach sipwe aea ach

Án Kot ókóót fániten ach sipwe kúna manau—ewe ókóótun amanaua kich—a suk ngeni kich lon Paipel.

ekiek lon ekewe mwékútúkút mi ngaw. Lúpwen ekoch aramas ra káié ewe Paipel, ra meefi pwe ra tongeni awewei meinisin met ewe Paipel a apasa. Ra sikesik, nge ra pwal meefi letipengaw lúpwen ra tori ekewe kinikinin ewe Paipel ese fatafatéch ngeniir. Iwe a weires ar repwe le úrá pwe rese weweiti meinisin án Kot kewe kapas. Rese mochen witi án Kot epwe molotá an epwe pwáári ngeniir ewe ellet. Ra meefi pwe púsin ar weweiti ewe kapasen Kot mi naaf. Nge lúpwen rese weweiti

ekoch kinikinin ewe Paipel, ra apasa pwe ewe Paipel ese feito seni Kot.

Chómmóng ekiek ekoch aramas ra apasa pwe mi feito seni ewe Paipel sise kúna me lon ewe Paipel. Ekkei ekiek ra fokun sókkóló seni met Paipel a áiti ngeni kich. Ra efisátá án aramas tipemwaramwar ngeni án Kot kapas. Nge sise tongeni tipingeni ewe Paipel. Sipwe tipingeni ach aweweengawei ewe Paipel.

Kich sise unusen weweiti Kot me an angang. Pun ika kich mi tongeni, esap pwal chúen wor met mi ellet sipwe chúen kúkútta. Esap chúen wor sopolan máárin manauen

ach souláng me ach ekiekin Kot. Kot esap chúen nampa eu lon manauach, esap pwal chúen tekia seni mettóch meinisin. Sipwe kilisou ngeni Kot pwe I a lapalap, tekia me pwal tipachem seni kich.

Kot ese aúkúúk, ese wor lesopolan. “Án Kot

**Chómmóng
ekiek,
ekoch
aramas ra
apasa pwe
mi feito
seni ewe
Paipen,
ese nom
lon ewe
Paipen.**

tipachem me silelap meinisin mi monomonola” ra nonom lon Kraist (Colossians 2:3). Lon láng, aramas repwe chék kúkkúttá ar repwe káié ngeni usun lapalapan ika amwararen ééchún Kot. Repwe pwal mwo nge káié usun an tipachem me an péchékúl ika an manamanan.

Lon mwo ei manau iei, Kot mi mochen pwal pwáraló ewe ellet usun an we kapas ngeni néún kewe aramas. Nge a wor eu chék alen ach sipwe tongeni angei ekkei ellet. Sipwe tongeni weweiti án Kot kewe kapas lon ewe saram mi feito seni Ngúnún we. Ewe “Ngúnún Kot a púsin silei usun ekiekin Kot.” “Ngúnún we a atittina mettoch meinisin, pwal mwo nge ekewe ekiekin Kot mi alolol” (1 Corinthians 2:11, 10).

Án ewe Chon Amanau pwon ngeni néún kewe mi tapwela múrin a fis “nge lúpwen epwe war ewe Ngúnmifel mi pwáráttá mine a let usun Kot, I epwe emwenikemiilong lon ewe let mi unuséch.. .. Epwe angei seni mine ai o aronga ngenikemi” (John 16:13, 14).

Kot a mochen sipwe aea ach kewe túfichin wewe. Ese wor pwal eu angangen káié me lukun ach angangen káié Paipel epwe apéchékúlaló ekkei túfich me alapaló ach ekieki Kot. Nge sipwe fokun túmwún ééchú pwe ach túfichin wewe esapw ina ewe alongolong epwe emweni kich epwe usun án Kot emwen, pun ach ekiek aramas a fokun apwangapwang pwal naafangaw.

Sipwe lúkú usun an eman semirit lúkúlúk mi kkárán molotá ngeni an epwe káié. Sipwe fokun

túngor ewe álilisin ewe Ngúnmfen. Iwe epwe fatafatéch ach weweiti ewe ellet usun ewe Paipel.

Sia tipetekisónatiw lúpwen sia kúna aúkúkún án Kot tipachem. An tekia me an manaman ra fokun lapalap sise tongeni weweiti. Sipwe suki an kapas usun itá nge sia feito me mwen mesen Kot púsín. Lon angangen káié Paipel, sipwe silleni pwe án Kot wewe a lap seni ach túfichin wewe. Letipach me ekiekich repwe chapetiw me mwen Kot, ewe a apasa usun púsín I pwe I ewe mi lapalap mi tekia, Ewe Chék Mi Nonom.

Chómmóng mettóch usun repwe weires ach sipwe weweiti me lepoputan. Nge Kot epwe asarama ngeni kich wewen ika sia túngorei I. Ewe Ngúnmfen epwe emweni kich o álisi kich ach sisapw ekkesiwili wewen ewe kapasen Kot. Epwe pwal álisi kich ach sisapw wewengaw ren an kewe kapas.

Fán ekoch lúpwen aramas ra áleani ewe Paipel, ese álisiir. Meli epwe fen aosukosukeer. A wor tipemwaramwar lúpwen sia káié ewe Paipel ika ewe kapasen Kot nge sise iótek. Ach ekiek epwe chék fokun nom won Kot lúpwen sia suki ewe Paipel. Sipwe fokun mólótá ach fiti án Kot emwen. Pun ika Kot esap emweni kich, iwe ach ekiek epwe chék topwutopwuló ren ach tipemwaramwar. Iwe ach káié fiti ach tipemwaramwar epwe emweni ngeni kich ach sisapw lúkúlúk.

Setan a wisen emweni an aramas ekiek lúpwen rese túngorei Kot an álilis lon ar angangen káié Paipel. Repwe le mwál lon ar weweiti ewe kapasen

Kot, ina mwo ika ir mei tipachem are aweesi sukul mi tekia. Epwe efeiengaw ach sipwe lúkú met ra asukula usun ewe Paipel, chilon chék ika ir mi épwénúwetá are áleasosichi Kot.

Ekoch aramas ra áleani ewe Paipel ren ar repwe kútta met mi mwál me lon ewe Paipel. Rese mwo fangatá manauer ngeni Kot, ina pun ra ekieki pwe ra kúna chómmóng popun ar resap lúkú ewe kapasen Kot. Ar tipemwaramwar a efisáátá weiresin ar repwe weweiti ekewe ellet mi fokun mecheres me fatafatéch.

Lapengeni fán chómmóng, wesewesen met mi efisáátá án aramas

lúkúlúkúmmang a feito seni ar tongei tipis. Lúpwen sia eingeing o nonom lon tipis, sise etiwa ach káié ewe kapasen Kot. Ika sise mochen áleasosichi án Kot kapas, a fen wor ach tipemwaramwar. Epwe fókun wor lon manauach ach sipwe mochen silei ewe ellet o pwal mochen áleasosichi ewe kapasen Kot. Ika sia káié ewe

Chómmóng mettóch usun repwe weires ach sipwe weweiti me lepoputan. Nge Kot epwe asarama ngeni kich wewen ika sia túngorei I.

Ika sia káíé ewe Paipen seni mochenin letipach, sipwe le kúna ekewe popun mi múrina ren ach sipwe lúkú pwe ewe Paipen ina án Kot kapas.

Paipel seni elletin mochenin letipach, sipwe le kúna ekewe popun mi múrina ren ach sipwe lúkú pwe ewe Paipel ina án Kot kapas. Sipwe le weweiti ewe ellet, ewe epwe ngeni kich manau. Kraist a apasa, “Ié a mochen féri letipen Kot epwe silei ika mine úa eáni afalafal a feito seni Kot, are úa chék kapas fán púsin itei” (John 7:17). Sisapw fókkun kapas eis o apasa pwe mi mwál ekewe ellet sise weweiti. Sipwe chék fáttál lon ewe saram a fen nonom rech. Iwe Kot epwe alapaló ewe saram a fen nonom rech. Pokiten ewe úméúméchún Kraist, sipwe chék fééri wiisach kewe meinisin mine a ngeni kich pwe sipwe fééri. Iwe sipwe le pwal tongeni weweiti me fééri ekewe mettóch sia eáni tipemwaramwar ika eáni kapas eis iei.

Kich meinisín sipwe fókkun kúna ika án Kot kapas mei wesewesen pwúŋ, ika pwal an kewe pwon mi ellet lúpwen sipwe káié ewe Paipel púsín. O sipwe pwal kúna ika Kot mi épwénúúwetá an kewe pwon. Kot a apasa ngeni kich, “Oúpwe ... nengeni pwe ewe Samol mi Lapalap a kirikiréch” (Kélfel 34:8). Sisapw fókkun alóngólóng won alón aramas, nge sipwe púsín kútta. Kot a apasa, “Oúpwe tútúŋór, iwe oúpwe angei” (John 16:24). Kot epwe épwénúúwetá an kewe pwon. An kewe pwon esapw mwál ika taló, resapw tongeni repwe taló. Lúpwen sia feito arap ngeni Jesus, sia pwapwa le nonom non an we tong mi amwarar. Ach tipemwaramwar me ro chopwak epwe mórónó lon saramen án Jesus pwááto.

Ewe wanparun Paul a kapas usun Kot, “A angasakichela, wewen pwe a amusala ach tipis” (Colossians 1:13). Iwe lúpwen sia etiwa ewe manau, sia tongeni “aletátá pwe Kot [mi ellet]” (John 3:33). Sipwe tongeni apasa, “Úa osupwangen án eman epwe álisi ei, nge úa kúna álillis lon Jesus. Mettóch meinisín mine úa osupwang ren a chék ngeni ei. Úa ngasaló o menemenéch seni ái echik lon ngúni. Ewe Paipel a pwáári Jesus ngeni ei. Met, ka kapas eis ika pwata úa lúkú Jesus? Pun Jesus me rei, I eman Chon Amanau mi pin. Nge pwata úa lúkú ewe Paipel? Pun úa kúna pun ina ewe méngúŋún Kot a kakkapas lon letipei.” Sia tongeni silei lon letipach pwe ewe Paipel mi ellet o Kraist I ewe Néún Kot. Sia pwal tongeni silei pwe sise tapwela múrin

ekkoch ekiek mi mwál me umwes ika mwaken.

Peter a úreni pwiin kewe “Nge oúpwe chék mámáritá lon án ach Samol me Chon Amanau Jesus Kraist úméúméch me silelap. I epwe ling ikenai tori feilfeilachék. Amen” (2 Peter 3:18). Lúpwen néún Kot kewe aramas ra mámáritá lon chen, iwe epwe le lapaló ar weweiti án Kot kapas. Repwe le kúna ewe saram mi fé me ewe ling lon an kewe ellet mi pin. Iteiten fansoun meinisin Kot a ngeni Saram me ellet mi kan tori ewe mwichefel, o epwe pwal sopweló tori lesopolan. “Ewe al ekewe chon pwúng ra fetal won a usun chék saramen únúmweerán mi chék sasaramala tori a unusen ránila” (Proverbs 4:18).

Ren ach lúkúlúk sipwe nengeni ewe manau won lág o kamwéchúnúk won án Kot pwon pwe sipwe máritá lon ach weweiti tori feilfeiló. Lon lág epwe chufengen ach kewe péchékúl me án Kot, iwe sipwe le chiechifengen me Kot, ewe ia saram me ewe ellet ra feito seni.

Sia tongeni kilisou, pun me lon lág, ekewe mettóch meinisin sise weweiti iei, sipwe le weweiti fatafatéchún. Met sia kúna iei, ach kewe kókóót rese pwénuetá ika fisiéch. Nge lon lág sipwe le kúna án Kot kewe kókóót mi unuséch me amwarar fániten manauach. “Pun mine sia kúna iei a usun chék ngúnúngúnún mettoch mi toputop lon kilas, nge múrin sipwe tongeni wesewesen kúna fatéchún ren mesach. Met ngang úa silei iei esap unus, nge múrin úpwe silei unusan, usun chék Kot a wesewesen silei” (1 Corinthians 13:12).

Sopun Engol-me-Únúngát 13

Pwapwa Lon Ewe Samol

Kot a kékkériir néún kewe pwe repwe
 túpwúni Jesus o pwááraló echipwérún me
 úméúméchún ewe Samol. Usun án Jesus pwárátá
 elletin nonomun manauen ewe Saam, iwe kich
 sipwe pwal pwárátá usun Kraist ngeni ewe fanúfan

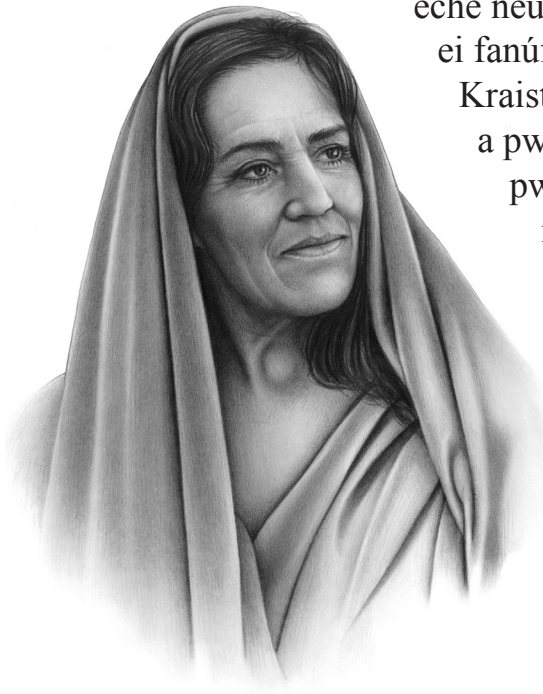
ese silei usun án Kraist ei sókkun tong. Jesus a iótek ngeni Saman we, “Usun en ka tinieilong lon fanúfan, iei usun pwal ngang úa tiniirela won fanúfan... Ngang úa nonom lor o en ka nonom loi... pwe fanúfan epwe silei pwe en ka tinieito” (John 17:18, 23).

Ewe wanparun Paul a makei ngeni néún Jesus kewe chon káié, “Púsin ámi néúm toropwen allúkúlúk... pwe aramas repwe tongeni silei o aleani” (2 Corinthians 3:2). Meinsin

néún Kraist kewe ra wewe ngeni eché néún Kraist taropwe ngeni ei fanúfan. Iwe ika kich néún Kraist chon angang, Kraist a pwal tiinikicheló usun pwal eché néún taropwe ngeni ach kewe famili.

Jesus a tiinikicheló lon ekewe sópw me won ekewe al ia sia nonom ie.

Jesus, ewe a manau lon kich, a mochen kapas ngeni letiper ekewe aramas rese silei I. Meli rese áleani ewe Paipel ika rese rongorong ngeni méngúngún an kapas ngeniir lon

Lúpwen sia túpwúni Kraist, sipwe pwáraló ngeni ekoch pwe eu feiéch ika apwapwa ach sipwe angang ngeni Kot.

ekewe wokisin lon ewe Paipel. Rese kúna án Kot we tong me lon án Kot we angang. Nge ika sia elletin túpwúni Jesus, iwe sipwe tongeni emweni aramas ngeni ar repwe kúna Jesus. Iwe repwe le weweiti ekkóch mettóch usun án Kot manau ééch o sia liapeniir pwe repwe le tongei Jesus o angang ngeni I.

Souláng ir saramen won ewe al ngeni láng. Repwe wisen ngeni ei fanúfan ewe saram mi tittin me wóór seni Kraist. Manauer me ar kewe féfér repwe pwáári ngeni aramas usun Kraist. Repwe pwal pwááraló ifa usun ach sipwe angang ngeni Kraist.

Lúpwen sia túpwúni Kraist, sia tongeni pwááraló ngeni ekkóch pwe eu feiéch ika apwapwa ach sipwe angang ngeni Kot. Souláng mei silei pwe ei mi fókkun ellet. Ekewe souláng mi sou lalangaw ika lalapat ese wor ar pwapwa, rese pwáári usun elletin pwúngún manauen Kot me pwal manauen souláng. Ra efisátá án aramas repwe ekieki pwe Kot ese pwapwaiti án néún aramas repwe pwapwa. Ei sókkun, mi ngaw. Pun ar kewe féfér ra pwáári ngeni aramas usun och mettóch mi mwál usun ewe Sam lon láng.

Setan a pwapwa lúpwen a tongeni emweni néún Kot aramas ngeni tipemwaramwar me letipechow. A fokun pwapwa lúpwen a kúna kich ach sise lúkúlúk lon Kot. Setan a mochen sisapw lúkú án Kot elletin mochen me pwal an túfichin amanaua kich. Setan a fokun saani an epwe fééri ach sipwe meefi pwe Kot epwe emweni kich ngeni feiengaw.

Setan a mochen ach sipwe meefi pwe ese wor án Kot mochen úméúméch ngeni kich. Nge Setan a chofona. A auraló ach ekiem ren ekkoch ekiem mi mwál usun Kot. Setan a sótuni le fééri ach sipwe ekiem káíé mettóch mi mwál nge sisapw ekiem usun echipwérún Kot. Setan a mochen sisap epilúkúlúkú Kot. O I a mochen sipwe fen lalapat ren lalapapen an Kot epwe emweni kich.

Setan a sótuni le fééri pwe manauen souláng ina ewe manau mi rochopwak o ese apwapwa. A mochen pwe manauen souláng epwe usun eu manau mi weires o ese apwapwa. Iwe ekkóch souláng ren ar féfér, repwe efisátá án aramas repwe le ekiem pwe ei angangen Kot, och mettóch mi fokun weires. Ren ei wewe, usun nge ra tipeew ngeni Setan.

Chómmóng aramas lon manauer, ra ekiem me pwal kapas usun ar kewe mwál. Ra apworaus a ifa usun ar kuf, o manauer a fókkun uren riaféú. Eman feefin mi féféri ei sókkun a makei ngeni ei lúpwen ua nonom lon Europe. Neminei a fókkun letipechow o a túngorei ei pwe úpwe álisi ngeni ekkoch kapasen alúkúlúk. Iwe, lon ewe pwiin múrin ai we áleani néún we taropwe, ua tan pwe ua nom lon eu atake. Iwe ewe aramas, usun itá an ei atake, a emweniei won ewe al.

Ua kini ekewe péén irá o ua pwapwa ika saani pwokusun ekewe péén irá. Iwe ei feefin, ewe e fáfáttál lepeeki, a kékééri ei pwe úpwe ngeni ekewe irá félúfél mi ngaw ra eppet me won ewe al. Ewe feefin a kechiw lon an letipeta. Neminewe

ese fáttál won ewe al, nge a fáttál lein ekewe irá félúfél.

Neminewe a pwuchээр, “O, a fet atongan pwe ei atake mi fokun ling, nge a ngaweló ren ekei irá félúfél.”

Iwe ewe chon emwen a apasa, “Likitaló chék kana irá félúfél, pun ina repwe chék ekinasok. Kopwe kini ekewe rous, kewe siop me ekewe sinser.”

Sipwe ekieki ekewe fansoun mi ééch lon manauach. A wor fansoun mi auchea me apwapwa lon manauach lúpwen ewe Ngúnmifel a kapas ngeni kich? Lúpwen sia katol sefál usun manauach me lom, iwe met, a chómmóng ach

“Likitaló kana irá fénúfén pun ina repwe chék ekinasok. Kopwe íóni ika kini ekewe rous, ekewe lily me ekewe pinks.”

fansoun pwapwa? Met, án Kot kewe pwon rese fen usun pwokusun me lingéchún ekewe péén irá lepeekin ewe al? Met, sipwe tongeni mwúút ngeni lingéchúúr me pwokusuur repwe auraló lon letipach ren pwapwa?

Írá fêlúfêl repwe chék ekinasa kich o efisáátá ach letipeta. Ika sipwe íóni irá fêlúfêl o ngeni ekkóch aramas, sia kkul seni án Kot manau mi ééch. Iwe sia eppetí án ekewe aramas únúkuch ar resapw fáttál won ewe alen manau.

Sipwe achocho le maluki ekewe mettóch meinisin mi ngaw mi fis ngeni kich me lom. Sisapw kapas usun ach kewe tipis me letipeta pokiten ekewe mettóch mi fis ngeni kich me lom. Pun ei mettoch epwe efisátá ach sipwe mwútír ttur o meefi pwe ese chúwen wor ach epilúkúlúk. Eman aramas ese wor an epilúkúlúk a chék kúna rochopwak. A esipa seni I ewe saramen Kot. Iwe a arochaló won ewe al fán iten ekkóch.

Sipwe kilisou ngeni Kot ren ekewe sasing mi fokun fatafatéch I a pwáári ngeni kich. Sipwe le ochufengeni án Kot kewe pwón mi fókkun amwarar pwe sipwe le chék nenengeniir me ekiekiir. Ewe Néún Kot a likitaló án Saman we lenien móótun king o a tókúmi ngeni fituken aramas an we lapalapen Kot. A wiliiti aramas pwe epwe tongeni angasaló aramas seni fán nemenien Setan. Jesus a wiileni ewe maun ngeni ewe mi ngaw fán itach o suki ngeni kich láng pwe epwe pwáári ngeni kich lingen láng.

Sipwe káié usun án aramas touu seni ewe lenien

tipis mi alolol me ro chopwak.

Sipwe pwal káié usun án
 aramas ra pwal kane sefál
 ngeni Kot. Sipwe sasingi
 lon ach ekiem usun
 ach úféúf úfen Kraist
 we úfen pwúng sia
 angei ren ach lúkúlúk
 lon ach we Chon
 Amanau. Sia kekiitá
 ren ach lúkúlúk ngeni
 an we lenien móótun
 king. Kot a mochen
 pwe sipwe ekiem ekei
 mettóch meinisin.

Sise asamolu Kot, o
 sise pwal apwapwaai
 ewe Ngúnmifel lúpwen
 sia tipemwaramwar
 ren án Kot tong me
 an kewe pwón. Met

***Ewe Néún Kot A likitaló án Saman we
 we nenien móótun king o túkúmala an
 we lapalapen Kot ren fituken aramas.***

eman inelap epwe mefi lúpwen néún kewe repwe
 chék kakapasen ú ngeni iteiten fansoun meinisin?
 Epwe ifa usun an ekiem ika án néún kewe féféér
 ra pwáraló pwe itá usun nge ineer we mi mochen
 pwe repwe riaféú? Unusen án ewe inelap angang
 lon manauan a chék angangen awora kinamwe me
 chip lon manauen néún kewe. Epwe fokun tatakis
 lon manauan ika repwe tipemwaramwar ren an we
 tong ngeniir. Epwe ifa usun án semelap me inelap
 memeeef ika néúr kewe repwe ina usun ngeniir?

Met ewe Sam lon láng epwe tongeni ekieki usun kich ika sisapw lúkú an tong ngeni kich? An tong a emweni an epwe fangaló púsín Néún we pwe sipwe manau. Ewe wanparun a makei, “Ewer, esap Kot, pun I esa mwo nge amwéché púsín Néún, pwe a fangala fánásengesich meinisin. Ifa usun, esap pwal fang ngenikich mettoch meinisin me Néún we?” (Romans 8:32). Nge ina mwo, epwe fiteman aramas ra kkul seni án Kot ei tong, ika esapw lon ar kapas, nge lon ar kewe féféér. Ra apasa, “Ewe Samol ese awora ei pwón fán itei. Neman a tongei ekkóch, nge ese tongei ei.”

Ekei sókkun ekiek a men efeiengaw, pun iteiten ach kapasen tipemwaramwar a mwút ngeni Setan an epwe otupwu kich. Ach kewe tipemwaramwar púsín ra péchékúlaló o sia asúaló ekewe chon láng mi pin seni kich. Sisapw kapasen tipemwaramwar lúpwen Setan a sótuni kich. Ika sia suki asamen letipach ngeni Setan, iwe ach ekiek epwe uren tipemwaramwar me kapas eis. Ach kapasen tipemwaramwar ese chék ngaw ngeni kich chék, nge a fótuki ekiekin tipemwaramwar mei tongeni már o uwa lon manauen ekkóch. Ese túfich ach sipwe aúkáátiw angangen me fisifisin ach kewe kapas.

Kich púsín mi tongeni kkul seni ach kewe fansoun tipemwaramwar pwal kkul seni án Setan emwen. Nge ekkóch, ekewe ra rongorong o lúkú kich, resapw tongeni malukaló ach kewe kapas. A fet aúchean ach sipwe chék kapas usun ekewe mettóch epwe awora péchékúlen manauen

ngúnúch!

Ekewe chon lán ra
aúseling ngeni kich ar
repwe rongorong ika
met sókkun pworaus
sia aporaus ngeni
chon fanúfan usun
ewe Masta lon lán.
Mi ééch ach ekiem me
ach kapas epwe chék
fániten Jesus, ewe a
útá me mwen Saman
ewe. Lúpwen sia
kémwéch péun eman
chianach, ach kapas
me letipach epwe chék
uren mwareiti Kot. Ei
sókkun epwe okkúlu an
chienach we ekiem ngeni Jesus.

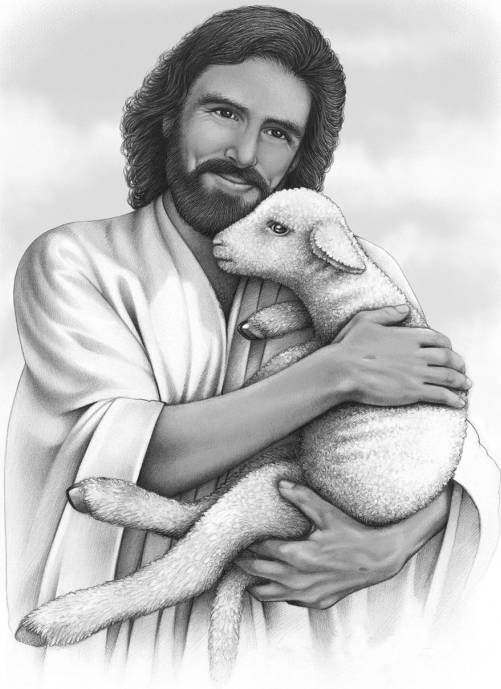
Meinisin aramas a wor ach osukosuk, riafféú
me sóssót. Nge sisapw apworaus ngeni aramas
ach kewe osukosuk, nge sipwe uweialó meinisin
ren Kot lon ach iótek. Sipwe fééri pwe epwe eu
allúk ngeni púsin kich ach sisapw apasa kapasen
tipewmaramwar. Sia tongeni alapaló met sipwe
fééri an epwe asarama manauen ekkóch aramas.
Ach kapasen epilúkúlúk me pwal pwapwa mi pin
epwe awora ngeniir ar péchékúl.

Setan a otupwu chómmóng aramas mi péchékúl
ar repwe fééri mine mi mwál. Arapakan repwe le
fangatá lon ewe maun, ewe maun ngeni púsin inisir

***Nge sisap úreni aramas ach kewe
osukosuk, nge sipwe uweiala
meinisin ren Kot lon ach iótek.***

me ekewe péchékúlen Setan mi ngaw. Sisapw fééri met epwe kon weires ngeni ekei sókkun aramas. Nge sipwe apwapwaar ren kapasen apéchékúl, me epilúkúlúk pwe epwe ánsiir ar repwe fáttál won ewe al. Án Kraist saram a tinewu seni kich. “Esap wor eman me leich a manau fán púsín itan” (Romans 14:7). Fán ekkóch sia álisi aramas ren met sia apasa me met sia fééri, nge sise silei. Ika, sipwe fen fééri met aramas repwe ttur lon ar epilúkúlúk o kul seni Kraist me ewe ellet.

Wóówóón wón mesan a wóó kinamwe me pwapwa. Pwapwa a pupu seni lon letipan.

Chómmóng aramas ra mwál lon ar ekiek usun manauen Kraist me lapalapan. Rese ekieki pwe I eman mi chiechi ééch me pwapwa. Ra ekieki pwe I esapw eman mi chiechi ééch. Ra pwal ekieki pwe I mi tichik o ese pwal wor pwapwa ren. Ra mwút ngeni ei ekiek mi mwál usun Kraist epwe arochaló lon manauer.

Fán ekkóch ra

pwal apasa pwe Jesus, mei súr chénun mesan nge ese ekemelimel. Ach we Chon Amanau a wesetan eman mwáán mi riafféú me letipechow. Jesus mi silei met letipeta, pun a suki letipan ngeni meinisin án aramas riafféú. Lon manauan a kúna metek me éúrek, nge manauen ngúnún ese wesewesen tongeni an epwe taló. Wóówon won mesan a wóó kinamwe me pwapwa. Meseik a pupu seni lon letipan. Ekis meinisin ia a feinno ia, a fang aséésé me kinamwe, pwapwa me kilisou.

Ach we Chon Amanau a fokun mirit ika pwal alolol an ekiem, nge a pwal secháfi ekiem ngeni aramas. Manauen ekewe aramas mi tapwela múrin Jesus epwe pwal usun chék manauen Jesus. Ekewe chon tapwela múrin Jesus mi silei pwe a wor eu ar angang mi watte me auchea repwe fééri fán itan. Resapw fééri ar angang lon péchékúl fiti ósómóngún ar kapas usun eman mi tiparoch. Resapw pwal néúnéú ekewe kapasen urumwót mi limengaw. Ewe lúkúlúk án Jesus epwe ngeniir kinamwe mi pupuwu usun chénúpupu. An we kinamwe epwe fééri pwe ewe saramen pwapwa epwe ttin. Epwe waato elletin pwapwa me emenimen. Kraist ese feito pwe aramas repwe angang ngeni, nge a feito pwe epwe álisi kich. Lúpwen an we tong a nonom lon manauach, iwe sipwe le apirú met I a fééri.

Ika sipwe chék sopwela le ekiem lipwákingawen ekkóch aramas ren ar kewe féféér mi mwál, sisapw tongeni tongeer usun án Kraist tongei kich. Nge ika sia ekiem usun amwararen án Kraist tong me

úméúméch fán itach, iwe manauen tong epwe pwal pupuwu seni kich ngeni pwal ekkóch. Sipwe tong fengen me asamolu fengenii kich leefilach, ina mwo ika sia fokun weires ren ach kúna ar kewe mwál. Sipwe tipetekisón o sisapw púsín eáni kich epílúkúlúk. Ika sipwe engino ngeni féféérungawen ekkóch, iwe sisapw chúen kichingaw ika álillisingaw. Nge sipwe le manau ééch me kichiéch lon letipach.

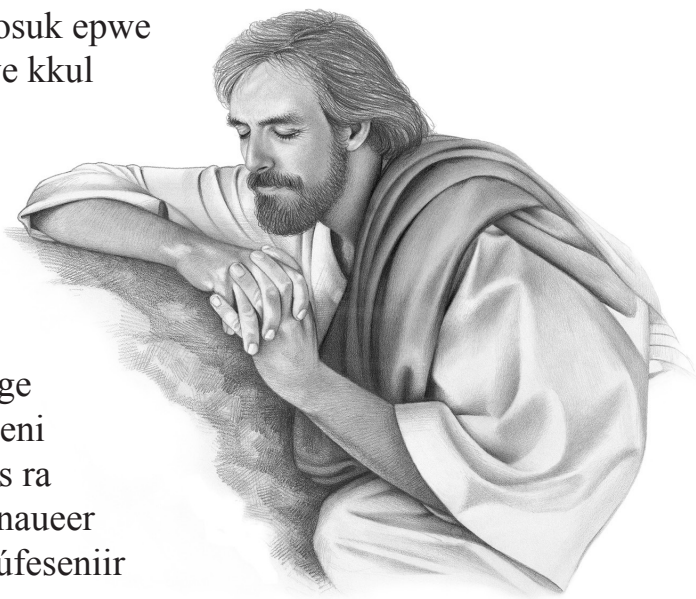
David a makei, “Kopwe apílúkúlúkú ewe Samol mi Lapalap o féri mine a múra, pwe kopwe nonom lon ewe fanú fán kinamwe” (Kélfel 37:3).

“Kopwe apílúkúlúkú ewe Samol.” Eu me eu ráán a púsín wor kókóótun me osukosukan. Lúpwen sia chuuri chiechiach kewe sia fen molotá ach sipwe pworaus usun ach kewe osukosuk. Sia kapas me pwal éúrek pun sia niuokus pwe ekewe fansoun weires epwe le waroto. Neman epwe wor aramas epwe ekiéki pwe ewe Chon Amanau esap úméúméch ngeni kich me tongei kich, ika esap pwal molotá an epwe aúseling ngeni ach kewe iótek. Ese fen pwáá me lon ach kapas nge Kot mei chék molotá an epwe álisi kich lon ach osupwang iteiten fansoun meinisin.

Ekkóch aramas ra chék niuokus fansoun meinisin o ra ekiéki epwe wor osukosuk. Iteiten ráán án Kot tong a pwenniireló, nge rese kúna an kewe feiéch. Ar ekiéki a uren niuokus ren ekewe mettóch mingaw ra ekiéki epwe fis. Ra éúrek ren ar kewe kúkkún osukosuk mi wor reer. Ar éúrek a eppetí ar repwe kúna chómmóng mettóch úrúrún

repwe fen kilisou ren.
 Ekewe osukosuk epwe
 fééri ar repwe kkul
 ngeni Kot,
 néúr we
 Chon
 Álillis.
 Nge rese
 fen kkul
 ngeni Kot, nge
 ra mwúút ngeni
 ekewe weires ra
 kúna lon manau eer
 repwe aimwúfeseniir
 me Kot.

Met, sipwe
 tipemwaramwar
 ngeni Kot? Met,
 sisapw epilúkúlúkú
 Kot? Jesus I chienach.

*Án Jesus iótek fániten néún kewe chon
 káié, “Úse túngor ngonuk pwe kopwe
 angeiir seni ei fanúfan nge, úa túngor
 pwe kopwe túmwúnúúr seni ewe eman
 mi ngaw.”*

Meinisin ekewe ra
 nonom láng ra mochen silei met mi fis ngeni kich.
 Sisapw mwúút ngeni ach kewe éúrek ráán me
 ráán epwe aniuokusu kich. Ika sipwe niuokus ren
 ach kewe éúrek, iwe iteitan epwe chék wor óch
 mettóch epwe efisáátá ach sisapw pwapwa. Ach
 éúrek esapw álisi kich ach sipwe engiló ngeni ach
 kewe riaféú.

Neman sia éúrek usun ach kewe angang ika
 pisnes. Pokiten ach éúrek, iwe usun ese chúen
 wor ach epilúkúk lon ekewe ráán epwe feito. Sia

niuokus ika epwe péút seni kich met a fen wor rech. Nge sisapw fangátá ach lúkúlúk. Sipwe waato ren Kot ach kewe éúrek meininis. Sipwe túngor ngeni Kot an epwe pwáári ngeni kich ifa usun ach sipwe túmwúnú ach kewe pisnes pun epwe fáttálééch esap kókóótúngaw. Iwe sipwe le fééri aúkúkún ach tongeni pwe epwe fáttálééch ach pisnes. Jesus a pwon pwe epwe álisi kich, nge a pwal mochen kúna met sia tongeni fééri. Iwe lúpwen sia fééri meininis met sia tongeni, fiti án Kot álillis, iwe sia fokun menemenééch lúpwen sia kúna uwan ach angang.

Kot ese mochen pwe néún aramas repwe pekus lon ar angang me éúrekin ei manau. Nge ach Samol ese sótuni an epwe emweningaw ren an úreni kich, “Kosapw niuokus, ese wor met men efeiengaw won ewe al.” I mei silei pwe mi wor osukosuk me mettóch efeiengaw, iwe a fen úreni kich usun. I ese apasa pwe epwe atorouwu néún kewe aramas seni ei fanúfan mei ngaw me tipis. Nge a áiti ngeni kich eu lenien op sipwe tongeni súúri fansoun meininis.

Án Jesus iótek fániten néún kewe chon káié, “Úsap túngor pwe kopwe angeer seni lon ei fanúfan, nge úa túngor pwe kopwe túmwúnúúr seni ewe Emon mi Ngau” (John 17:15). Jesus a apasa, “Lon fanúfan ámi oupwe riaféú, nge oupwe apilúkúlúk, pun ngang úa akufu fanúfan” (John 16:33).

Lon an afalafal won ewe chuuk, Jesus a áiti ngeni néún kewe chon káié ekewe lesen mi

echipwér usun áúchean ar repwe lúkúlúk lon Kot. Ekei lesen repwe pwal álisi meinisin néún Kot aramas. Ekei lesen ra pwal áúchea ngeni kich lon ekei fansoun pwe repwe álisi kich o echipa kich.

Ewe Chon Amanau a kapas usun ekewe machang fán láng. A apasa pwe ekewe machang ra kéélun mwareiti Kot, nge rese éúreki ar osupwang. “Resap fofot, resap pwal kinikin, esap wor ar lenien iseis, nge Sememi lon láng a fen amongéniiir.” Ewe Chon Amanau a eis, “Ifa usun, ámi ousap kon áúchea seniir?” (Matthew 6:26).

Ewe Saam mi lapalap a sukaaló péún o ngeni féérian kewe aramas me man áúkúkún met ra osupwang ren. Ekewe machang fán láng iteitan ir mi chék nom lon an ekiek. Kot ese waalong mongé lon aweer, nge a ngeniir meinisin met ra osupwang ren. Repwe ioni ekewe féún irá Kot a aparasa

fániteer. Repwe kúttá met repwe aea le féérátá faseer kewe o met repwe amongéw ngeni néúr kewe.

Ekewe machang ra kéél lúpwen ra kút eneer. Ra kéél pun Samach lon lánɡ a túmwúnúúr. Nge esapw fen kich, ekewe sia túfichin fel ngeni Kot, sia kon áúchea lap seni ekewe machang fán lánɡ? Met, ewe Chon Féérikichetá, ewe a ngeni kich manau, esapw pwal túmwúnú kich? I, ewe Chon Fééri kich, epwe ngeni kich meinisín met sia osupwang ren ika sia lúkú I.

Kraist a fos usun ekewe péén irá lon ewe maasies. Ewe Saam lon lánɡ a fééri ekewe péén irá mi fókkun ling pwe epwe pwáári an tong fániten néún kewe won fanúfan. Jesus a apasa, “Oupwe nenengeni ekewe kiopun lemál usun ra márítá.” Ekewe péén irá ra ling lap seni ufen Salomon kewe. Féérien aramas kewe mangaku mi fokun lingéch, ese léllééngeni amwararen me saramen lingéchun féérien Kot kewe péén irá.

Jesus a apasa, “Are iei usun án Kot aúféúfa ekewe fetilin lemál, fetil mi wor ikenai, nge lesor epwe koturulong lon um, ifa usun, Kot esap fokun aúféúfakemi lap seniir? Ámi oua lúkúlúk kisikis” (Matthew 6:30).

Kot, ewe mi pin, ewe Chon Fééri ei fanúfan mi lingéch, a ngeni ekewe péén irá chómmóng anúweer. Ekkóch ekei péén irá ra chék manau me ling lon eu ráán. Nge ina mwo, Kot a féériir repwe lingéch me unuséch. Nge epwe le fen ifa me watten an epwe túmwúnú aramas, ekewe a púsin

Ekoch kei péén irá ra manau lon eu chék rán, nge ina mwo, [Kot] mi féiriir repwe lingéch me unuséch. Nge epwe le ifa watten an epwe túmwúnú aramas...

féeriir lon lapalapan me uluulun. Jesus a ngeni kich ei lesen pwe sisapw éúrek. Sisapw tipemwaramwar o likitaló ach lúkúlúk.

Ewe Samol a mochen pwe meinisín néún kewe át me nengngin repwe pwapwa o pwal kinamwe. A mochen pwe repwe lúkúlúk me áleasosich. Jesus a apasa, “Kinamwe úa likiti ngenikemi, ai kinamwe úa fang ngenikemi. Ai lifang esap wewe ngeni án fanúfan lifang. Ousap lolilen lon lelukemi, ousap pwal niuokus.” “Ngang úa fen úrenikemi usun ekei mettoch, pwe ai pwapwa epwe nom lomi o ámi pwapwa epwe unuséch” (John 14:27; John 15:11).

Ewe pwapwa mi feito seni maicha a mwúttir wesiló. Ei sókkun pwapwa a efisátá án eman

aramas epwe meefi pwos me uren letipeta. Nge mi wor elletin pwapwa esemúch lon ewe angangen Kot. Nge souláng resap osukosuk me letipeta pun a wor Ewe a emweniir. Resapw letipengaw ren ar péútaló pwapwan fanúfan. Ina repwe pwositi ekkóch ekewe pwapwan ei fanúfan, nge ra tongeni pwapwa lúpwen ra ekieki ekewe pwapwa repwe eáni lon láng.

Lon ei mwo fanúfan nge souláng ra eáni pwapwan ar silei pwe ra tongeni fáttál o kapas fengen me Kot. A wor reer saramen an we tong me kinamwein letipeer ar silei pwe Jesus mi nonom reer. Iteiten eu me eu kinikin lon manauer epwe tongeni efisáátá ar arap ngeni Jesus o alapaló ar silei usun an we tong. Eu me eu kinikin lon manauer epwe pwal alapaló ar arap ngeni ewe lenien feiéch me kinamwe.

Iwe, sipwe kémwéch ach lúkúlúk lon Kot. Sipwe eáni ewe epilúkúlúk, lapseni lom, ewe Kot a awora ngeni kich. “Tori iei ewe Samol mi Lapalap a alisikich” (1 Samuel 7:12), o epwe pwal álisi kich tori lesopolan.

Sipwe chechemeni met ewe Samol a fééri ren an echipa kich me amanaua kich seni Setan, ewe chon ú ngeni kich. Sipwe chék ekieki iteiten fansoun meinisin ekewe angangen uméuméch Kot a pwáári ngeni kich. Sipwe ekieki ekewe chénún maas a ténaló, me ekewe metek o riaféú a álisi kich lon. Jesus a angei seni kich ach niuokus me ach kewe éúrek, o a fang ngeni kich meinisin mine sia osupwang ren. Ekei feiéch seni Kot repwe fééri

ach sipwe péchékúl le ú ngeni sóssót lon unusen
ach sáái lon ei manau.

A chék mecheres ach sipwe ekieki usun ekewe
riaféú me sóssót sipwe kúna me mwen sopolan
fanúfan. Nge sipwe
tongeni nesefál pwal
nenneló mwach
o apasa, “Tori ie
ewe Samol mi
Lapalap a álisikich.”
“Lon úkúkún
ránin manauer ina
pwal úkúkún ar
repwe péchékúl”
(Deuteronomy
33:25). Kot esapw
ngeni kich sóssót
epwe lap seni ach
túfich. Iei popun
sipwe le sopwela
ewe angang sia
fen fééri, o lúkú
pwe sipwe tongeni
péchékúl ngeni met
epwe tori kich.

Lon eu ráán ewe
asamen lág epwe suk pwe epwe le etiwalong
néún Kot aramas. Eu feiéch ngeni néún Kot kewe
aramas epwe towu seni púsín alon ewe King mi
ling, epwe usun ngiingiín kéél: “Oupwe feito
ámi mi feiéch me ren Semei! Oupwe mwúni ewe

***“Oúpwe feito ámi mi feiéch me ren Semei!
Oúpwe feito o choni ewe mwúú...”***

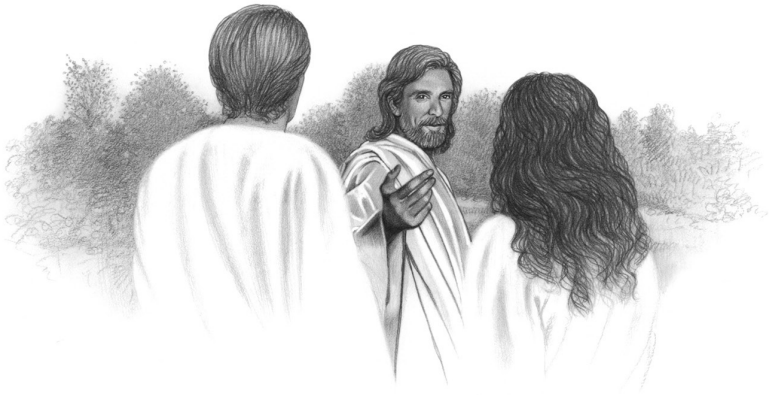

mwú mi molotá fán itemi seni lepopután fanúfan” (Matthew 25:34).

Ekewe ra kúna manau esemúch ra tolong lon ewe leni Jesus a amolátá fániteer. Ese wor lenier ekewe aramas mi manau ngaw lon lánɡ. Chiechien ekewe aramas mi kúna manau esemúch, ekewe ra okkufaatiw Setan ren án Kot uméuméch. Ir ra manaueni ewe manau mi ééch. Meinishin ach kewe mochenin tipis repwe téttéluló ren chan Jesus. Epwe meretittin wor ekewe mi kúna manau esemúch ren lingen Jesus, ewe a fokun saram lap seni ewe akkar. Nge lapalón, lingéchún manauen Kraist epwe pwal ttinewu seni manauuer. Repwe útá me mwen Kot lon ar limeliméch o repwe feiéch usun chék ekewe chon lánɡ.

Eu leni mi ling lon lánɡ a molotá fániten ekewe mi kúna manau, ekewe Jesus a méniiir ren chan. “Epwe met lomoten án eman aramas epwe feiéchúni feiéchún unusen fanúfan, nge manauan epwe péút seni? (Matthew 16:26). Eman aramas epwe wéúngaw iei, nge lon ewe lifangen manau esemúch a pisekisek lap seni met fanúfan epwe tongeni ngeni. Eman aramas Jesus a mééni ren chan, a limeliméch seni an tipis meinishin o a angang ngeni Kot. I a aúchea me ren Kot lap seni unusen ei fanúfan. A wor pwapwa lon lánɡ me mwen Kot ren iteiten eman me eman aramas mi mééló ren chan Jesus. Ei pwapwa a efisáátá án ekewe chon lánɡ ra kéélú ekewe kéélún pworacho mi pin.

Tapweló Múrin Jesus

“Kraist a... nikiti ngeni kemi eu lenien
apirú, pwe óupwe tapweló múrin lon
ipwan”

1 Peter 2:21

Tettenitiwen Lesenin Lon Ei Puk

1	<i>Ewe Kapas mi Pin .....</i>	188
2	<i>Kot Sam, Kot Nau, me Kot Ngúnmifel .....</i>	191
3	<i>Ifa Usun án Tipis a Fisitá? .....</i>	195
4	<i>Ewe Kókóót Usun Manau Esemúch .....</i>	198
5	<i>Ach Asóráta Manauach Ngeni Kot me Ach Áleasosichi I .....</i>	202
6	<i>Ewe Sabbath .....</i>	206
7	<i>Án Kot Pwúng me Kapwúng .....</i>	211
8	<i>Aruuen án Jesus Liwin Sefál me Ekewe Ngéréun Ier .....</i>	218
9	<i>Tapweló Múrin Jesus .....</i>	226
10	<i>Nonomún Manauen Eman Souláng .....</i>	232
11	<i>Ach Sipwe Manueni Manauen Kraist .....</i>	238
12	<i>Án Kot We Mwichefel mi Ellet Ren Ikenai .....</i>	244
13	<i>Papatais me Án Ewe Samol Fáttálnap .....</i>	251

Ekoch Kapasen Lepopután

- Popun ekei engol-me-únúngát (13) lesen, pwe kopwe arap ngeni Jesus lon manauom, o kopwe mochen tapweló múrin I lon mettóch meinisin. Repwe ánisuk om kopwe tongei Jesus o manaueni manauan.
- Lepopután eu me eu lesen, mei wor ekoch kapas eis usun masowan lon ewe lesen. Lúpwen ka wes me káié ewe lesen, kopwe tongeni silei met pélúan me lon Paipel usun ekei kapas eis.
- Lúpwen ka káié seni kei lesen, kopwe akom iótekin túngor ngeni Kot an epwe asarama letipom o álisuk om kopwe weweiti o épwénúetá met ka káié. Múrin, kopwe áleani eu me eu ekewe wokisin mi fiti ekewe kapas. Ewe Ngúnmifel epwe alisuk om kopwe meefi ika weweiti ewe ellet lon ekewe wokisin.
- Úrúrún epwe wor eman epwe álisuk lon om káié kei lesen. Ika mei wor om kapas eis ren óch mettóch, iwe kopwe makketiw om kewe kapas eis pwe kopwe eisini ewe sense.
- Lesopolan eu me eu lesen a wor eu itenap sia aita ngeni “Úa Filáátá Ikenai.” Ei kinikin epwe álisuk om kopwe filáátá ika ka mochen etiwa o épwénúetá ewe ellet seni Paipel. Ika ka mochen etiwa, iwe kopwe sainnei itom. Wewen om sainnei itom pwe ka etiwa Jesus, “ewe al, ewe let, me ewe manau.” John 14:6.

1 Ewe Kapas Mi Pin

Ién a makkei ewe Paipel?

*Pwata a áúchea ach sipwe púsin káié ewe Paipel, nge
esap met aramas ra chék apasa usun ewe Paipel?*

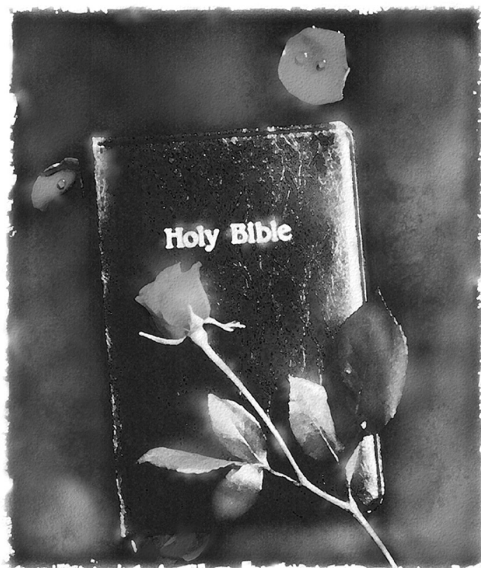
*Pwata sia tongeni silei pwe ewe Paipel ina púsin alon
Kot?*

-
- 1. Ewe Paipel, iei án Kot we Kapas, a popu seni Ngúnún we. Ewe Paipel chék epwe tongeni áiti ngeni kich usun ach lúkú me ach féfér. Sise tongeni sipwe appachaetá me eimwúúni óch, pun a fen unuséchuló.**
-

- A. **2 Timothy 3:16** Unusen ewe Kapas a popu seni Ngúnún Kot.
- B. **2 Peter 1:21** Kot, I ewe a ngeni ekewe soufós ewe Kapas.

2. Ewe Paipel a wisen pwárátá usun Kraist me ewe ellet.

- A. **John 5:39**
Ewe Kapas a pwárátá usun Kraist.
- B. **John 17:17**
Ewe Kapas a fokun ellet.
- C. **2 Timothy 3:16** Unusen ewe Kapas a pwári usun ewe afalafal mi ellet.

3. Ika sipwe silei ééchú ewe ellet pwe sipwe péchékúl ngeni tipis, iwe sipwe achocho le káié usun ewe Paipel.

- A. **2 Timothy 2:15** Kich meinisín sipwe káíé ngeni ewe Kapas.
- B. **Féfér 17:11** Ekewe chon Berea ra fokun mirit pun ra cheki échúúw seni púsín ewe Pukepin ika men ellet ekewe afalafal usun ewe Kapas.
- C. **Kélfel 119:11** Ewe Kapas epwe eppetí kich seni tipis.

Ekoch Kapasen Awewe: A wor úkúkkún wone-me-wonu (66) puk lon ewe Pukepin. Ewe Pukepin a mak lon fite-púkúwen ier ra nó, ren sokkopaten chon mak. Ina mwo ika ra sókkopat ekewe chon makkei ewe Pukepin, nge ra tipeew fengen, pun ewe Ngúnún Kot a nonom rer. Ach wesewesen lúkú me etiwa ewe Pukepin, ewe esap tongeni emweningawei kich, a fokun lamwot ngeni ach sipwe kúna ewe manau esemúch.

.....

Úa Filáátá Ikenai: Úa fokun etiwa me tipeew ngeni ewe Kapasen Kot mi pin, pwe epwe iei chék met epwe emweni manau ei. Úa pwal pwapwaaiti pwe úpwe káíé me manaueni usun met ewe Kapas a áiti ngeni ei.

Itei _____

2 Kot Sam, Kot Nau, me Kot Ngúnmifel

*Ifa usun epwe tongeni túfich an epwe chék eman Kot nge
a wor únúmén Kot lon?*

Ién ewe Kot Sam? Ién ewe Kot Nau?

Ién ewe Kot Ngúnmifel?

-
1. Lon ewe Kot Lap, a wor únúmén lon: ewe Kot Sam, ewe Kot Nau, me ewe Kot Ngúnmifel.
-

- A. **Matthew 28:19** Jesus a allúk ngeni néún kewe chon káíé pwe repwe féri ewe angangen papatais lon ekewe únúngát it mi pin.
- B. **Genesis 1:2, 26, 27; John 1:1-3; Job 26:13; 33:4** Kei me únúmén, Kot Sam, Kot Nau, Kot Ngúnmifel, ra tipeew fengen lon ewe angangen féraátá fanúfan.
- C. **Matthew 3:16, 17** Ir me únúmén, ra pwá lúpwen án Jesus we papatais.

2. Ewe Kot Sam, I ewe Kot en tong me Kot en láng.

- A. **Kélfel 90:2** Ewe Kot Sam a nonom seni lepopután tori lesopolan.
- B. **John 5:26** Ewe Kot Sam, I ewe popun manau.
- C. **1 John 4:8** Ewe Kot Sam, I mi tong.
- D. **John 3:16** Ewe Kot Sam a pwári ngeni kich usun an we tong ren an fangaló Néún we Álámén.

3. Jesus Kraist, ewe Kot Nau, ewe a likilikini likilikin aramas.

- A. **John 1:1-3, 14** Paipel a apasa pwe Jesus, I ewe Kot.

B. ***Micah 5:2;***

John 8:58

Jesus a pwal fiti
ewe Kot Sam
le fisitá me lom
lom.

C. ***Colossians***

2:9 Unusen

manauen ewe

Kot Sam a nonom ren Jesus.

D. ***John 10:30-33; John 20:28*** Kot Sam me Jesus,
eu chék. Jesus a pwal mochen pwe aramas repwe
kééri ngeni I, Kot.

4. Kot a féri ewe láng me fanúfan ren Néún we Jesus Kraist.

A. ***Genesis 1:1*** Lepopután, Kot a féri láng me
fanúfan.

B. ***Kélfel 33:6-9*** Ren chék an kapas, ewe fanúfan a
fisino.

C. ***Hebrews 1:1-3; Colossians 1:16-18; John 1:1-3, 14; Ephesians 3:9*** Kraist, pwal I eman ewe a fiti
ewe angangen féréáátá fanúfan.

D. ***Genesis 1:31*** Kot a féréáátá mettóch meinisin lon
ekewe wonu rán.

**5. Ewe Ngúnmifel,
a fen nonom
seni chék
lepopután, I
ewe a wisen
affow lefilen
aramas me Kot.**

- A. ***Genesis 1:1, 2*** A pwal álillis lon ewe angangen féraátá fanúfan.
- B. ***2 Peter 1:21*** A pwal emweni ekewe soufós lúpwen ra poputá makkei ewe Pukepin.
- C. ***Féfér 1:8; Féfér 2:1-4*** A pwal ngeni aramas án Kot we túfich ika péchékúl.
- D. ***John 14:26; John 16:7-14*** A pwal emweni kich ngeni pwúng me ellet. A pwal áiti ngeni kich usun ewe al ngeni manau esemúch.

.....

Úa Filáátá Ikenai: Úa weweiti pwe a wor únúmén Kot, Kot Sam, Kot Nau, me Kot Ngúnmifel, nge ir chék eman Kot. Úa fokun etiwa o tipeew ngeni ar angang lon manau ei pwe úpwe ngaseló seni tipis o eáni ewe manau esemúch.

Itei _____

3 Ifa Usun án Tipis a Fisitá?

Ian tipis a poputá me ia?

Ién ewe Lucifer, o ién ewe Setan?

*Ika Kot a tongei kich, pwata a mwút ngeni Setan an
epwe sótuni o eriaféú kich ika a fen silei pwe sia
apwangapwang?*

*Fániten Kot a tongeni féri mettóch meinisin, pwata ese
chék nnienó Setan?*

-
- 1. Tipis a fisitá me lon láng ren Lucifer, eman chon láng mi fokun lingéch ika feiéch.**
-

- A. **Ezekiel 28:12-15** Setan, I ewe Lucifer, a fen akom nonom lon láng me lom. I eman chon láng mei fokun lingéch me feiéch, pwal unuséch seni atun an fisitá.
- B. **John 8:44** Setan esap manaueni met mei pwúng, o ewe ellet ese wor ren.
- C. **Ezekiel 28:17** Setan a ttur ren mocheniangawen letipan.
- D. **Isaiah 14:12-14** Setan a mochen epwe chék pwal léllé ngeni Kot.
- E. **Pwárátá 12:7-9** Án Setan mochenia me mochen ú ngeni Kot, a efisátá maun. Setan a kuf o a towu seni láng.
- F. **Pwárátá 12:4; Jude 6; 2 Peter 2:4** Lon ewe angangen ú ngeni Kot, Setan me chiechian kewe chon láng mei ngaw meinisin, ra towu seni láng o ra koturutu wón fanúfan.

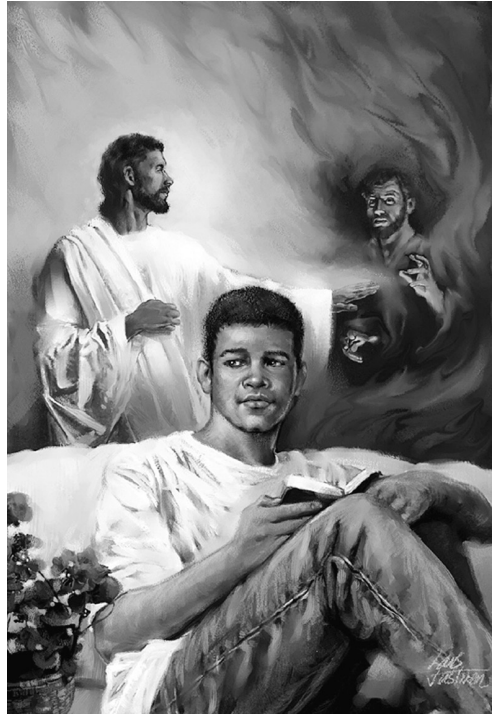
2. Ren án Setan tori fanúfan, a eselipato án ekewe popun aramas repwe féri tipis. Iwe tipis a tori aramas meinisin.

- A. **Genesis 3:1-6** Eve a kúna sóssót o a turutiw lon tipis.
- B. **Romans 5:12** Fániten ewe popun tipis, mála me riaféú ra tori aramas meinisin.

C. ***Job 2:7; Luke 13:16*** Setan, I ewe a wisen efisátá samwau me riaféú ngeni aramas.

D. ***Luke 4:5,***
6 Setan, I
 ewe a pwal
 sótuni Kraist.
 A mochen
 ataela án Kot
 we kókóótun
 epwe
 angasaló
 aramas seni
 tipis o ngeniir
 ewe manau
 esemúch.

E. ***Genesis 3:15;***
Pwárátá
12:17 Ewe
 maun lefilen
 Kraist
 me Setan a fis me lon ewe tánnipi Eden epwe
 sopwosopwola tori ewe ráánin sopolon.

.....

Úa Filáátá Ikenai: Úa filáátá pwe úpwe fiti Jesus iteiten fansoun meinisin lon an maun ngeni Setan me chiechian kewe meinisin chon láng mi ngaw.

Itei _____

4 Ewe Kókoót Usun Manau Esemúch

Met wewen tipis?

Met liwinin tipis?

Ién a tongeni ngeni kich ewe manau esemúch?

Ifa usun án eman epwe upsefál?

-
1. Aramas meinisin ra tipis. Nge pokiten tipis, mála epwe tori aramas meinisin.
-

- A. **1 John 3:4** Wewen tipis atai allúkún Kot.
- B. **Romans 3:23; Romans 5:12** Aramas meinisín ra tipis.
- C. **Romans 6:23** Liwinín tipis, mála.

2. Kot a ngeni kich meinisín ewe túfichín manau o ach sipwe okkufu tipis me mála, pwe esap wor popun án eman epwe péút mwálila.

- A. **John 3:16** Kot a fangeto Néún we pwe sisap mála.
- B. **Romans 6:23** Manau esemúch a feito seni chék Jesus Kraist.
- C. **Féfér 4:12** Ese pwal wor eu it me lúkún Jesus epwe tongeni amanaua aramas.
- D. **Pwárátá 12:11; 1 John 1:7** Ach péchékúl ika okkufáátiw tipis lon manauach, a chék feito seni ewe chan Jesus.
- E. **Hebrews 7:25** Jesus a mochen epwe álisiir ekewe ra feito ren I lon ar lúkú.

3. Ren án Jesus mála wón ewe irápenges, elletin pwe I a okkufáátiw tipis me Setan.

- A. **Hebrews 2:14** Kraist a mála pwe epwe okkufala Setan.
- B. **1 John 3:8** Kraist epwe ataiela Setan me an kewe angang.
- C. **2 Peter 3:10,11; Pwárátá 20:10, 13-15** Ewe fanúfan epwe limelim seni tipis me chon fêri tipis.

4. Ren ach sipwe etiwa Kraist, iwe sipwe akom weweiti ika silei ééchú usun ewe angangen uputiw lon peekin ngúnuch, usun án aramas ra poputá wiliti eman minefén aramas.

- A. **John 3:3** Ewe mi tipis epwe akom aier ika upsefál.
- B. **John 16:7-13; Féfér 2:38** Epwe pwal silei ééchú nge, fán nemenien ewe Ngúnmifel, sipwe akom pwárátá ach tipis.

C. **1 John 1:7-9; Ephesians 1:7; Collosae 1:14,15** Kot a pwón ngeni aramas, pwe sipwe pwárátá ach tipis, iwe I epwe epichikichenó.

D. **Romans 5:1** Án Kot we pwonen angasakich, sia chék angei ren ach lúkú. Lúkú a uweato kinamwe me pwapwa ngeni manauach.

E. **2 Corinthians 5:17; Galatians 2:20** Ren án Kraist nonom lon letipach, sia wiliti eman mi séfé. Sia nonom lon kinamwein ewe minafén manau.

.....

Úa Filáátá Ikenai: Úa filáátá Jesus Kraist pwe I ái Chon Amanau o I chék úpwe tongeni pwárátá ái tipis ngeni. Epwe pwal áiti ngeni ei usun ewe angangen féri kinamwe ngeni aramas.

Itei _____

5 Ach Asórátá Manauach Ngeni Kot me Ach Áleasosichi I

*Mei pwúng pwe án Kot kewe engol allúk ra mórónó ren
án Jesus mála wón ewe irápenges?*

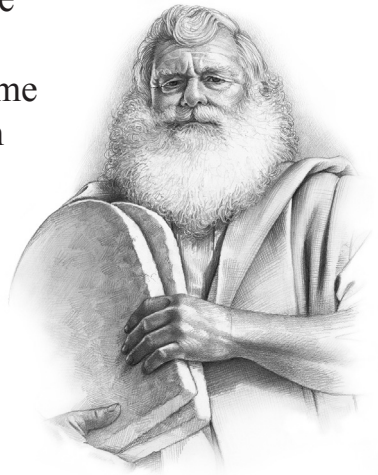
*Mei túfich ái úpwe eáni ewe manau esemúch ren ái chék
fěfěréch ika épwénúetá ekewe engol allúk?*

*Mei pwúng ái úpwe úrá pwe úa lúkú Kot, nge úsapw
áleasosich ngeni alon?*

*Ifa usun ach sipwe lúkú Kot pwe sipwe tongeni eáni ewe
manau esemúch?*

1. Eman souláng a silei pwe án Kot kewe engol allúk a wisen nemeni manauan.

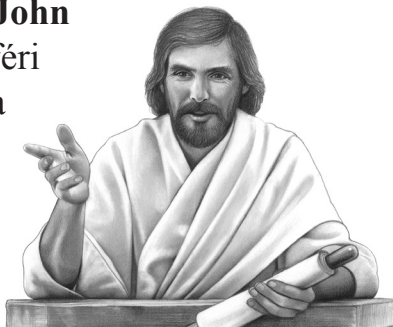
- A. **Exodus 20:3-17** Án Kot we pwúng a pwáá me lon án kewe engol allúk.
- B. **Hebrews 8:1-5; Colossians 2:14-17; Ephesians 2:15** Mei wor ekewe allúk, makkeeian Moses, me lúkún ekewe engol allúkún Kot. Ekewe allúk Moses a makkei usun ekewe asórun man me mongé lon ewe Testamen Lom, ra pwárátá usun án Kraist epwe mála, o pwal usun wisan we Sou-asór lon láng. Ekei allúk a eu lios ngeniir ekewe soulángin lom usun ewe asór án Kraist epwe mála wón ewe irápenges. Ewe asór a fen fisiló lúpwen án Kraist mála wón ewe irápenges. Iwe, ekewe asór me ekewe allúk, fániten ewe asór wón ewe irápenges, ra mórónó lúpwen án Kraist mála wón ewe irápenges.
- C. **Exodus 31:18; Kélfel 89:34; Kélfel 119:152** Nge, ekewe engol allúk, ekewe Kot a púsin makkei ren autún péún wón eféw faaw, ekewe

allúk ika afalafal repwe nom tori feilfeiló.

- D. **Romans 7:12-14; Kélfel 19:7,8; Kélfel 111:7, 8**
 Án Kot kewe engol allúk ra pin, pwúng, múrina,
 unuséch, ellet o repwe nonom fansoun meinisin.

- E. **Matthew 5:17-19; John 15:10** Jesus, ewe a féri
 ekewe engol allúk, a
 pwal suuféliiti me
 épwénúetá ekewe
 allúk lúpwen a
 manau wón ei
 fanúfan.

---

2. Eman souláng mi upsefál ika siwil lon manauan, epwe fokun mochen silei o féri letipen Kot.

- A. **Hebrews 8:10-12** Án Kot we pwón mi fé, pwe
 epwe makkeitiw an kewe engol allúk lon ach
 ekiék o lon letipach.
- B. **Kélfel 40:8** Fániten ei pwon, sia fokun mochen
 féri letipen Kot.
- C. **John 14:15; 1 John 5:1-3** Ach áleasosichi Kot
 a chék púsín popu seni ach elletin tongei o féri
 letipan.
- D. **Romans 8:1-9** Túfichin ach sipwe áleasosichi án
 Kot kewe allúk, mei chék feito seni manamanen

ewe Ngúnmifel a nonom rech.

- E. **Pwárátá 14:12; Romans 3:31; Hebrews 8:10**
 Ekewe ra molotá ngeni án Jesus aruuen wareto,
 a esissiláátá ren ar áleasosichi án Kot kewe allúk
 meinisin, pokiten ar lúkú lon Jesus o ren an we
 chen mi amwaraar.

Ekoch Kapasen Awewe: Mei pwúng pwe eman souláng
 epwe áleasosich ngeni án Kot kewe allúk fániten an
 elletin tongei Jesus. Nge, esap ekieki pwe epwe kúna
 ewe manau ren an áleasosichi ekewe allúk. Kraist chék
 epwe amanaua I, ren an lúkú.

.....
Úa Filáátá Ikenai:

Fániten úa fen
 asórátá letipei
 ngeni Jesus
 Kraist, úa filáátá,
 ren chenin Kot, o
 ren manamanen
 ewe Ngúnmifel,
 úpwe féri letipen
 Kot, usun a
 pwárátá lon an kewe engol allúk.

Itei _____

6 Ewe Sabbath

Ifan ewe rán Kot a filáátá sipwe epini lon?

Ifan ewe afisuen rán lon ewe wik?

-
- 1. Ewe Sabbath a poputá lúpwen fanúfan a weesiló. Iwe a fótukatiw lukalapen ekewe engol allúkún Kot.**
-

- A. **Genesis 2:3** Ewe Sabbath a poputá me lon ewe tánnipi Eden. Iei ewe afisuen rán Kot a aséésé seni an kewe angang meinisin. Kot a pwal epini, pwal efeiéchúw pwe eu rán fán iten ewe Samol.
- B. **Exodus 16:4, 5, 22-30; Exodus 20:8-11** Aúchean me péchékúlen ewe ránin Sabbath a poputá lon ewe fansoun ekewe aramasen Israel ra nonom lon ewe fanú péén lúpwen ar fáttál ngeni ewe fanúwen pwon.

2. Ewe Sabbath,iei ewe esissil ika esissilen án Kot féraátá láng me fanúfan. A pwal esilátá ewe túfich ika péchékúl án Kot.

- A. **Exodus 20:8-11; Exodus 31:17** Ewe Sabbath fán iten aramas. Iwe aramas repwe silei pwe I, Kot ewe a féraátá aramas me ekewe mettóch men manau meinisin. Ewe Sabbath epwe nonom pwe eu esissil lefilen aramas me Kot.
- B. **Ezekiel 20:12, 20** Ewe Sabbath, pwal eu esissilen án Kot túfichin amanaua me epini aramas.
- C. **Hebrews 4:4, 9, 10** Ewe Sabbath pwal eu esissilen ach upsefál ren ach aséésé me lúkúlúk lon Jesus Kraist.
- D. Eu pwapwan achechem ngeni kich pweiei ewe elletin ránin Sabbath fán iten ewe Samol, pun:

1. A achema ngeni kich ewe fansoun I, Kot a féráátá fanúfan me ewe túfich a wor ren.
2. A esilátá án Kot nemenem me án aramas repwe pwapwa nge etiwa pwe elletin I, Kot, a wor an nemenem.

3. A áiti ngeni kich usun ach sipwe etiwa I ika áleasosich ngeni I.
4. A esissiláátá ach lúkúlúk lon I, Kot, pwe I ach lenien pwúng.
5. A fôtekikichelong lon elletin angangen pin ngeni.
6. Óch mettóch mi kolt, ika mi kon aúchea a fót fengeni kich me Kot.
7. Ién a tongeni atai ewe ránin Sabbath, a ú ngeni Kot, ewe Chon Féráátá me Amanau. Pun I a féráátá, pwal I a aúetá.

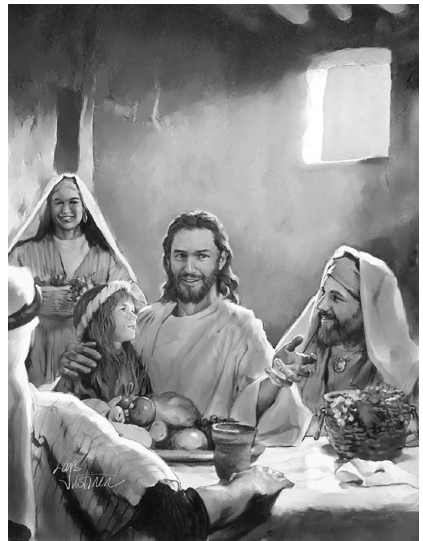
E. **Leviticus 16:31; Ephesians 2:15; Colossians 2:14-17** Sipwe chechemeni pwe lon ewe Testamen Lom, a wor ekoch “Sabbath” ra epini iteiten ier a awenewen ngeni angangen lon ewe imwenipin. Ekkei Sabbath sia kúna me lon ekewe Allúkún Moses (me lúkún ekewe engol allúk, án Kot), ikei ekewe allúk ra mórónó ika cháfélútá wón ewe irápenges fán iten án Jesus mála.

3. Ewe Sabbath epwe pin me ren aramas meinisin.

A. **Mark 2:27** Ewe Sabbath a fér fán iten aramas.

B. **Luke 4:16** Kraist ewe a féréátá ewe ránin Sabbath. A pwal áiti ngeni kich ewe angangen apirú, pwe I a pwal púsin túmwúnú ewe ránin Sabbath.

C. **Matthew 24:20** Kraist a mochen pwe ewe angangen túmwúnú ewe ránin Sabbath epwe sopwosopwola múrin ewe fansoun I a feitá láng.

D. **Féfér 13:14, 44; Féfér 16:13; Féfér 17:2; Féfér 18:4,11** Ewe Sabbath a pin me ren ekewe táppin aramas ika ekewe souláng lon ewe Testamen Séfé. Lon ewe puken Féfér a makketiw fán waniik-me-rúánú (84).

E. **Isaiah 66:23** Ewe Sabbath epwe sopwosopwola tori ewe minefén fanúfan.

4. Sipwe epini ewe ránin Sabbath.

A. Isaiah 56:2; Isaiah 58:13,14; Hebrews 10:25

Sia tongeni kúna feiéchún ewe ránin Sabbath ika pwe sia wesewesen túmwúnú me epini. Sia aséésé seni ach angang, sisap katol TV, sisap álea simpúng (*newspaper*), sisap féri óch mettóch me lúkún met a fich fán mesen Kot.

B. Leviticus 23:32; Nehemiah 13:15-22 Ewe

Sabbath a poputá lekuniólun Alimu (*Friday*) tori lekuniólun Ránamol (*Saturday*). Lúpwen a poputá ewe Sabbath, iwe ach kewe angangen molotá meinisín epwe le weesiló.

.....

Úa Filáátá Ikenai: Úa filáátá ikenai pwe úpwe pwár ái tong ngeni Kot lon ái áleasosich me épwénúetá met Kot a eáni allúk ngeni ei. Úpwe épwénúetá ewe elletin Sabbath a poputá seni lekuniólun Alimu tori lekuniólun Ránamol. Iei chék ewe rán ewe Chon Féráátá a epini fán iten aramas weesilón an féráátá lág me fanúfan. Pwal iei chék ewe rán Jesus, ái Chon Apirú, a épwénúetá fansoun a nonom wón ei fanúfan.

Itei_____

7 Án Kot Pwúng me Kapwúng

*Mei pwúng án eman a mála lon tipis epwe tongeni pichi
seni an kewe tipis ren ach iótek fǎn itan?*

*Epwe lamwot ach sipwe ekeiki pwe sipwapw kútta Kot
atun ach ierin apwangapwang, fansoun riaféú ika
samwau, o mwen chék sipwe le mála?*

*Pwata sia tongeni silei pwe ewe kapwúng ren eman me
eman a fen poputá ikenai?*

Met wisen Jesus lon ewe kapwúng?

---

1. Ach kúna kapwúng lon lǎng.

- A. **Kélfel 89:14; Féfér 17:31; Luke 14: 13, 14; 1 Thessalonians 4:16; Matthew 25:19-21; Pwárátá 22:11, 12** Pwúng me kapwúng ina chúúlapen án Kot we mwúún. Ewe Paipel a kapas usun ewe kapwúngun sopolan ngeni eman me eman. Ewe kapwúng ngeni ir ekewe repwe eáni ewe manau epwe weesiló me mwen án Jesus liwin sefál, pun epwe uwei ekewe liffang ngeni eman me eman.

- B. **Leviticus 16:16, 29, 30; Hebrews 9:23, 24** Ewe angangen elimelim lon ewe Ránin Ácháásefál a esissiláátá usun ewe kapwúng a fen poputá lon láng.

- C. **Daniel 7:9, 10; Pwárátá 20:12** Ewe angangen elimelim a wewe ngeni ewe angangen amusomusen tipis lon láng, pachelong usun ar kútta

fichi seni ekewe puk iten eman me eman ika ién a fen pwárátá an kewe tipis, me ién tipisin a pwénúúwenó ren chan Jesus.

- D. **Féfér 3:19-21; 1 Thessalonians 4:16,17; Pwárátá 3:5; 1 Peter 4:17, 18** Lúpwen ekewe puk ra sukuló, iwe ra cheki ika ién tipisin a musaló ren chan Jesus, ika ién itan a fen tétténúló

seni ewe puken manau. Ei ra tongeni silei ika ién me lein ekewe ra fen mála repwe manau sefál ngeni manau esemúch, ika ién me lein ekewe ir mi chúen manau repwe kúna manau esemúch.

- E. **Ecclesiastes 12:14; James 2:10-12** Án Kot kewe engol allúk mi pin rese túfichin ekkesiwil, ra tongeni pwárátá ika ién epwe eáni ewe manau esemúch me ién esap eáni.

---

2. Ewe fansoun kapwúngun sopolan a fen esilesil.

- A. **Hebrews 8:5; Hebrews 9:24** Ewe angang lon ewe imwenipin lon ewe fansoun, ika ewe Testamen Lom, a chék wewe ngeni ewe lios a fis lon láng.
- B. **Matthew 27:50, 51** Mettóch meinisin usun ewe angang lon ewe imwenipin wón ei fanúfan a wewe ngeni ewe angang sia kúna me wón ewe irápenges.
- C. **Hebrews 8:1-5** Múrin án Jesus manau sefál a tolong lon ewe leni mi Pin lon ewe imwenipin lon láng. A wisen féri ewe angangen ácháásefál lefilen aramas me Kot.
- D. **Hebrews 9:23, 24** Lon ewe Ránin Ácháásefál Jesus a tolong lon ewe leni mi Fokun Pin an epwe aweesaló ewe angangen elimelim.

E. **Daniel 8:14** Ren ach sipwe weweiti met Daniel a kúna, a áiti ngeni kich usun ewe angangen elimelim lon ewe imwenipin lon lánɡ a poputá lon ewe ier 1844 ika weesilón ewe kapasen osuni usun ekewe 2300 rán, ika 1150 rán me 1150 pwiin.

F. **1 John 2:1; Hebrews 4:14-16; Hebrews 2:17, 18; Hebrews 7:25** Lon ewe angangen kapwúng,

Jesus, I ewe Chon Álillis fániten ekewe ra pwárátá ar kewe tipis me ir ekewe ra wesewesen lúkúlúk lon I. Jesus esap fokun tongeni likitaló ika pénnuku ekewe ir mi wesewesen lúkúlúk lon I.

---

3. Osuni a pwárátá pwe epwe wor eu namanam epwe útá lon ekewe ránin sopolan.

- A. **Pwárátá 14:6, 7** Ewe Soufós John a kúna kéután ewe mwichefel epwe wisen aronga ewe fansoun kapwúng me ewe angangen kapwúng.
- B. **Pwárátá 14:8-11** Ewe Kapas Állim seni ewe aruamanún me aúlúmanún chon lánɡ ra kapas usun talon Babylon. Ra pwal esilesil usun

efeingawen ekewe angangen pin ika fel mwál
ngeni Kot.

- C. **Pwárátá 14:12** Ewe mwichefelin Seventh-day Adventist ra lúkú pwe ir ra épwénúetá met ewe esissil ekewe únúmén chon láng ra pworaus usun. Pwúngúlón ewe esilesil seni ewe Kapas Állim epwe emweni aramas ar repwe áleasosich ngeni án Kot kewe allúk, o likiitu lon ar lúkúlúk lon Jesus.

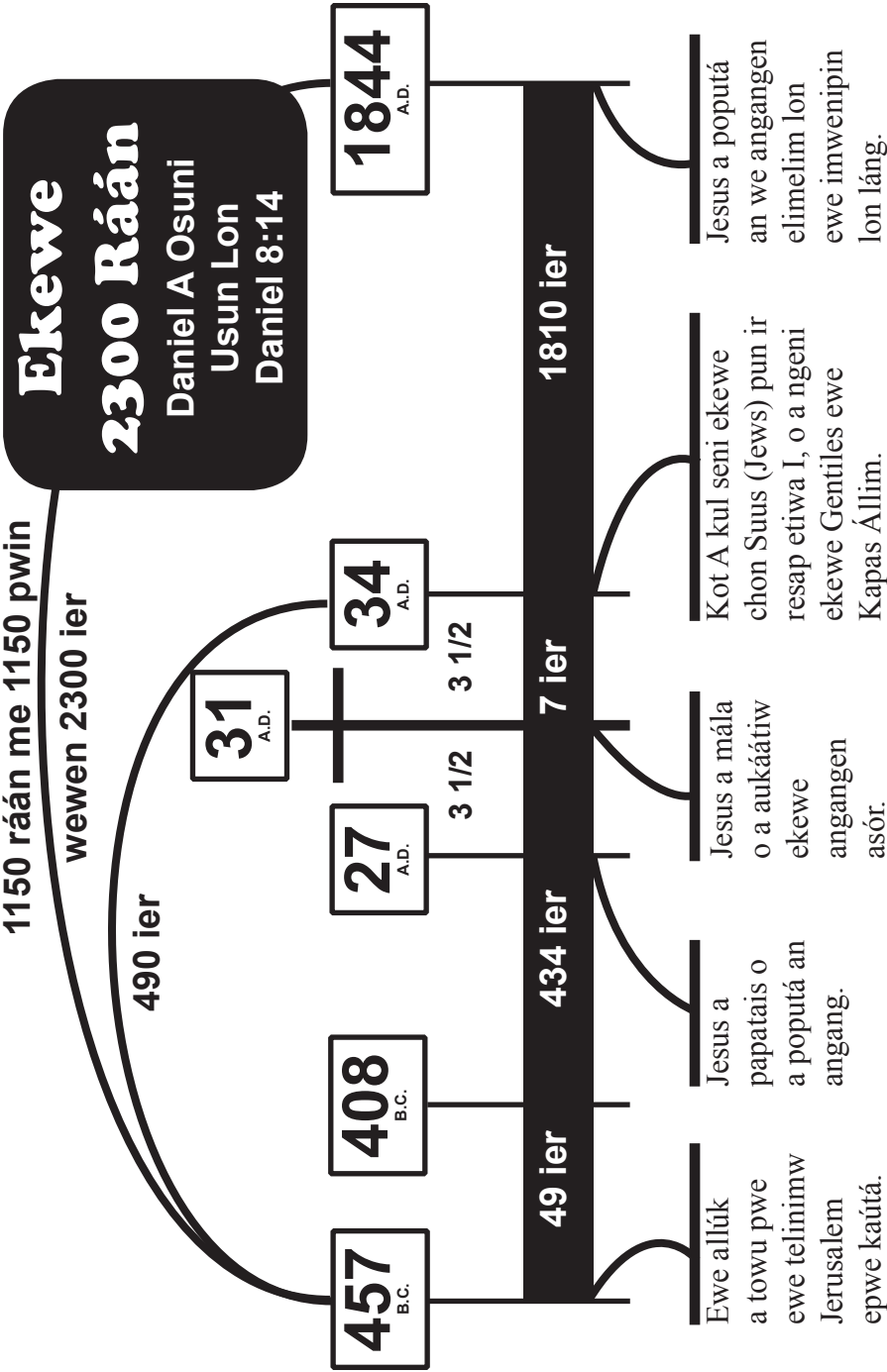
.....

Úa Filáátá Ikenai: Úa mochen etiwa Jesus, pwe I chék ewe Chon Álillis. Ren an we mála wón ewe irápenges úa kúna feiéch ren. I a wisen kakkapas fán itei lon ewe imwenipin lon láng.

Itei _____

Úa kúna pwe án Jesus amwúchúlón angang, ewe angangen elimelim, a poputá lon ewe ier 1844, weesilón ekewe 2300 rán Daniel a osuni usun (Daniel 8:14). Úa pwal kúna pwe ewe angangen esilesil usun ewe kapwúngun sopolan, a efisátá ewe mwichefelin Seventh-day Adventist pwe iei ewe mwichefel ewe puken Pwárátá a awewe usun (Pwárátá 14:6-2).

Itei _____

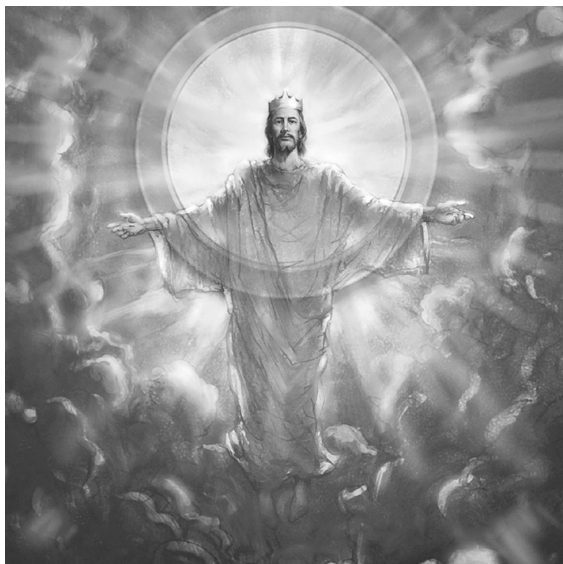
Ekewe 2300 Ráán

Wewen ei Chunga

Ewe chung a áiti ngeni kich usun wewen ewe fansoun ren ekewe 2300 ier. A poputá lon ewe ier 457 B.C. ika mwen án Jesus uputiw, lúpwen ewe allúk a towu pwe ewe telinimw Jerusalem epwe kaútá (nengeni Daniel 9:25 p.1197). A wor 7 ier fán 7 (49 ier) ar angang ngeni tittin ewe telinimw. Múrin, a wor 62 ier fán 7 (434 ier) tori ewe fansoun án Jesus papatais ika epinipin lúpwen a poputá an angang lon ewe ier 27 A.D. Lúpwen a wesila leesópwwun ekewe saingónón fisu (7) ier, Jesus a

mála, o a aúkaátiw ewe angangen asór. Múrin 3 ½ ier, lon ewe ier 34, wesiinón ekewe 70 ier fán fisu (490 ier) (nengeni Daniel 9:24 p.1197), Kot a kul seni ekewe chón Suus (Jews), pun ir resap etiwa I, o a ngeni ekewe Gentiles ewe Kapas Állim. Iwe, ekewe 1810 ier ra áiti ngeni kich pwe nusun ekewe 2300 ier, lúpwen Jesus a poputá an we angangen elimelim lon ewe imwenipin lon lánng lon ewe ier 1844.

8 Aruuen án Jesus Liwin Sefál me Ekewe Ngéréun Ier

*Ifa usun sipwe tongeni lúkú pwe Jesus
epwe elletin liwin sefál?*

Met epwe fis lúpwen án Jesus liwin sefál?

Inet sipwe angei liwinich?

-
- 1. Liwin sefálin Kraist, iei ach elletin epilúkúlúk usun ewe kapasen lesopolan.**
-

- A. **John 14:1-3; Hebrews 9:28; Féfér 1:9-11** Jesus a pwon pwe epwe liwin sefál.
  - B. **Féfér 1:9-11; Pwárátá 1:7; Matthew 24:27**
An liwin sefál esap mónómón. Epwe pwáá lon púsín inisin, iwe aramas meinisin repwe kúna ren meser.
  - C. **Matthew 16:27** Aramas repwe angei ar kewe liffang.
-

2. Manau esemúch, iei ewe liffang epwe ngeni ir ekewe mi limeliméch lúpwen Jesus epwe liwin sefál.

- A. **1 Timothy 6:16** Kot chék a wor ren ewe manau esemúch.
- B. **Ecclesiastes 12:7** Aramas repwe kúna mála.
- C. **Ecclesiastes 9:5, 6; Kélfel 146:3, 4** Aramas mi mála rese silei óch mettóch.
- D. **John 11:11-14** Jesus a áiti ngeni kich pwe mála a wewe ngeni méúr.
- E. **1 Thessalonians 4:16, 17; 1 Corinthians 15:51-55** Manau esemúch epwe nonom ren ir ekewe mi lúkú lon Jesus. Ekewe ir mi mála lon ar lúkú repwe manauetá seni peiaser kewe me ekewe ir mi lúkú men manau repwe etekítá o chuuri ewe Samol.

3. Ewe aruuen liwin sefál a emwenikich ngeni lepopután ewe engéreu ier. Lon ewe engéreu ier, ekewe ir mi tupwén repwe fiti Kraist le nemenem lon lánɡ.

- A. **John 5:28, 29** Ewe Paipel a áiti ngeni kich pwe mei wor ruu angangen manau sefál.
- B. **1 Thessalonians 4:16** Ewe eewin manau sefál ngeni ir mi lúkúlúk, epwe fis lúpwen Jesus epwe liwin sefál, me emweniirelong lon ewe engéreu ier.
- C. **Pwárátá 20:5** Ewe aruuan ngeni ir ekewe resap lúkú, epwe fis weesilón ewe engéreu ier.
- D. **1 Thessalonians 4:16, 17; John 14:3** Lúpwen Jesus epwe liwin sefál, ekewe ir mi manaueta, chufengen me ekewe ir mi manau, repwe feitá lánɡ, iwe repwe fiti Kraist le nemenem lon lánɡ.

4. Ekewe aramas mi ngaw resap manau atun ewe engéreu ier.

- A. **2 Thessalonians 2:8; Jeremiah 25:31-33** Ekewe aramas mi ngaw repwe ninninó lúpwen án Jesus wareto.
- B. **Jeremiah 4:23-27** Ese wor eman aramas mi manau wón fanúfan atun ewe engéréu ier.
- C. **Pwárátá 20:1-3** Fániten ekewe mi tupwén ra nonom lon láng, o ekewe mi ngaw wón fanúfan ra fen mála, iwe, Setan, usun nge a féffé ngeni efóch sein, pun ese wor eman aramas wón fanúfan epwe chúen otupu.

5. Ekewe aramas mi ngaw repwe manau sefál o ninninó fochofóch weesilón ewe engéréu ier.

- A. **Pwárátá 20:5** Ekewe aramas mi ngaw repwe manau sefál weesilón ewe engéréu ier.
- B. **Pwárátá 21:2** Múrin, Kot epwe uweiátiw ewe Jerusalem Séfé, fiti fengen me ekewe aramas tupwén.
- C. **Pwárátá 20:7-9** Setan me chiechian kewe ra kepichinó o ra sótuni repwe maun ngeni ewe Jerusalem Séfé.
- D. **Pwárátá 20:9, 14, 15** Nge, Kot a tinatiw ekkei seni láng o kkeniireló meinisín ekewe mi ngaw.
- E. **Malachi 4:1-3; Ezekiel 28:18, 19** Múrin, Setan me ekewe mi ngaw meinisín ra mála, kitetterinó

o wiliti fanang.

- F. **Roman 6:23; John 3:16** Iwe, ekewe mi ngaw ra angei liwinin ar tipis, iei ewe aruuen mála.

- G. **2 Peter 3:10**
Ewe ekkei a kkeniireló ekewe aramas mi ngaw a pwal eliméchuweló fanúfan.

---

6. Kot a fér sefáli ewe fanúfan o a eliwini ngeni aramas ewe nemenem a uwei seni fániten án Adam ttur.

- A. **2 Peter 3:3; Pwárátá 21:1** Kot a fér sefáli eu lág séfé me eu fanúfan séfé.
- B. **Pwárátá 21:1, 2** Mwékútúkútún ewe fanúfan séfé meinisín epwe popu seni lon ewe Jerusalem Séfé.
- C. **Pwárátá 21:1-4; Isaiah 35:5, 6; Isaiah 65:21, 22** Ewe irán manau a liwintiu fanúfan. Esap chúen wor samwau, riaféú, are mála, nge a chék wor kinamwe feilfeiló.

Ekoch Kapasen Awewe: Néún Kot kewe aramas repwe manau múrina me wón ewe fanúfan séfé. Repwe chechemeni o silei eman me eman (1 Corinthians 13:12). “Repwe aúetá imwer o féri ar kewe atake” (Isaiah 65:21, 22). Ekewe osukosuk akom meinisin repwe le weesiló—“esap chúen wor eman epwe chechemeni ekewe mettóchun lom o ekieki usun” (Isaiah 65:17), “ekewe mettóchun lom ra morola” (Pwárátá 21:4).

.....

Úa Filáátá Ikenai: Úa lúkú met ewe Paipel a áiti ngeni kich usun án Jesus liwin sefál a chék arapeto: 1) epwe war lon likilikinin aramas usun chék an we feitá láng, iwe sipwe tongeni kúna usun an we pwón ngeni kich; 2) epwe ngeni kich ewe manau esemúch lúpwen an liwin sefál; 3) ekewe ra méúr lon ar mála ra chék witiwiti ar repwe manau

sefál lúpwen án Jesus wareto; 4) ekewe rese lúkú ika
etiwa Jesus repwe ninninó; 5) ewe lenien pwapwa
esemúch a fen amolátá ngeni meinisin ekewe chon
lúkú ra fen ngaseló, ese wor anúmawmawen tipis lon.

Itei _____

Ren án Kot uméuméch, úa mochen filáátá úpwe eman néún
kewe ra fen ngaseló o repwe fanúeni ewe fanúfan séfé.

Itei _____

Ekewe Ngéréun Ier

Lesopolan
ei fanúfan
minen
lom.
Isaiah
24:1,3,19

1000 ier

Ei fanúfan—ew pwaang mi
alolol, ese wor aramas wóón, a
wor fitikoko.

Kot a
féraátá ewe
fanúfan séfé.
Isaiah 65:17;
2 Peter 3:13;
Pwárátá 21:1

Meinisin ekewe mi tipis ra
mála.

Isaiah 24:22; 34:2, 3;
Jeremiah 4:23-26

Setan a féffé.
Pwárátá
20:1-3

Setan a
kepichinó.
Pwárátá 20:7-9

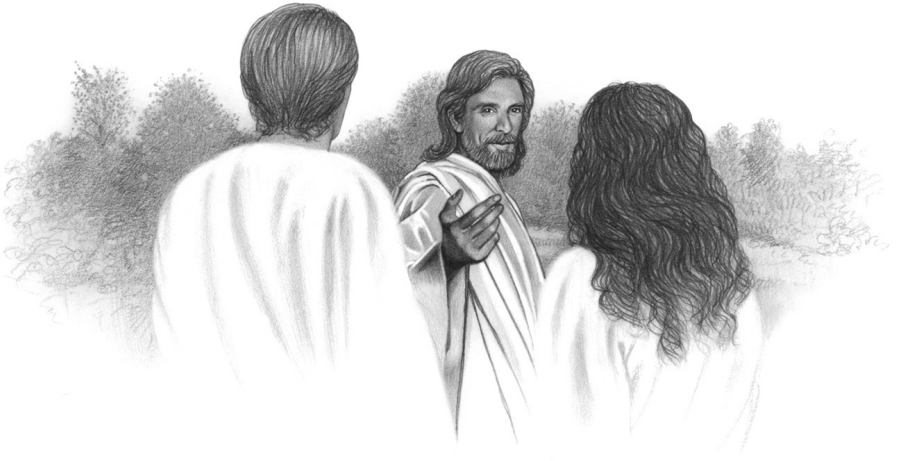
Seinen rochokich. **2 Peter 2:4**

- Jesus a feito fániten néún
kewe. **Matthew 24:30, 31**
- Ekewe mi tupwén mi mála ra
manau sefál lon ewe eewin manau
sáfán. **1 Thessalonians 4:16**
- Ekewe mi tupwén mi
manau ra wininó ngeni mine
esap chúen tongeni mála.
1 Corinthians 15:51-56
- Meinisin ekewe mi tupwén
ra fiti Jesus le feiló láng.
1 Thessalonians 4:16; John 14:3
- Ekewe mi tipis mi manau ra
ninninó. **2 Thessalonians 2:8;**
Jeremiah 25:33
- Setan a féffé. **Pwárátá 20:1-3**

- Ekewe mi tipis mi mála ra manau
sefál lon ewe aruuen manau sefál.
Pwárátá 20:5
- Jerusalem séfé a feitiw wón fanúfan
fiti fengen me ekewe mi pwúng.
Pwárátá 21:2; Zechariah 14:5, 6
- Jesus a feito fiti fengen me ekewe
chon láng me ekewe mi pwúng.
Zechariah 14:5, 6
- Setan a kepichinó. **Pwárátá 20:7**
- Setan me ekewe mi tipis repwe
ekiekin okkufáátiw ewe telinimw án Kot.
Pwárátá 20:7-9
- Ekkei a feitiw seni láng o kkeniirenó
Setan me ekewe mi tipis meinisin.
Pwárátá 20:9, 14; Malachi 4:1, 3

9 Tapweló Múrin Jesus

*Ifa usun ach sipwe tongeni silei sókósefenin eman
souláng ellet me eman souláng chofona?*

*Ifa usun sipwe nonom wón ei fanúfan mi limengau ren
tipis, nge sipwe limeliméché lon manauach?*

Ifa usun ach sipwe tapweló múrin Jesus?

-
- 1. Eman souláng ellet epwe pwapwaaiti an epwe
likitaló mettóch meinisin o tapweló múrin ewe
Chon Amanau ekis meinisin ia a emwenienó ia.**
-

- A. **Matthew 13:44-46** Ese wor eu mettóch mi aúchea sipwe asóraló epwe usun aúchean Jesus lon manauach.
- B. **Matthew 10:37-39** Ika sia aúcheani óch mettóch wón fanúfan lap seni Kraist, sise fich ngeni sipwe néún chon káié.
- C. **Luke 9:23** Sipwe pélúkú manauach, mwarei ach irápenges, o tapweló múrin Jesus.
- D. **1 John 2:6** Sipwe manaueni manauen Jesus.

2. Eman souláng ellet a pwááló ren uwan manuan, pwe a tipeew ngeni o féri letipen Kot.

- A. **Matthew 7:20-23** Ir chék ekewe ra épwénúetá letipen Kot repwe tolong lon ewe mwúún Kot.
- B. **Kélfel 40:8** Eman souláng ellet epwe fokun mochen rongesich ngeni letipen Kot, pun an kewe allúk mi makketiw lon letipan.
- C. **1 Corinthians 10:31** Eman souláng ellet epwe elingala Kot lon mettóch meinisin epwe féri.
- D. **2 Corinthians 6:17; 1 John 2:15; James 1:27; James 4:4** Eman souláng ellet epwe pélúkú fanúfan o imwúúseni. Esap angang ngeni ika féri ekewe pwapwan fanúfan usun ekewe pwéruk, fitio (*video*), Bingo, penei, o mettóch mei ngaw meinisin, ika óch mettóch epwe

apwangapwangaló manauen ngúnún.

3. Eman souláng ellet epwe túmwúnú ééchú met epwe áleani o met epwe katon.

- A. **John 2:15-17** Sisap tongei fanúfan are pisekin ei fanúfan. 1
- B. **2 Peter 3:11; 2 Corinthians 6:15-18** Ekewe ra ésúkú án Jesus wareto resap limengau ren limengau en ei fanúfan.
- C. **Kélfel 101:2, 3** Eman souláng ellet esap katol ika pwapwaaiti ekewe mettóch mi ngaw.
- D. **Philippians 4:8** Eman souláng ellet epwe chék che-chechemeni ekewe mettóch mi múrina.

- E. **1 Thessalonians 5:22** Eman souláng ellet epwe akom ekiek me mwen an epwe féri óch mettóch; pwe esap eselipato án eman epwe rikinó ika turutiw. Nge epwe

féri ekewe mettóch mi múrina o péutaló ekewe sókkun mi ngaw meinisin.

---

4. Fániten sia manaueni manauen Kraist, ren fowutach ika lapalapach me féféruch epwe pwárátá pwe kich néún Kraist.

- A. **1 Timothy 2:9; 1 Peter 3:1-4** Eman elletin néún Jesus chon káié epwe filáátá le épwénúetá ekewe allúkún Kot ren manamanen Kraist a lom lon letipan. Lingéchún ngúnún epwe popu seni lon letipan mi tipe-mecheres me mosonoson usun manauen Jesus, nge esap ren ekewe fowuten lúkún mi ling a fowutei ngeni inisin. Iei ewe lingéch mi lapalap me mwen mesen Kot.
- B. **Isaiah 3:16-23** Ekewe aramasen Israel ra púsín sikaásiniir ren fowuteer kewe mi ling ra fowutei ngeni unusen inisiir. Ar angangen namanam tekia me sikesik ren fowuteer kewe mi ling meininis, a fokun eriaféú letipen ewe Samol.
- C. **Exodus 33:4-6** Kot a allúk ngeni néún kewe aramasen Israel pwe repwe pwinitatiw fowuteer kewe me mwen repwe tolong lon ewe fanú Canaan, ewe fanú Kot a pwón ngeniir.
- D. **Pwárátá 12:1; Pwárátá 17:3, 4** Ra fokun sókófefen usun ekewe ruu lios lon puken Pwárátá, usun lapalapien ekewe ruéman feefin ra wewe ngeni ewe mwichefel mi ellet me ewe mwichefel mi ngaw lon ewe fansoun sopolan.

5. Eman mi múrina me tipetekison lon manauan, a pwárátá pwe I mi souláng ellet.

- A. **Romans 12:1, 2** Eman souláng ellet esap apirú féférún me érúnien aramasen ei fanúfan, nge, ren manamanen Kraist a lom lon letipan, iwe a unusen ekkesiwil.

Ekoch Kapasen Awewe: Lon kei rán a wor ekewe ekoch ra apirú fanúfan o ekewe ekoch rese apirú fanúfan. Eman chon fiti Jesus epwe túmwúnú fichi usun mwékútúkútún, lapalapan, me féférún pwe epwe

tongeni
manaueni
manauen
eman souláng
mi ellet. Sise
tongeni úrá
pwe eman mi
wesewesen
souláng ellet
lon chék
ach kúna
lapalapan ika
féférún. Nge

lon lapalapan are féférún, epwe pwárátá ika a apirú fanúfan are a apirú ewe Kapasen Kot. Alongolongun

ach sipwe tongeni unuséchúló, sipwe tongei me etiwa Jesus Kraist lon manauach. Lon án eman manaueni manauen Kraist, epwe fokun péútaló ewe manauen lom, o epwe manaueni eu manau mi fé. Lon an kapas, lon fowutan, lon nonomún manauan, ika lon mettóch meinisin, ekkei repwe esissiláátá ika I eman souláng mi ellet are I eman souláng mi ngaw .

.....

Úa Filáátá Ikenai: Ren án Kot uméuméch, úa mochen ngeni Kraist unusen letipei pun úsapw tongeni limengau ren ei fanúfan. Úpwe elingala Kot lon kéél, lon ái kapas, lon ekewe urumwot úa féri, lon ái féfér me ekiek, ren met úa áleani, o ren fowutei kewe. Fansoun meinisin úpwe achocho ngeni ái úpwe kúttá Kraist o áleasosichi I lon an kapas.

Itei _____

10 Nonomún Manauen Eman Souláng

Ifa usun ach sipwe péchékúl lon inisich?

*Met ewe Paipel a áiti ngeni kich usun peekin túmwúnún
inisich?*

Met ewe Paipel a apasa usun supwa, sakaw, me maruwo?

-
- 1. Ewe souláng epwe chechemeni pwe Kot a nemeni inisin, o epwe túmwúnú ééchú lon sókkun aúkúkkún túfich mi fich ngeni.**
-

- A. **1 Corinthians 6:19, 20** Sipwe elingala Kot lon inisich, pun a iteni ewe imwenipinin Kot.

Ekoch Kapasen Awewe: Sipwe elingala Kot lon inisich. Sipwe túmwúnú ééchú ekewe mettóch mi fich ngeni inisich, ekiekich, me ngúnúch. Sipwe siwili ekewe túmwúnúngaw sia féri ngeni inisich o siwili ach kewe érúni mi ngaw. Ekkei mettóch Kot a awora fániten túmwúnún inisich pwe epwe péchékúl: “ásápwál mi limeliméch, ttinen akkar, aséésé, taiso, mongé mi liméch, kolik, o ach lúkú lon Jesus.” Ellen G. White, *Ministry of Healing* p.127.

- B. **1 Corinthians 3:16, 17** Ekewe ir mi elimengaua ewe imwenipinin Kot repwe ninninó.
- C. **Daniel 1:8** Ach mongé ika unumi ekewe mettóch mi ngaw, epwe elimengauaoló inisich.
- D. **Genesis 1:29** Lon ewe tánnipi Eden, Kot a awora ngeni aramas soppaten masowan lon atake: ekewe irán mongé meinisin, ekewe féún irá, ekewe irá mi wor féún usun onneas, o ekewe “grain” usun wiit.
- E. **Deuteronomy 14:2-6** Múrin ewe nóter, Kot a mwút ngeni aramas repwe mongé ika ochooch futuken ekewe man mi liméch.
- F. **Deuteronomy 14:7-10; Leviticus 11:1-47** Kot a allúk ngeniir resap ochooch futuken ekewe man

mi limengau.

G. **Féfér 10:13, 14** Ewe uwanparon Peter a silei sókósefenin ekewe man mi liméch o ekewe mi limengau.

H. **Isaiah 66:15-17** Lon ewe fansoun án Jesus liwin sefál, a pwárátá pwe esap tongeni siwil met ewe Paipel a apasa usun sókósefenin ekewe man mi liméch o ekewe mi limengau. Pun lon ei wokisin a pwár ngeni kich pwe Kot epwe nnirenó ekewe ir mi chúen sopweila ar ochooch ekewe man mi limengau.

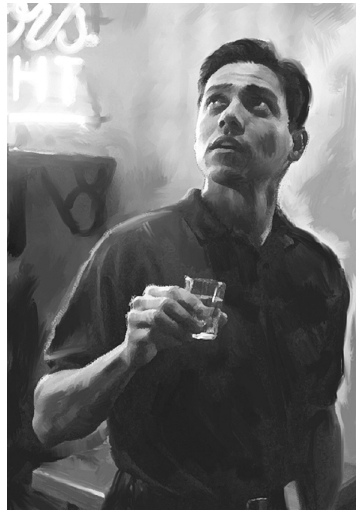
I. **Proverbs (Án Salomon Fos) 20:1; Proverbs 23:29-35** Ewe Paipel a áiti ngeni kich usun feiengawen sakaw pwe sisap wun.

J. **1 Corinthians 10:31** Sipwe mongé me ún ekewe mettóch mi liméch epwe elingala Kot.

K. **1 John 3:1-3** Ekewe ra molotá ngeni ewe fansoun án Jesus liwin sefál, repwe limeliméch lon manauer.

Ekoch Kapasen Awewe: Ir ekewe mi mochen elingala Kot lon túttúmwúnún manauer, repwe koúla le ochooch ekewe man mi limengau, o koúla le ún sakaw, supwa

me ekewe mettóch mi ngaw usun maruwo, ais (*ice*) ika kas (*gas*). Chon Seventh-day Adventist ra áiti ngeni chon ar we mwichefel usun feiéchún ika aúchean ar repwe mongé masowan lon atake, o feiengawen ar repwe ún koofi (*coffee*), ttii (*tea*), “cola” ika “fanta.” Ekewe saintist lon ar káié ngeni peekin mongé, ra áiti ngeni kich pwe met ewe Paipel a áiti ngeni kich usun met sipwe mongé, mei fokun pwúng. Ekewe ra ésúkú án Jesus liwin sefál repwe achocho lon manauer o, ren manamanen Kraist a nonom lon letiper, repwe áleasosichi met ewe Paipel a áiti ngeniir usun túmwúnún inisiir, pwe repwe péchékúl o limeliméch lon manauer.

-
- 2. Eman souláng mi silei pwe ewe ngún me ewe fituk ra chék fiffiuw fengen, ika menni epwe nemeni manauan. Nge lon an asórátá manauan ngeni Jesus epwe nemeni, o lon an lúkú Jesus, a okkufáátiw manauen tipis. Esap chúen nom fán nemenien tipis, nge a nom fán nemenien ewe Ngúnmifel.**
-

- A. Romans 7:14-25** Ewe ngún me ewe fituk ra chék fiuww fengen iteitan.

- B. **Romans 8:1-10; Galatians 5:16-25; Galatians 2:20** Ngúnuch epwe win ren chék ach sipwe fangetá manauach ngeni Jesus iteiten ráán o mwút ngeni ewe Ngúnmifel epwe nemenem o emweni kich. Iwe sipwe épwénúetá án Kot we allúk.

- C. **Romans 6:16** Mei wor ekewe limu kinikinin lon aramas mei fokun aúchea: (1) ach sipwe kúna, (2) ach sipwe rongorong, (3) ach sipwe tini, (4) ach sipwe neni, (5) ach sipwe attapa. Eman aramas a tongeni filáátá an epwe aea ekewe limu kinikin fániten apéchékúlen ewe manauen ngún ika ewe manauen fituk. Ina popun mi fokun aúchea ach sipwe silei met sia féri, ren met sia eli ika unumi, met sia áleani ika katon, me pwal fowuten inisich. Lon ach féri ekki mettóch, sia

apéchékúla ewe manauen lom ika ewe manau
mi fé. Iwe, ewe sia mwút ngeni epwe péchékúl, i
epwe nemeni manauach.

.....

Úa Filáátá Ikenai: Úa silei pwe inisi, ina imwenipinin
ewe Ngúnmifel, o úa mochen asórátá púsin inisi usun
eu asór mi manau ngeni Kot. Úa mochen elingala Kot
lon ái mongé me ún. Úpwe mongé me ún ekewe chék
mettóch epwe apéchékúla inisi ren, o úsapw fokun
ún sakkaw, supwa, snuff, maruwo, o úsapw pwal
ochooch pik are konak, are óch mettóch ewe Paipel a
affata ngeni ei epwe elimengau a ika apwangapwanga
inisi ren.

Itei _____

11 Ach Sipwe Manaueni Manauen Kraist

Ifa usun ach sipwe manaueni manauen Kraist?

Ifa wisach souláng ngeni ménún únúkkúch?

*Kot a osupwang, fániten a mochen ach sipwe ngeni ewe
ew-ne-engolun ach túfich me ach asór?*

-
- 1. Ewe souláng epwe kútta fichi an epwe márítá o arap ngeni Jesus Kraist ren an riri ngeni I lon manauen souláng.**
-

- A. **John 17:17; 1 Peter 2:2; 1 Thessalonians 5:17; Luke 18:1** Lon ach sipwe káié seni kapasen Kot, iwe Kot a púsín áiti kich o apéchékúla letipach. Lon ach iótek ngeni Kot sia angei ewe manaman a púsín nom lon ewe kapasen Kot. Lon ach káié seni kapasen Kot sia meefi ach osupwang; iwe lon ach osupwang, sia kútta Kot lon iótek. Ach káié seni kapasen Kot me ach iótek ra fokun áúchea ngeni longolongun ach máritá lon manauen ngún—usun chék áúchean mongé me áśápwál ngeni manauen inis.

2. Eman souláng epwe pwár mwen mesen aramas pwe I néún Kot ren féférún manauan, o an achocho le aronga fáttálei ewe Kapas Állim.

- A. **John 15:16; Matthew 25:14-29; Matthew 10:32, 33; 2 Corinthians 5:17-20** Eman souláng, letipan mi ur ren tongen Kraist, epwe chék púsín pwááló ren an tongei aramas o apworaus ngeniir usun aúkúkkún án Kraist angang ééch me uméuméch ngeni lon manauan. Ewe panan, a pwék seni ewe popun, epwe uwa. Kot a mochen pwe sipwe uwa chómmóng o sipwe anganga ach kewe silei pwe sipwe tongeni emweni aramas ngeni Kot. Ika sise aea ach kewe silei fániten Kraist o apworausa usun ach lúkú I, Kot epwe angei seni kich mine sia fen silei o epwe pattapatanó ach manauen souláng o ach chiechi

ngeni Jesus.

- B. **Matthew 28:18-20; Matthew 24:14** Ekewe chon Seventh-day Adventist ra wesewesen meefi aúchean wisen ar repwe emweni aramas ngeni Jesus. Ra silei pwe eman me eman ménún ar mwichefel, eman chon afalafala ewe Kapas Állim, o eman mi fokun tongei aramas. A fokun pwichikkar letipan an epwe achééw fáttálei

ewe Kapas Állim ngeni aramas ar repwe molotá ngeni fansoun án Jesus epwe wareto. Ekewe chon angang are ewe mwichefel repwe usun ekewe souláng akom,

fansoun múrin án Jesus feitá láng, lon ar angang fengen me ekewe wanparun ika sou-emwenin mwichefel, ar repwe chuuri eman aramas, chiechi ngeni lon afalafal, o emweni I ngeni Kot. Epwe pwal chék usun ar repwe angang fániten met ewe mwichefel a mochen lon unusen fanúfan. Lúpwen ewe Kappas Állim epwe chééw fáttál wón unusen fanúfan, iwe Jesus epwe le wareto.

- C. **1 Timothy 2:1, 2; Titus 3:1, 2** Eman souláng ellet epwe pwárátá mwen mesen aramas pwe I néún Kot, lon an asamolu me rongesich ngeni ekewe sou-nemenem me ekewe mi lap, o epwe

iótek fán iter. Epwe nom lon mosonoson o epwe pwipwiééch me kinamwe fengen. Lon kei ránin fitikoko me koum fengen lefilen aramas, ewe souláng epwe túmwúnú ééchú pwe aramas rete ekieki pwe I eman chon ú ngeni mwúún. Fániten I eman souláng epwe pwárátá pwe I eman winipós mi wenechar lon an eti angangen úttúút, lon an ménatiw takises, me an angang fániten ewe mwúún.

D. **Genesis 1:27; Féfér 17:26; Féfér 10:25-28**

Eman souláng epwe chiechiéch ngeni aramas ese lifilifin ika I seni menni fanú, einang, namanam, ika érúni. A pwal weweiti pwe aramas meinisin ir

eu famili chék fániten Jesus. A fériiretá o a pwal amanauer. Án Kot kékké pwe souláng repwe pwárátá mwen mesen aramas pwe ir néún. Kot a kékké fániten

meinisin aramas, einang, me mwúún. Koput me lifilifin aramas, esap fich ngeni manauen eman souláng. Fániten ewe souláng a nom fán nemenien ewe tongen Kraist, ese chúen meefi pwe I a lap ika ééch seni ekkóch. Nge ra chék nénnépékunó ir meinisin.

3. Eman souláng mi ellet epwe awora an ew-ne-engolun an túfich me an asór fániten álillisin mwichefel me ewe angang án Kot ngeni fanúfan.

- A. **Kélfel 24:1; Kélfel 50:10-12** Ewe fanúfan me masowan meinisin, án Kot.
- B. **Deuteronomy 8:18** Kot a ngeni kich ach túfich pwe sipwe le pisekisekinó.

C. **Malachi 3:10, 11**

Kot a allúk
ngeni kich
pwe sipwe
awora ach
ew-ne-engol
me asór lon
ach elletin
kilisou
ngeni ren
ekewe

feiéch a ngeni kich. Sipwe chechemeni usun ach manau me ach túfich a popu seni Kot, iwe epwe alapaló ach feiéch.

- D. **Malachi 3:8, 9** Kot a apasa pwe ika sisap awora ach ew-ne-engol me asór, iwe a wewe ngeni pwe sia otupu o sóna seni Kot mine an. Iwe epwe pwal uwato anúmawmaw rech.

- E. **Matthew 23:23; 1 Corinthians 9:13; 2 Corinthians 9:6-8** Ewe Testamen Séfé a áiti ngeni kich pwe ekewe asór me ewe ew-ne-engol epwe atúfichi án Kot angang ren an we mwichefel.
- F. **Matthew 6:33** Kraist a apéchékúla ngeni kich pwe sipwe akomwa an we mwúú lon manauach.
- .....

Úa Filáátá Ikenai: Fániten úa mochen mámáritá o péchékúl lon manauen ái souláng, úa filáátá ái úpwe likiitu lon ái káié ewe kapasen Kot, lon ám kapas fengen me Kot lon iótek, o lon ái apworausá fáttálei usun manamanen ewe Kapas Állim a pwáá lon manaei.

Itei _____

Fániten úa silei pwe Kot popun feiéch meinisin, úpwe kisááséw o pwapwa lon ái úpwe ngeni I ewe ew-ne-engolun ái túfich meinisin. Úpwe pwal kisááséw lon ái úpwe ngeni ái asór, alongolong wón aúkúkkún ekewe túfich Kot a ngeni ei.

Itei _____

12 Ân Kot we Mwichefel mi Ellet ren Ikenai

Menni ewe eewin mwichefel?

Pwata a wor chómmóng sökkopaten mwichefel?

*Chómmóng aramas ra kan úrá nge ika mwo men
sókósefen ach mwichefel, nge fániten sia chék fel
ngeni eman Kot, nge ese wor ngawan. Nge met ewe
Paipel a apasa?*

---

1. Ewe Paipel a áiti ngeni kich pwe epwe wesetáán wor eu mwichefel mi ellet, Kot epwe kéeri chon fiti I ar repwe choni.

- A. **Féfér 15:4, 22** Lon fansoun ekewe souláng akom, ren néún Jesus kewe chon káíé, a wor eu wesewesen mwichefel.
  - B. **Féfér 2:46, 47** Ekewe ir mi lúkú lon Kraist ra pachengeni ewe mwichefel.
  - C. **Matthew 18:15-17** Kraist a fen amolátá epwe wor kókóótééch me pwúngún wisan an ewe mwichefel.
  - D. **1 Timothy 3:15** Ewe mwichefel, ina imwenipinin Kot o ewe leni a wor ewe ellet lon.
  - E. **Hebrews 10:24, 25** Ewe Paipel a áiti ngeni kich pwe sisap chipwang o achanu le mwich fengen lon érúniach fániten án Kot angang.
-

2. Án Kot we elletin mwichefel mi pwúng a fokun tongeni sileló ren ekewe esissil mi pin o an kewe féfér mi múrina ewe Paipel a kapas usun.

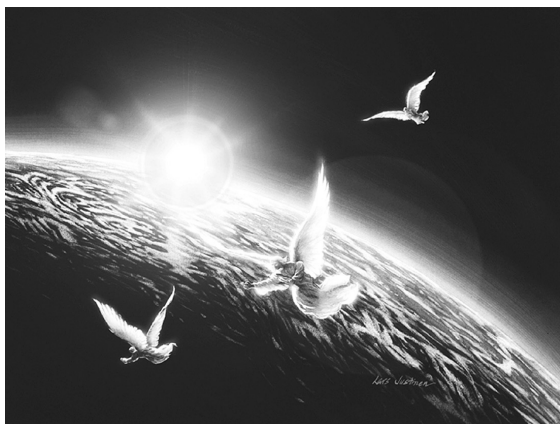
- A. **Pwárátá 14:6-14** Chon ewe mwichefel repwe aronga fáttálei wón unusen fanúfan usun án Kot

kewe únúngát afalafal ren fansoun sopolan, John Tong a kapas usun.

B. **Pwárátá 14:6, 7** Ewe mwichefel epwe afalafala pwe a fen tori fansoun án Kot we kapwúng.

C. **Pwárátá 14:8; Pwárátá 18:1-5** Ewe mwichefel

epwe kééri néún
Kot kewe aramas
repwe towu seni
lon Babylon, ina
ekewe namanam
mei wor fitikoko
lon, lon kei
ránin sopolan.
Rese áleasosichi
kapasen Kot, nge
ra pin mwál ngeni
Kot.

D. **Pwárátá 14:9-11** Ewe mwichefel, án Kot, epwe ameeef ngeni chon fanúfan ar resap pin ngeni ewe man mwacho o resap angei an we esissil.

E. **Pwárátá 14:12; Pwárátá 12:17** Ekkei únúngát afalafal, eu kékké ngeni néún Kot kewe aramas, meininis in ekewe mi áleasosichi unusen án Kot kewe allúk, pwe repwe towu seni lon Babylon.

F. **Exodus 20:8-11** Chon ewe mwichefel repwe áleasosichi án Kot kewe allúk meininis, pwal pachelong ewe Sabbath.

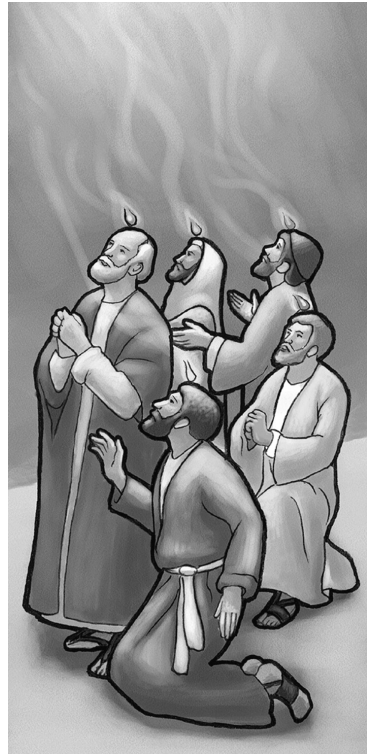

3. Epwe wor ren án Kot we mwichefel ekewe liffang seni ewe Ngúnmifel meinisin, me pwal ewe liffangen osuni ika afalafala ewe kapasen Kot.

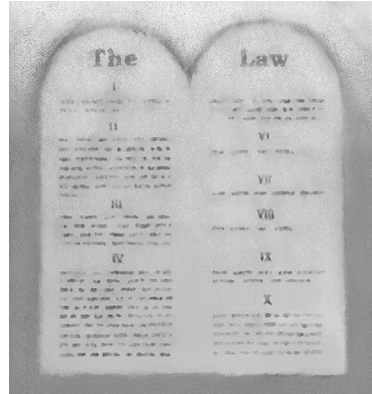
A. **1 Corinthians 12:1-10, 28; Ephesians 4:8-15**
Kot a ngeni an we mwichefel ekewe liffang me ren ewe Ngúnmifel.

B. **1 Corinthians 1:5-7; Pwárátá 12:17; Pwárátá 19:10** Ewe liffangen osuni, ika ewe liffang seni ewe Ngúnmifel án eman epwe wisen soufós, ina eu esissilen ewe mwichefel mi ellet lesopolan.

C. **1 Thessalonians 5:19-21** Sisap turunufasei ekewe kapasen osuni mi popu seni Kot, nge sipwe fen nengeni ééchú o teesini ewe soufós ika mei ellet met a kapas usun. Iwe sipwe amwéchúw mine mi múrina o péútaló mine mi ngaw.

4. Ikkei ekewe únúngát tees, mi mak lon Paipel, epwe tongeni esissiláátá ren eman soufós, ika I eman soufós chofona, ika eman soufós ellet.

A. Deuteronomy 13:1-5

Met a osuni usun, a pwénúúwetá, nge sisemwo silei ika I eman soufós chofona ika eman soufós ellet.

B. Isaiah 8:20 An afalafal epwe fokun wewe ngeni ika épwénúetá met ewe Paipel a kapas usun.

Ekoch Kapasen Awewe: Ei wokisin Isaiah 8:20 NKJV lon Paipelin Merika a apasa *“To the law and to the testimony! If they do not speak according to this word, it is because there is no light in them.”* Wewen lon fósun Chuuk, “Sipwe nennegeni ewe allúk me ewe ellet (testimony). Are mine a apasa ese épwénúetá, ika wewe ngeni ewe Paipel, popun pun ese wor saram ren.” (Nengeni 1 John 4:6)

C. Matthew 7:15-23 Sipwe silleni ekewe soufós ellet me ekewe soufós chofona ren ar féfér.

Ekoch Kapasen Awewe: Chon Seventh-day Adventist ra lúkú pwe ewe liffangen osuni a pwón ngeni ewe mwichefel ellet sopolan, a pwááló lon án Ellen G. White angang me afalafal, o pwal met a makkei.

Ellen G. White a manau ewe ier 1827 tori 1915. Ina mwo ika a chék aweesi ewe aúnúgátin mwich lon an káié, nge a mak ren púsin péún úkúkkún ipwúkú-ngéréu (100,000) chéen taropwe lon chómmóng sokkopaten kinikin me wewen, mi chúen lamwot ngeni kich ikenai. Ekewe mi silelap ra álea makkeian kewe, ra pwárátá pwe a fokun watte an silei seni ekewe sou-tipachemen meinsin lon ewe fansoun.

Ellen G. White a
passini ekewe
únúgát tees
meinsin
mi mak lon
Paipel fániten
eman soufós
ellet. I eman
aramas mi
tekisoon, ese

kútta itan me ren aramas ar repwe ingeiti. A púsin úrá, “Ngang eman chék chon kúné, Kot a tinieinó úpwe uwei an kapas ngeni néún kewe aramas...” (*Selected Messages*, book 1, page 34) A pwal úrá, “Fániten aramas rese aúcheani ewe Paipel, ewe Samol a fang

ngeni kich ewe saram kúkkún epwe emweni kich meinisin, mwán me fefin, ngeni ewe saram watte.”
(Colporteur Ministry, page 125) Fániten chon Seventh-day Adventist ra fokun lúkú ewe Paipel, iwe a tongeni pwárátá pwe makkeien Ellen G. White ra elletin emwen sefáli aramas ngeni ewe Paipel. Chon Seventh-day Adventist ra fokun lúkú pwe ewe Paipel a popu seni Kot, o ese wor ar tipemwaramwar.

.....

Úa Filáátá Ikenai: Úa kúna me weweiti aúchean kókóótun ewe mwichefel. Úa pwal kúna me ren ewe Paipel pwe ewe mwichefelin Seventh-day Adventist, ina ewe mwichefel mi ellet ren kei ránin sopolan. Ei mwichefel a épwénúetá met a mak usun lon Pwárátá 14:6-12 ren ekewe únúmén chon láng ra aronga ewe Kapas Állim. A pwal mak lon ekoch wokisin lon Paipel.

Úa etiwa makkeian Ellen G. White ika an kewe kapasen osuni me afalafal pwe ina ewe ellet Jesus a ameeef ngeni an we mwichefel ellet lesopolan. Makkeian kewe meinisin esap lap seni ewe Paipel nge a álisiei o emweniei ngeni ewe Paipel.

Itei_____

13 Papatais me Án Ewe Samol Fáttálnap

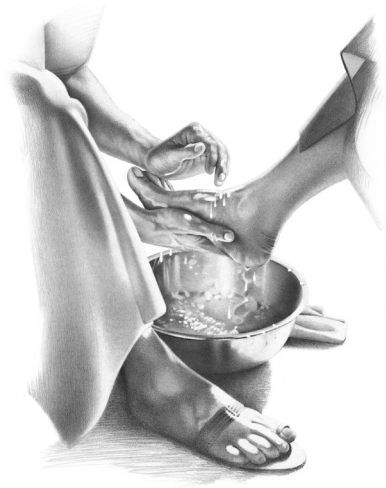

*Met papatais? Chómmóng aramas re úrá pwe mi ngaw
ach papatais fán ruu. Nge met Paipel a úrá? Met
wewen ach ténú fengeni pecheech?*

1. Kraist a ngeni an we mwichefel ewe allúkún ika angangen án ewe Samol Fáttálnap pwe achechemen an we mála fániten ar kewe tipis.

A. **Matthew 26:26-29** Ewe Mongén Fáttálnap, achechemen án ewe Samol mála.

B. **1 Corinthians 11:23-26** Paul a awewe ngeni kich angangen ewe Mongén Fáttálnap pwe epwe sopwosopwola tori án ewe Samol epwe wareto.

C. **John 13:1-10** Kraist a allúk ngeni kich ach sipwe ténú fengeni pecheech pwe sipwe amolátá manauach ngeni ewe angangen Mongén Fáttálnap.

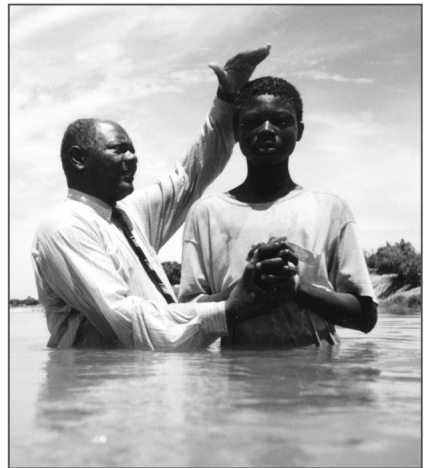
D. **John 13:13-17** Lon án Kraist ténú pecheen néún kewe chon káíé, a ngeni kich óch minen apirú pwe sipwe féri usun chék lefilach.

2. Sia pachelong lon án Kot we mwichefel ren ach sia papatais.

- A. **Matthew 28:19, 20** Án Kraist allúk ngeni néún kewe chon káié mwen an epwe feitá láng, pwe repwe papatais.
- B. **Romans 6:1-6** Ren ach papatais sia fiti Kraist lon an mála, an peias, me an manaueta seni mála.

Ekoch Kapasen

Awewe: Ewe fos papatais a feito seni ewe fos lon fosun Merika, *baptize*; o *baptize* a feito seni ewe fos lon fosun Greek *baptizo*. Wewen *baptizo*, “fán sáát.” Papatais a usun sia peiasenó fán sáát ika kolik. Iei chék usun férien ika érunien ekewe souláng akom.

- C. **Matthew 3:13-17** Kraist a ngeni kich eu minen apirú mi múrina lon púsín an ewe papatais.

- D. **Féfér 2:38, 41, 47** Sia pachelong ewe mwichefel ren ach sia papatais.
- E. **Féfér 19:1-5** Ewe Paipel a áiti ngeni kich pwe fán ekoch mei fich ach sipwe papatais-sefál.
- F. **Féfér 9:35-38; Féfér 22:16** Múrin chék eman epwe áier seni tipisin o lúkú me weweiti ééchú met ewe Paipel a áiti ngeni, iwe epwe mwúttir papatais nge esap mmang.

.....

Úa Filáátá Ikenai: Úa fokun pwapwa le féri ewe angangen ténú pecheech, o ewe angangen Mongén Fáttálnap usun chék ach Chon Amanau a allúk ngeni kich.

Itei _____

Úa mochen úpwe pachelong lon ewe mwichefel Seventh-day Adventist. Ren ái papatais fán sáát, usun púsin án Jesus papatais me usun an allúk ngeni ei, iwe úpwe pwárátá mwen mesen aramas pwe úa etiwa ái Chon Amanau me ewe ellet ren kei ránin sopolan.

Itei _____

